

„Az emberek elzárkóznak a hittől, a gyerekeiket mégis egyházi intézménybe szeretnék íratni. Mert érzik, hogy itt olyan alapozás folyik, amire a gyerekeknek az élete folyamán szüksége lesz.”

Interjú az év óvodapedagógusával ► 6. oldal

„...mindig örömmel tölt el, amikor egykori kisdíákjaimmal együtt térdelhetek az oltárhoz úrvacsorát venni. Hiszem, hogy akár a gyülekezeteink jövője is múlhat azon, hogy sikerül-e bevonni az iskolásokat az egyházközösség életébe.”

Beszélgetés az év tanítónőjével ► 6. oldal

„Lehet véleményünk Róma püspökéről, akár kritikát is megfogalmazhatunk a szavairól, csak egyet nem lehet: figyelmen kívül hagyni, amit a római egyház feje mai világunkkal kapcsolatban mond...”

XVI. Benedek új enciklikájáról ► 10. oldal

Nyitva van a szoros kapu ► 2. oldal

Nyelvtörvény itt is, ott is ► 3. oldal

Pünkösdváros Európa ► 4. oldal

Fasori panoráma ► 8–9. oldal

Az EPOT elé... ► 13. oldal

Vakondtúrás vagy hegy? ► 14. oldal

SEMPER REFORMANDA

„Ahol hit van, nem maradhat rejtve, megmutatkozik, napfényre tör a jócselekedetekben. Az ilyen ember vallást tesz mások előtt az evangéliumról s egész életét ennek szolgálatában tölti. Amit csak átél, avagy cselekszik, felebarátja javára fordítja, használ neki és így követi Krisztus példáját.”

► Virág Jenő:
Dr. Luther Márton önmagáról

VITÁLIS JUDIT FELVÉTELE

Laboratórium és oratórium

Iskolalelkész-iktatás Aszódon, Orosházán és Sopronban

A bencés szerzetesek ősi jelmondatát – „Ora et labora”, vagyis „Imádkozzál és dolgozzál” – helyezte az Evangélikus Egyház Aszódi Petőfi Gimnáziuma, Szakképző Iskolája és Kollégiuma diákjainak és pedagógusainak – különösen is *Simon Attila* újonnan beiktatott iskolalelkésznek – a szívére *dr. Fabiny Tamás* az augusztus 31-ei tanévnyitói ünnepségen.

Az Északi Egyházkerület püspöke Hős 10,12 alapján tartott prédikációjában az ismeretekben és a hitben való gyarapodást a szántás-vetés-aratás folyamatához hasonlította. Mint mondta, erőfeszítések nélkül nem érhetjük el céljainkat, de a munka előtt-mellett ott kell, hogy legyen az ima is. Nemcsak a laboratóriumokat, a kísérletezéseket, az újítások lehetőségét kell megteremtünk, hanem az oratóriumokat, az imádság, az elcsendesedés, az Istenre tekintés alkalmait is. „Egyszerre tekintsd az iskolát laboratóriumnak és oratóriumnak, a munka és az imádság helyszínének” – ismételte meg Fabiny Tamás a gondolatot az újonnan iktatott lelkész felé fordulva.

Simon Attilát *Mekis Ádám*, az Észak-Pest Megyei Egyházmege esperese iktatta hivatalába *Lőrincz Csaba* aszódi pásztor liturgiai szolgálata mellett.

Az iskolalelkész budafoki születésű, de a budaörsi gyülekezetben nőtt fel. Teológiai tanulmányai során hatodétét Budavárbán töltötte, aszódi származású feleségével ez idő alatt

költözött a Galga mente központjába. Lelkészi szentelését követően, 2006 szeptemberétől megbízott iskolalelkészként dolgozott az intézményben!

Az aszódi gimnáziumban huszonegy – köztük két-két ötödikes, illetve kilencedikes – osztályban összesen hétszázhuszonöt diák kezdte meg a 2009/2010-es tanévet.

■ VITÁLIS JUDIT

„Megérkezve Orosházára befogadó, igazi keresztyén közösségre leltem. Szeretném, ha szolgálattal mindinkább áldás lehetne gyermek, szülő és pedagógus számára azáltal, hogy a minket szerető Krisztust hirdetem veretes, jó hírű iskolánk falain belül és kívül.” Ezekkel a szavakkal mutatkozott be *Kopf András* iskolalelkész 2008 őszén az orosházi gyülekezet közösségének.

András tavaly püspöki kiküldéssel került Bonyhádról Békés megyébe, hogy az orosházi egyházközösség által fenntartott összevont oktatási intézményben (óvoda, általános iskola és gimnázium) végezzen iskolalelkézi szolgálatot egy esztendeig. Az egy év gyorsan eltelt, és az egyházközösség, valamint az iskola vezetése úgy látta, hogy sikerült a maga elé kitűzött célt megvalósítania, ezért véglegesítették az iskolalelkézi szolgálatra vonatkozó szerződését. Beiktatására ünnepi istentiszteleten került sor: augusztus 30-án a vasárnapi tanév-

nyitói istentiszteleten – a gyülekezet közössége, pedagógusok, szülők, vendégek és csaknem hétszáz diák jelenlétében.

Az Orosházi Evangélikus Óvoda, Általános Iskola és Gimnázium iskolalelkézi tisztségbe *Ribár János*, a Nyugat-Békési Egyházmege esperese iktatta be *Kopf Andrást*. Komoly feladat vár rá, hiszen – az óvodásoktól kezdve az általános iskolás kamaszokig át a tizenhét éves, érettségire készülő fiatalokig – minden ifjúnak hirdetni kell „a minket szerető Krisztust”. Mindezekon túl meg kell szólítania az oktatási intézményekben tanító pedagógusokat, alkalmazottakat is. Nem nehéz belátni, hogy ennyire különböző korosztályok megszólításához nagyon sok felkészülésre és ötletre lesz szükség – Orosházán is.

■ DEÁK LÁSZLÓ

Folytatódik az új kezdet. Különös megfogalmazás, de a helyzet maga hordozza magában ezt a kettősséget. *Wagner Szilárd* életében új kezdetet hoz ez a szeptember, hiszen augusztus 31-én, az intézmény tanévnyitói ünnepségén iktatta be őt *Ittész János* püspök az Eötvös József Evangélikus Gimnázium és Egészségügyi Szakközépiskola iskolalelkézi hivatalába, ugyanakkor ez folytatás is, hiszen *Wagner Szilárd* püspöki megbízattal már két éve végzi ezt a szolgálatot Sopronban.

► Folytatás a 7. oldalon

Új szemlélet, hagyományos értékek

■ KALINA KATALIN

„Gyermekek és csecsemők szája által szerzett dicséret” (Mt 21,16) – erre az újszövetségi ígére a nevelési- és oktatásiintézmény-vezetők augusztus 25-i tanévnyitói értekezletén építette áhítatát *dr. Korányi András*. Evangélikus óvodáinkban, iskoláinkban, kollégiumainkban hivatalosan ezzel az értekezlettel vette kezdetét a 2009/2010-es tanév.

Az áhítatban a lelkész sajátos szemszögből világított rá pedagógusi munkánk mélységére, amelyet szolgálatként írt le: szolgálatként a gyerekek felé, akiknek szájából minden megmondolás nélkül jönnek a szavak. Érezhettük munkánk felelősségét ebben is, hiszen kimondott szavaikért is mi felelünk...

A köztudatban a tanév rendjében meghatározott szeptember elseje mint az első tanítási nap jelenti az iskolaév kezdetét, az óvodákban viszont már augusztus második hetében megkezdődik a munka, a tantestület pedig ebben az évben augusztus 24-én tartották „alakuló üléseiket”.

A magyar közoktatásban kétféle gyermek, pedagógus és egyéb dolgozó vesz részt. Közülük tizenegyzren tanulnak, tanítanak, dolgoznak a Magyarországi Evangélikus Egyház különböző oktatási és nevelési intézményeiben.

Ahhoz, hogy a tanév megkezdődhessen, természetesen elő kell készíteni. A nyári felújítási munkák után az épületeket újra otthonossá kell tenni, hiszen a diákok egy tanév alatt általában több időt töltenek az iskolákban, mint otthon.

Az intézmények tanévnyitói ünnepségei augusztus 30. és szeptember 1-je között zajlottak. Különös jelentőséget adott az idei tanévkezdetnek, hogy a napokban ünnepelhettük az egyházi iskolák újraindításának huszadik évfordulóját. (Mint e lap olvasói előtt bizonyára ismert, az első, húsz éve újraindított iskolánk a Budapest-Fasori Evangélikus Gimnázium volt.) A tanévnyitói istentiszteleten iskolalelkészeink, lelkészeink, espereseink, püspökeink szolgálata, illetve a liturgia gondoskodott ar-

ról, hogy közös szellemiségünk jegyében kezdődhessen a munka.

A 2009/2010-es tanévben intézményeinket a közoktatás és a társadalom is komoly kihívás elé állítja. Az eltelt húsz év az építkezés ideje volt, a most következő esztendőkre mint a minőségi, elismert evangélikus oktatás megerősítésének idejére tekintünk.

A társadalom a modern, digitális kultúra igényeinek való megfelelést, a mai társadalomba beilleszkedni tudó és abban élni képes diákok nevelését várja az oktatási intézményektől. Ehhez a pedagógusok folyamatos önképzésére, új tanári szerepek elsajátítására és azok alkalmazására van szükség.

A 21. századi körülmények között tanárainknak új szemlélettel és módszerekkel kell dolgozniuk. Ilyen az élethosszig tartó tanulás és az arra való motiváltság kialakítása. Ilyen a versenyképes, alkalmazható tudás megteremtése. Ilyen az ismeretközli tanármodell helyett az új, csoportban gondolkodó, kooperatív pedagógusmodell.

Az evangélikus nevelési és oktatási intézmények vezetői, tantestületei mindemellett olyan értékrendet kívánának átadni a gyerekeknek, amely szeretetre tanít. Ezekre a mai társadalmi körülmények között különösen nagy szükség van. A felnövekvő nemzedékben meg kell alapozniuk a család megteremtésének és megőrzésének igényét. Át kell adniuk az evangélium üzenetét.

A 2009/2010-es tanévben ez az értékteremtő és értékmegőrző munka immár harminchét intézményünkben zajlik. Intézményeink dinamikusan fejlődnek. Pedagógusaink minden erejükkel azon dolgoznak, hogy megfeleljenek a kor kihívásainak. Építkeznek, pályáznak, továbbtanulnak, és mindenenélőtt nevelnek, oktatnak.

Ehhez a munkához kérjük Isten áldását! Kívánunk minden pedagógusnak, diáknak eredményekben gazdag, sikeres tanévet!

A szerző a Magyarországi Evangélikus Egyház Oktatási és Iskolai Osztályának vezetője

„Isten munkatársai vagyunk.” (1Kor 3,9)

EVANGÉLIKUS PRESBITEREK ORSZÁGOS TALÁLKOZÓJA

2009. szeptember 12. – pestszentimrei Sportkastély (1188 Budapest, Kisfaludy u. 33/c.)

Tervezett program: 9.00: Regisztráció, térzene • 10.00: Köszöntések • 10.15: Énektanulás, ráhangolódás • 10.30: Áhítat: „Isten munkatársai vagyunk” – *Gáncs Péter* püspök • 10.45: Honnan hová, evangélikus egyház? – *Pröhle Gergely* országos felügyelő bevezető előadása (lásd jelen lapszámunk 13. oldalát) • 11.00: Kerekasztal-beszélgetés – vezeti *Lengyel Anna*, a Déli Egyházkerület felügyelője. Beszélgetőpartnerek: *dr. Györfi Károly* közgazdász, *dr. Fábri György* szociológus, *dr. Varga Gyöngyi* teológus és interaktív módon minden részt ve-

vő presbiter. Lehetőség lesz azonnali kérdésekre, hozzászólásokra, véleménynyilvánításra. • 12.30: Ebéd • 14.00: Vetített képes előadás a presbiterképzésről – *dr. Fabiny Tibor* professzor, közreműködik: *Győri Gábor* esperes • 14.45: Pódiumbeszélgetés – moderátor: *Lengyel Anna* • 15.30: Szünet • 16.00: *Maradjanak velünk!* Az *Evangélikus Élet* szerkesztőinek játékos meglepetése. Közreműködik *T. Pintér Károly* és *Boda Zsuzsa* • 17.00: Üti áldás – *Ittész János* elnök-püspök (További részletek lapunk következő számában.)

Oratio œcumenica

[Lektor:] Tekints reánk, Urunk! Látod, milyen az életünk. Teli vagyunk aggodalommal és félelemmel, hiszen a megélhetés és a mindennapi kenyér veszélybe került. Látod, mennyi igazságtalanság, fájdalom, irgalmatlanság jellemzi a mai életet. Kérünk, add, hogy akiknek felelősség és hatalom adatott a kezükbe, azok fáradozzanak az emberek testi-lelki jólétéért, használják jóra képességeiket és adottságaikat, és éljenek vele a te dicsőségére és embertársaik javára! Kérünk téged...

[Gyülekezet:] *Urunk, hallgass meg minket!*

[Lektor:] Különösen is légy azok, akiknek most nagyon nehéz, akik a legkiszolgáltatottabb helyzetbe kerültek: a betegekkel, a fogyatékkal élőkkel, az öregekkel és a haladókkel! Légy a társadalom peremére került embertársaikkal, akik talán épp most lettek munkanélkülivé, vagy valami elhordozhatatlannak tűnő probléma miatt gyötörödnék. Könyörülj rajtuk és rajtunk is, hogy soha ne keményedjen meg szívünk, hogy merjünk és akarjunk segíteni ott, ahol lehet, hogy soha ne maradjunk közönyösek, amikor kiáltanak vagy segítenünk kellene! Jézusunk, kérünk, járj előttünk életteddel és példáddal, hogy betölthessük hiteltelenné vált küldetésünket a mai világban is, és lehessünk világosság, só és kovász ott, ahol élünk! Kérünk téged...

[Gyülekezet:] *Urunk, hallgass meg minket!*

[Lektor:] Amikor most újra indul az iskola és a tanév, különösen is kérünk gyermekeinkért! Védj és oltalmazd őket! Add, hogy szüleik, családjuk, gyülekezeteik, de legfőképpen a te kegyelmed által ők is rátaláljanak a szoros kapura és a keskeny útra! Bárcsak megéreznék és megtapasztalnák, hogy veled élni az igazi boldogság! Bárcsak igazi lelki otthonra találnának a gyermekek, kicsik és nagyok, öregek és fiatalok a te gyülekezetedben, és igazi meghitt otthonra találnának családjukban, valódi testi-lelki-szellemi gyarapodást találnának iskoláikban! Áldd meg egyházunkat, hogy hűségesen betölthesse mai feladatait, hogy ne legyen annyira elrontott, tönkrement életű gyermek, fiatal, felnőtt és magát értéktelennek tartó idős ember környezetünkben! Kérünk téged...

[Gyülekezet:] *Urunk, hallgass meg minket!*

[Lektor:] Istenünk, kérünk, amikor most templomban és a mi belső lelki templomunkban újra közel jöttél hozzánk kegyelmeddel és szeretetteddel, add, hogy ne menjünk el úgy, ahogyan jöttünk! Tegyük le gondjainkat, terheinket, s vigyük magunkkal erőt és örömet, amikor újra kelünk, és visszatérünk mindennapi életünkbe! Hiszen úgy kell az erő, az öröm, a bizalom és a hit az életünkbe, mint egy falat kenyeret! Úgy kellesz te is, Urunk, minden nap és minden órában, kérünk hát, maradj velünk! Egyedül olyan gyarlók és gyengék vagyunk, magunktól mindent elrontunk és tönkreteszünk, magunktól csak eltévedünk, és elvétjük az utat. Magunktól csak arra vagyunk képesek, hogy sodródjunk a végtelen tömeggel a tágas úton a zsákutcába, a válságba. Így kérünk hát mindnyájan: légy számunkra is menedék! Ámen.

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁN 13. VASÁRNAP – LK 13,22–30

Nyitva van a szoros kapu

Néhány éve egy külföldi multinacionális kereskedelmi cég új áruházának megnyitását azzal reklámozta, hogy az első nap minden árucikket féláron adott. A bejáratnál kialakult apokaliptikus tömegjelenetben négy ember meghalt, több száz megsebesült.

Ismerős élethelyzet az, amikor meghal az öreg, és a temetésen megjelennek a rokonok. Sokan vannak. Néha gyanúsán sokan. Már a temetés után megindul a vita. Nem végrendelkezett, most aztán szabad a préda. A háza jó helyen van, jó pénzt megér, az üdülőhelyen a telek is szemrevaló. Spórolt is az öreg, nem szórta a pénzt, egy-két millió lehet a bankszámlán is. Jöhet a hagyatéki tárgyalás, a pereskedés, a fellebbezés és az újabb tárgyalás.

Jézus jól ismeri az ember hátsó szándékát az ilyen kérdésben: „*Uram, kevesen vannak-e, akik üdvözülnek?*” A kérdező tulajdonképpen arra kíváncsi, hogy neki magának van-e helye a listán. Ha sokan üdvözülnek, ne hogy már fölöslegesen fáradozzon! Hányszor gondolkodunk így: mi az a minimum, amit teljesítenem kell, hogy ne dobjanak ki a munkahelyről? Mi az a minimum, amit tennem kell otthon, hogy ne legyen veszekedés? Mi az a minimális lemondás az évből, hogy azért mégis látványosan fogyjak? Melyik nyelvtanfolyam a leggyorsabb, amelyen már néhány óra elteltével beszélem a nyelvet? Mennyi az a legkevesebb energia, amellyel még megtanulhatok zongorázni, sakkozni, úszni... Igen, be tudjuk állítani magunkat is minimálprogramra, mint a mosógépet.

Az ilyen kérdés mindig egy sokkal fontosabb belső kérdést takar: „Ma-

radhatok-e olyan, amilyen vagyok, vagy gyökeresen változnom kell?” Aztán győz a lustaság, a megszokottság, az előítélet, a begyepesedés, és minden marad a régiben. Jézus tanításának azért olyan kicsi a hatékonysága, mert bár mindenki egyetért vele, mindenki bólogat, és elismerően nyilatkozik róla, de azt, hogy az életén változtasson, jóformán senki sem vállalja be. A többség inkább az ismerős kórusra hallgat: „Fogadd el önmagad! Légy hű önmagadhoz! Tanuld meg szeretni önmagad! Felejtse el a bűntudatodat!”

Az üdvösség örökségét pedig csak az kapja, aki igyekszik bejutni, akin látszik, akin érződik, hogy nagyon szeretne bejutni. Régen késő az utolsó ítéletnél igyekezni. Akkor mindenki hívóvé válik, nem is tehet mást a szemtől szemben álló Krisztus előtt. És akkor vesztüket érezve előállnak a reklámológok a reklamációikkal. Úgy, ahogy megszokták földi életükben: „Kicsit erőszakosnak kell lenni, és fog az menni. Egyébként is megdönthetetlen érveim vannak. Például arról, hogy miért nem szenteltem meg az ünnepnapot; nem értem rá, a templom hideg, az ének unalmas, egyébként is én a magam módján vagyok hívó és nem valamelyik felekezet dogmarendszeré szerint. Én mindig jóban voltam Jézussal, az az egy-két káromkodás csak úgy kiszaladt a számon. Jézus tanítása is tetszik, kivéve a konzervatív gondolatait a házasságról, de mindenki megmondja, hogy amikor házassági konfliktusom volt, nekem volt igazam. Egyébként is úgy tudtam, hogy Isten mindent megbocsát!”

A mindenható, az ítélő Krisztus trónja előtt vitatkozó, magyarázkodó ember, a saját érdemeit soroló ember száznál is, de bosszantó is egyszerre. Krisztus ítélete szomorú: „Te semmit nem értettél meg abból, amit tanítottam, abból, hogy hogyan kell élned. Nem értetted meg a tervemet, a szándékomat. Vagy ami még rosszabb, megértetted, de a magad tervét elébe helyezted. Menj el előlem. Soha nem volt köztünk igazi kapcsolat. Nem is ismerlek téged. Az emberek előtt bevált érveid nem érdekelnek.”

Egyik énekünk ezt mondja: „Akkor mindenki tisztán lát, megérti vétkei önmagát, hogy mit tett életében.” (EÉ 502) A tisztánlátás a saját életünkre vonatkozik. Arra, hogy nemcsak a cselekedeteinkkel és szavainkkal, gondolatainkkal szembesülünk, hanem azoknak az igazi, mélyről jövő indítékaival is. A „bűn vak mélységének” az aljára is fény derül. Sőt nemcsak visszafelé nézve értjük meg magunkat, hanem azt is: meglátjuk, hogy egy-egy mondatunk, cselekedetünk mások lelkében milyen kárt, milyen keserűséget okozott. Régen elfelejtett, odavetett megjegyzések, amelyek, mint a „repülő, nehéz kő”, ki tudja, hol álltak meg, kit hogyan találtak meg. Lehet-e ezzel vitába szállni?

Lehet-e üdvbizonyosságom? – szoktuk hallani a régi kérdést. Isten szándéka az, hogy minden ember üdvözüljön. Ezért hozott ekkora áldozatot. Jézus pedig nem azért halt meg a kereszten, hogy azután mindenki elkárhozzon. Keresztelésünkkor átnyújtja a meghívót a menyegzőre. Ott van a fenntartott szék, amelyre én ülhetek, ott van az asztalon az ültetőkartya, amelyre az én

A VASÁRNAP IGÉJE

nevem van felírva. De vajon ott fogok-e ülni? Ez már nem olyan biztos. Maga Jézus mond példázatot azokról, akik a biztos helyüket elcserélték nagyon is földi dolgokra: házra, földre, kereskedésre, hat iga ökörre, autóra, még egy házra, karrierre, játéokra, itálra, divatra, egy kis ezotériára, népszerűségre, hatalomra, sok pénzre. A biztosított hely csak akkor válik biztossá, ha Isten megkegyelmez. De ezt a kegyelmet még a földi életben kell kérni. Most. Nem véletlen hogy a keresztény istentisztelet évszázadok óta ezzel a felkiáltással kezdődik: „Uram, irgalmazz! Krisztus, irgalmazz! Uram, irgalmazz!”

A pokoli kínok csúcsa nem is a testi szenvedés, hanem az a lelki sokk, amely akkor éri a kimaradó embert, amikor látja (mert látni fogja), hogy ki ül helyette a székén. Nyilván valamilyen szerinte oda nem való ember, akiről még álmában sem gondolná, hogy üdvözül. Mi, keresztények is gyakran ringatjuk magunkat abban a tudatban, hogy mi ismerjük leginkább Jézus tanítását, közel vagyunk hozzá. De pont azért, mert ismerjük, várja el Jézus, hogy cselekedjünk is. A szoros kapu előtt tehát nem kell udvariaskodni, előzékenyen másokat előreengedni, hanem bemenni minél előbb, mert nem tudjuk, mikor zárja be a ház ura, a világmindenség Ura. Imádkozzunk! Mennyi Atyánk! Hálát adunk neked, hogy kinyitottad előttünk az élet ajtaját, az üdvösség ajtaját. Szent Lelkedet add, hogy minden erőnkkel törekedjünk a bejutásra, a Fiaddal való nagy találkozásra. Ámen.

■ MEKIS ÁDÁM

MENJETEK BÉKÉVEL...

Békességben, ó, Úristen Krisztusnak vendégei

► **Mindkét bemutatandó énekünk az istentisztelet, pontosabban az úrvacsorai istentisztelet befejezéséhez kötődik. A gyülekezet itt a közösségért, különösen is a Jézus Krisztussal az úrvacsorában megélt közösségért ad hálát, és ennek erejével indul el a templomból, hogy Krisztus tanítványaként, követeként képviselje az evangélium ügyét a világban.**

E zárórésznek (az elbocsátásnak) az üzenetét szóltatják meg *Evangélikus énekeskönyvünk* (EÉ) 11–13-as számú énekes úrvacsorai liturgiáinak harmadik énekesi is. A *Gyülekezeti liturgikus könyv* (GyLK) ötödik részében található – az énekeskönyvünk énekeivel azonos stílusú – verses énekek megismerése többek között ezen a ponton is gazdagíthatja úrvacsorai istentiszteleteinket.

A 800-as és a 801-es számú énekek tartalmukban és funkciójukban tehát rokonságot mutatnak, eredetüket és karakterüket tekintve azonban nagyon különbözőek, így használataikkal változatossá is tehetjük gyülekezeti éneklésünket.

A *Békességben, ó, Úristen* (GyLK 800) szerzője, a 19–20. század fordulóján élt *Friedrich Spitta* – német gyakorlati és újszövetséges teológus, aki a liturgiával kapcsolatos kutatások terén is jelentős érdemeket

szerezett – bibliai forrásokhoz nyúlt vissza. Már az ének alcíme – *Nunc dimittis* – is mutatja, hogy a szerző kiindulási alapja Lukács evangéliumának, abban is Jézus születéstörténetének egyik ismert szakasza, Simeon éneke (Lk 2,29–32) volt. Az idős ember éneke ez, aki megtapasztalta Isten ígéretének beteljesülését, a találkozás lehetőségét a Megváltóval, s így teljes, beteljesült életet mondhat magáénak, amelynek végére is bizalommal tekint. Nem véletlen, hogy a szöveg az egyház története során – különösen is a szerzetesi közösségekben mint a napi utolsó imaóra (*completorium*) állandó éneke – polgárjogot nyert magának.

A nap, az élet és végső soron a világvége felé tekintés, s ezzel együtt a

mindezt kézben tartó Istenben való bizalom szólal meg Spitta énekében is. A második versszakban úrvacsorai hálaadó tartalommal fűzi tovább a szöveget („Ujjongva szól irgalmadról, / Kit átjár e szent étel”); a harmadik versszakban pedig az isteni közösség következményéhez, a keresztény bizonyosságátélhez való erőkerés imája szólal meg („Szívem és szám minden órán / Jóságodat hirdesse”).

A Friedrich Spitta énekének alapját képező szöveg (*Johann Englisch*, 1530 előtt) csakúgy, mint a GyLK-ban található szép dallam (*Wolfgang Dachstein* szerzeménye) a 16. századból, a reformáció korából származik.

A *Krisztusnak vendégei* kezdetű énekünk (GyLK 801) mind szövegében, mind dallamában magyar ere-

2. Bár vagyok én koldusszegény, Gazdagon megvendégl, Táplál kezdet, gyógyít sebet Életnek kenyérével. Ujjongva szól irgalmadról, Kit átjár e szent étel.

CANTATE

detű. A kötet szerkesztői a *Régi magyar istenes énekek* gyűjteményből (*Schulek Tibor – Sulyok Imre*) vették és dolgozták át. Dallama a *Mondjatók dicséretet* (EÉ 276), amely bár a 16. századból származik, de dallammal csak a 18. századi énekeskönyvekben találkozunk vele. Az ének szövege – csakúgy, mint a *Mondjatók dicséretet* – hálaadó jellegű, és egyértelműen a megélt úrvacsorai közösségre utal. Két rövid versszak között az első egyrészt a hálaadást adja a szánkba a minket vendégül látó Krisztus közöttünk való jelenléteért, másrészt utal az úrvacsora lelkünket tápláló voltára. A második versszak – az „elbocsátó ének” lezárásaként – azt teszi világossá, hogy ez a krisztusi jelenlét nem maradhat következmények nélkül.

„Krisztusnak vendégei, / Menjetek el most békességgel, / Táplálta // lelketek / Szent testével, vérevel. // Adjatok hálát neki / Hűségéért és jószágáért, / Éljetek minden napon / Jó tanítványaként!”

E rövid ének megtanulása és használata nemcsak gazdagító volta miatt lehet alkalmas arra, hogy a GyLK-val való megismerkedés egyik első lépése legyen, hanem azért is, mert a gyülekezetnek nem kell új dallamot megtanulnia: egy már jól ismert ének dallamára énekelheti az új szöveget. Ezzel a gyülekezet szinte észrevétlenül teheti meg az első lépést a GyLK használatbavételéhez s ezáltal istentiszteleti felhívásához.

■ WAGNER SZILÁRD

Négyszeres ünnep Beled városában

► Négy okuk is volt a beledieknek, hogy augusztus 22-én, szombaton délelőtt ünnepi istentiszteletre gyűljenek össze. A templomszentelés évfordulójára emlékezve ez alkalommal áldotta meg a templom felújított oltárképét, valamint a megújult parókiát *Gabnai Sándor*, a Soproni Egyházmegye esperese, *Ittész János* püspök pedig áldást mondott az új kenyérré.

A felújított oltárkép előtt (balról jobbra): *Gabnai Sándor*, *Ittész János* és *Béres László*

Az alkalmon az egyházkerület lelkes vezetője Róm 15,5–6 alapján tartott igehirdetésében elmondta, hogy a hála nem bőbeszédű: csendben születik meg az ember szívében. Ismerjük fel egyenként, hogy mindent Istentől kaptunk, még a felekezeti közösségünket is ajándékba kaptuk – helyezte az egybegyűlte szívére. Ne jogainkat, hanem megajándékozott voltunkat hangsúlyozzuk. Számlol-

juk fel a hamis illúziókat szívünkben, és Istentől várjuk a megújulást, a gyógyulást életünkre, népünkre.

Az 1806-ban épült templomban 1930 környékén cserélték le az addigra rossz állapotba került oltárképet. Az alkotás minden bizonnyal 1850 körül készült Bécsben, Jézust ábrázolja a Gecsemáné-kertben egy öt bátorító angyallal. Mivel akkori-

ban még nem renováltak oltárképeket, a festmény a gyülekezeti terembe került. *Béres László* lelkész éveken keresztül remélte, hogy a gyülekezetnek egyszer lehetősége lesz felújíttatni a képet. A várakozás beteljesedett: a belediek jelentkeztek egyházunk e célból kiírt pályázatára, ennek köszönhetően húszszázalékos önrésszel sikerült elvégeztetniük a félmillió forintba kerülő felújítást.

Béres László lelkész lapunknak elmondta, hogy a parókiafelújítás mintegy másfél millió forintot költségét önerőből fedezte a gyülekezet, így újulhatott meg a paplak (*képünkön*) a megye legfiatalabb városában.

■ – MENYES –

Istenhez vezető úton

► Az ajkai evangélikus gyülekezet tagjai az elmúlt évtizedben több mindenért hálát adhattak, noha nem mindig ilyen szép, ünnepélyes keretek között, hanem a maguk csendes módján – hangsúlyozta *Vajda István* lelkész az augusztus 22-i, szombati ünnepi istentiszteleten. Ez alkalommal emlékeztek templomuk felszentelésének kétszázadik évfordulójára, illetve adtak hálát lelki hajlékuk és a templomtorony felújításáért.

is: adományként tizenhatezer euró, illetve faanyag érkezett tőlük. Az ünnepi alkalomra elkészülhetett a templomhoz vezető járda térkövezése is.

MENYES GYULA FELVÉTELE

A türelmi rendelet nyomán 1787-ben elkészült késő barokk stílusú templomhoz minden bizonnyal 1789-ben építettek tornyot. Tetejét sokáig zsindegy fedte, melyet 1923-ban cseréltek palára. A toronysisak korábban díszes, bádagozott volt, majd 1949-ben – feltételezhetően takarékosági okokból – leszúktették, lebontották a torony egy részét, és betonsüveget építettek rá. A templom éppen ezzel az átalakítással vesztette el azt a küllemét, amilyennek építették.

Négy évvel ezelőtt vetődött fel először az épület felújításának kérdése, miután a torony állapota életveszélyessé vált. A huszonnégymillió forintos beruházás az országos egyház támogatásával indulhatott meg. A gyülekezet tagjaitól az elmúlt években négy és fél millió forint gyűlt össze. A hiányzó mintegy nyolcmillió forintot pályázati forrásokból fedezték, valamint hozzájárult a felújításhoz a finnországi rovaniemi testvérgyülekezet

Ittész János püspök a templomszentelő istentiszteleten a 121. zárandokének-zsoltár alapján igehirdetésében kiemelte, hogy minden egyes igehallgató templomi alkalom az Isten országába vezető út egy stációja. Isten ezért engedte meg, hogy ünnepi istentisztelettel adjanak hálát az ajkai gyülekezet tagjai megújult hajlékukért.

■ MGy

Nyelvtörvény itt is, ott is

*Solyom László*t, Magyarország köztársasági elnökét a szlovák hatóságok nem engedték be országukba. Hiába indult el a magyar államfő, hogy a komáromi Szent István-szobor leleplezésénél jelen legyen, útközben feltartóztatták. Nem mondhatta el ünnepi beszédét, amely pedig alighanem utalásokat tartalmazott volna első királyunk Imre herceghez intézett intelméire, benne a befogadásra és a nemzetek közötti békés együttélésre való felszólításra. Azért legalább e hasábokon idézzük emlékeztetőnkbe e máig érvényes testamentumot: „Az egy nyelvű és egy szokású ország gyenge és esendő. Ennélfogva megparancsolom neked, fiam, hogy a jövővényeket jóakarattal gyámolítsad és becsben tartsad, hogy nálad szívesebben tartózkodjanak, mintsem másutt lakjanak. Ha pedig le akarnád rombolni, amit építettem, vagy szétszórni, amit összegyűjtöttem, kétségkívül igen nagy kárt szenvedne országod.” (A rend kedvéért azért nem árt megjegyezni, hogy a szlovákiai magyarság még csak nem is jövevény, hanem őshonos lakosság azon a vidéken.) Köztársasági elnökünk Komárom magyarországi oldalán elindult a hídon, ám annak közepén feltartóztatták, és nem érkezhettek meg ugyanakkor a városnak szlovákiai oldalára. Nem juthatott át az Európai Unióból az Európai Unióba.

Minderről Finnországban értesültem, ahová feleségemmel együtt kaptunk néhány napos szolgálatra meghívást. Jyväskyläben, a két évente megrendezett Kirkkopäivät – egyházi napok – forgatagában hallottam az először képtelenségnek tűnő hír.

Internetes kapcsolathoz jutva láthattam a botrányos jelenetet, hallhattam államelnökünk megrendült szavait, amelyben kimenthetetlenek és az európai értékekkel ellentétesnek minősítette északi szomszédaink létezését. Sok időm azonban nem volt lamentálásra, mert sietnem kellett arra a fórumra, amelyen három püspök beszélgetett az egyház, a társadalom és a közélet kérdéseiről. *Jussi Rytönen*, a *Kotimaa* című hetilap szerkesztője vezette a kétórás, angol nyelvű beszélgetést, amelynek résztvevője volt még *Matti Repo* tampei és *Julius Filo* nyugalmazott pozsonyi püspök. Sajátos találkozás volt ez, hiszen huszonöt évvel ezelőtt mindhárman jelen voltunk a Lutheránus Világszövetség budapesti nagygyűlésén. Finn testvérünk akkor még nem lila püspöki ingben, hanem gitárral a nyakában, hiszen a nagy sikerrel bemutatott afrikai mise egyik közreműködője volt. *Filo* püspöknek sem volt még ilyen ősz a haja – ő az ifjúsági nagygyűlés egy kerekasztal-beszélgetésén képviselte egyházát. Magam pedig éppen e találkozó egyik szervezője lehettem. Az élénk érdeklődéssel kísért pódiumbeszélgetés elején megállapíthattuk, hogy mennyire megváltozott a világ az elmúlt negyed században. Ki-kki szólt a beköszöntött – vagy éppen megörzött – szabadság lehetőségeiről, a társadalmi kérdésekre adott keresztény válaszokról. A jelen gondjainak vázolója során említést tettem a szélsőségek előretöréséről is. Önkritikus voltam, és leszögeztem, mennyire nyugtalanítanak a romák elleni gyilkos támadások, valamint hogy szerföltt

ÉGTÁJOLÓ

nem örülök a Magyar Gárda tevékenységének sem. Viszont – folytattam – ugyanilyen nyugtalanítóan tartom a Szlovákiában megerősödő, immár kormány szintű magyarellenességet. Reményemnek adtam hangot, hogy az egyházak képesek másfajta hangot megütni, és elhatárolódnak a gyűlölködés minden formájától. Pozitív példaként említettem, hogy a dunaszerdahelyi footballstadionban megtapasztalt rendőri brutalitás után mindkét egyház püspöki kara elítélte a szélsőséges megnyilvánulásokat. Ennek nyomán azt hangsúlyoztam, hogy merem remélni: a szlovákiai nyelvtörvény okozta feszültséget is inkább enyhíteni, mint szítani fogják az egyházak. Mert a nyelvtörvény a maga büntető szankcióival olyan képtelen helyzeteket teremt, amelyek különösen is az anyanyelvi igehirdetést a reformációtól kezdve valló protestáns egyházak szándékaival szemben állnak.

A fórumot követően több jelenlévővel beszélgettünk erről a helyzetről. Volt véleményük. Már csak azért is, mert a finnországiaknak is bőven van tapasztalatuk a nemzetiségek együttélésével és nyelvhasználatával kapcsolatban. Míg a szlovákiai magyarság az ország lakosságának körülbelül tíz százalékát alkotja, ad-

dig a finnországi svéd aránya alig valamivel több, mint öt százalék. A svéd nyelv státuszáról az alkotmány 14. cikkelye rendelkezik, egyértelműen kimondva, hogy Finnország nemzeti nyelvei a finn és a svéd, és mindkét nyelv lehet kisebbségi vagy többségi nyelv, annak függvényében, hogy hol és milyen összefüggésben használják. A helységnévtáblák mindenhol, vagyis a tisztán finn vidékeken is kétnyelvűek. Ha az elmúlt évtizedekben módosították a nyelvtörvényt, annak éppen a svéd nyelv védelme volt az oka. Korábban ugyanis a kisebbség nyolc százalékos arányában jelölték meg azt a határt, amettől egy adott települést kétnyelvűnek nyilvánítottak, ám ma már hat százaléknál hűzték meg ezt a vonalat. A nyelvtörvény 3. cikkelye szerint az ország állampolgára bárhol korlátozás nélkül és hivatalosan is használhatja anyanyelvét. Példának okáért egy svéd anyanyelvű személy egy lappföldi finn többségi településen is kérheti, hogy a rendőrség svédül hallgassa ki. Az oktatásban is érvényesül ez a nyitottság. Minden egyes iskolás tanuló svédül, valamint az iskolákban fenn kell tartani svéd tagozatot, ha az intézmény bármely osztályában legalább tizenhárom svéd nyelvű diák tanul. Svéd középiskolát akkor lehet alapítani, ha minden évfolyamra legalább kilencen jelentkeznek. A három állami rádiócsatorna közül egy svéd, a televíziós pedig váltakozva sugároz finn, illetve svéd nyelvű adásokat.

Érdelem arra is kitékinteni, miként van mindez az egyházban. Nos, 1923 óta önállóan működik a porvoói svéd püspökség. Természetes az

egyetemi szintű svéd nyelvű teológiai képzés is. Sőt – tudom meg vendéglátóimtól – a Finn Evangélikus Egyház csak azt a lelkészt ordinálja, aki svéd nyelvvizsgával rendelkezik. Még az a helyzet sem számított rendkívülinek, hogy a finn egyház érseke a '80-as években éppen a svéd nyelvű kisebbséghez tatózó, *John Vikström* lehetett.

A fenti adatok azért is rendkívül tanulságosak, mert közismert, hogy a finn–svéd viszonyt is milyen súlyos történelmi örökség terheli. Úgy tűnik azonban, ők ösztönösen is tudják: „az egy nyelvű és egy szokású ország gyenge és esendő”. Nem tudom bizonyítani, de kizárni sem lehet, hogy e toleranciában szerepet játszik az ország túlnyomó többségére jellemző evangélikus hit. Éppen ezért nem vagyok képes feladni reményemet, hogy Luther Márton kelet-közép-európai örökösei is utat találnak egymáshoz.

Véget értek a finn egyházi napok, a Kirkkopäivät. Jyväskyläből immár Kuopio felé autózunk. A számtalan kis szigetet apró hidak kötik össze, rajtuk háborítatlanul közlekednek békés és derűs emberek.

Fabiny Tamás püspök
Északi Egyházkerület

Dr. Olav Fykse Tveit norvég evangélikus teológust választották az Egyházak Világtanácsa (World Council of Churches – WCC) hetedik főtitkárának augusztus 27-én Genfben. A leköszönő dr. Samuel Kobia 48 éves utódja bejárta az egyház sokféle területét gyülekezeti lelkészségtől egészen nemzetközi egyházi pozíciókig. Tveit „ellenfele” a dél-koreai presbiteriánus dr. Park Seong-won volt.

Az új főtitkárt megválasztó ülésen a Magyarországi Evangélikus Egyházat Gáncs Péter püspök képviselte.

FOTO: WCC

Pünkösdváró Európa

Szeged, 2009. augusztus 30.

► „Lehet egymással kiengesztelődve letenni a történelem Urának kezébe a múltat: Trianont, az erőszakos kitelepítéseket és lakosságcserét, az erőltetett magyarosítást éppúgy, mint a szlovákosítást, 1968-at, Dunaszerdahelyt és Komáromot...” – fogalmazott Gáncs Péter, a Déli Evangélikus Egyházkerület püspöke a Pünkösdváró Európa címmel megrendezett Kárpát-medencei ökumenikus nagytalálkozón. A Kiss-Rigó László szeged-csanádi megyés püspök és Tőkés László európai parlamenti képviselő által meghirdetett rendezvényre augusztus 30-án került sor a szegedi dómban.

A szlovákiai államnyelvtörvénnyel szembeni fellépés, illetve a határon túli szakadt magyar nemzeti közösségeink mellett kiállás céljával összehívott találkozón számos hazai és határon túli egyházi vezető és közéleti személyiség vett részt. A szentmisét követően ünnepi beszédet mondott többek között Schmitt Pál, az Európai Parlament alelnöke, Csáky Pál, a Magyar Koalíció Pártjának elnöke, Surján László EP-képviselő, Bábel Balázs, a Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegye érseke, Szabó István, a Duna-melléki Református Egyházkerület püspöke és Fazekas László, a Szlovákiai Református Egyház püspöke.

A találkozó záróakkordjaként a résztvevők a nemzeti panteonban megkoszorúzták Kazinczy Ferenc emléktábláját, valamint Kölcsey Ferenc és Vörösmarty Mihály szobrát.

A nemzeti közösségvállalás és a testvéri szolidaritás jegyében megtartott alkalmon olyan neves művészek is jelen voltak, mint Melocco Miklós szobrászművész és Szőcs Géza költő. Egyházunkat Gáncs Péter és D. Szebek Imre püspökök képviselték.

■ S. A.

FOTO: JAN HEVERA

ünnepé utáni 10. vasárnapon a csallóközi Somorja (szlovák neve: Šamorín) evangélikus gyülekezete. Erre az ünnepre – az illetékes Milan Krivda püspök előzetes hozzájárulásával – meghívta a gyülekezet Ittész János püspököt. Jana Kaňuchová, a magyarul szorgalmasan tanuló helyi lelkész két nyelven, szlovákul és magyarul végezte az úrvacsorás istentisztelet liturgiáját, Ittész János az igehirdetést magyarul tartotta. Igehirdetésének lefordított szövegét kiosztották a csak szlovákul tudóknak. Az istentisztelet kezdetén Balázs Károly gyülekezeti felügyelő és Domsitz Károly polgármester köszöntötte az ünnepelő gyülekezetet és a vendég püspököt. Adja Isten, hogy az ilyen testvéri találkozások is hozzájáruljanak a feszült szlovák-magyar kapcsolatok rendezéséhez!

Temploma felszentelésének kétszázhuszonötödik évfordulóját ünnepelte augusztus 16-án, a Szentháromság

■ IJ

Gáncs Péter evangélikus püspök Szegeden elhangzott gondolatai

A pünkösdváró Európában, hála Istennek, olykor átélhetünk már pünkösdközeleli élményeket. Egy héttel ezelőtt a Duna Televízió jóvoltából határon innen és túl sokan lehetünk szemtanúi a Pécsi Egyházmegye ezeréves fennállása alkalmából tartott ünnepi misének. Ezen a felemelő alkalmon a pécsi székesegyház előtti téren ünnepelő tömeg négy nyelven hallhatta az ígét, énekelhetett és imádkozhatott: latinul, németül, horvátul és természetesen magyarul. Így vált megtapasztalható valósággá Szent István bölcs tanítása a soknyelvű ország erejéről, gazdagságáról.

Ugyanezt élhettem át hat évvel ezelőtt, amikor elindultam a püspöki szolgálatba a békéscsabai Nagytemplomban, ahol szlovákul és németül is hangzott Isten ígéje, és ahol azóta is, rendszeres a szlovák nyelvű szolgálat.

Sz így természetes, magától értődő. Így lenne természetes és magától értődő immár egy évezrede itt, a sokszínű, soknyelvű Kárpát-medencében. Most Isten színe előtt állva valljuk meg őszinte bűnbánattal: történelmünk során időnként mi is megfellebbeztünk első királyunk mindig aktuális intéséről.

De napjainkban már semmi sem indokolja, hogy engedjünk a szűk látókörű, gyűlölködő nacionalizmus kísértésének. Immár két évtizede átszakadt a vasfüggöny, leomlott a berlini fal. A határok átjárhatóak, az egyesülő Európa szabad polgárai lehetünk.

Egyik ifjúsági énekünkben így vallunk: „Átölel minket jóságod, Teremtőnk, / Átölelsz minket, mint tér, mint idő. (...) És mégis vannak vén falak közöttünk...”

Tegnap érkeztem haza Genfből, az Egyházak Világtanácsa Központi Bizottságának üléséről. Ez az ökumenikus szervezet közel háromszázötven tag egyházból mintegy hatszázmillió ortodox, protestáns és anglikán keresztény nagy családját öleli át. A világszervezet elnöke, Walter Altmann, aki különben a brazil evangélikus egyház lelkésze, jelentésében külön pontban értékelte a húsz évvel ezelőtti közép-európai határyitítás történelmi jelentőségét. De ugyanakkor megjegyezte (idézem): „Many other walls are being raised, dividing people...; azaz: újabb, népeket megosztó falak emelkednek... Ilyen új vagy inkább nagyon is „vén” fal az a szlovákiai nyelvtörvény, amely újra éket ver olyanok közé, akik évszázadok óta békességben akarnak élni egymás mellett.

„vén” fal az a szlovákiai nyelvtörvény, amely újra éket ver olyanok közé, akik évszázadok óta békességben akarnak élni egymás mellett.

Ilyen új vagy inkább nagyon is „vén” fal az a szlovákiai nyelvtörvény, amely újra éket ver olyanok közé, akik évszázadok óta békességben akarnak élni egymás mellett.

Bizony, nagy szükségünk van Isten Lelkének, a kommunikáció és a kommunikáció, a megértés és a közösség lelkének gyógyító kiadására. Pál apostollal, a népek apostolával együtt valljuk, hogy „nem a félelemnek lelkét adta nekünk az Isten, hanem az erőt, a szeretetet és a józanság lelkét”.

Ma már semmi sem indokolja azt a félelmet, bizalmatlanságot, amely ott rejlik a nyelvtörvény sorai mögött. A múltat nem lehet eltörölni, nem szabad elfelejteni, de ökumenikus világszervezetekkel együtt évek óta hirdetjük a gyógyító emlékezés („healing of memories”) lehetőségét, isteni ajándékát. Lehet egymással kiengesztelődve letenni a történelem Urának kezébe a múltat: Trianont, az erőszakos kitelepítéseket és lakosságcserét, az erőltetett magyarosítást éppúgy, mint a szlovákosítást, 1968-at, Dunaszerdahelyt és Komáromot...

Lehet valóban újat kezdeni az erő, a szeretet és józanság lelkével, hiszen a falak valójában már nem országhatárok között emelkednek, hanem bennünk. Ahogy a már idézett ének ezt megfogalmazza: „És mégis vannak vén falak közöttünk, / Rácsokon át méregetjük egymást: / Börtön az éniünk, amelyből kitörni / Nem tudunk bűnünk sziklája miatt.”

A józan diagnózis sorai után megszólal az ének végén a terápia reménysége is: „Adj szabadságot Lelked erejével: / Hirdettesd bűnünk bocsánatát! / Add, minden ember szeretetben éljen, / Testvér a testvért hűn ölelje át.” Így legyen, azaz: ámen!

Bizony, nagy szükségünk van Isten Lelkének, a kommunikáció és a kommunikáció, a megértés és a közösség lelkének gyógyító kiadására. Pál apostollal, a népek apostolával együtt valljuk, hogy „nem a félelemnek lelkét adta nekünk az Isten, hanem az erőt, a szeretetet és a józanság lelkét”.

SMIDLÓSZ ANDRÁS FELVÉTELEI

Ebben az esztendőben Győrben rendezte meg Szent István-napi megemlékezését és ünnepi közgyűlést augusztus 19-én délelőtt a Győr-Moson-Sopron Megyei Önkormányzat. Az evangélikus Öregtemplomban tartott alkalom a történelmi egyházak püspökeinek ökumenikus igeliturgiájával kezdődött, majd ünnepi beszédet mondott Ve-

res András szombathelyi megyés püspök. A megye legrangosabb kitüntető címét, a Kék Szalagot ezúttal Ittész János, a Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület püspöke, a Magyarországi Evangélikus Egyház elnök-püspöke vehette át Szakács Imrétől, a közgyűlés elnökétől.

■ MENYES GYULA felvétele

Pécsett augusztus 23-án „a legszen- tebb Szentháromság” tiszteletére tartott szentmisével ünnepelték a Pécsi Egyházmegye alapításának ezredik évfordulóját. Az ünnepre Pécsre érkezett a Szent Jobb. A szentmise főcelebránsa Christoph Schönborn bíboros, pápai legátus, bécsi érsek volt. A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia tagjai, az egyházmegye papsága, a szerzetesrendek képviselői mellett az alkalomnak vendége volt Bölcskei Gusztáv református püspök, a Magyarországi Református Egyház Zsinatának lelkészi elnöke és Gáncs Péter, a Déli Evangélikus Egyházkerület püspöke, akik a mise zárórésztében hálaadó imádsággal köszöntötték az ünnep résztvevőit.

gye papsága, a szerzetesrendek képviselői mellett az alkalomnak vendége volt Bölcskei Gusztáv református püspök, a Magyarországi Református Egyház Zsinatának lelkészi elnöke és Gáncs Péter, a Déli Evangélikus Egyházkerület püspöke, akik a mise zárórésztében hálaadó imádsággal köszöntötték az ünnep résztvevőit.

■ DR. SRAMÓ ANDRÁS felvétele

Tisztelt Európai Parlamenti Képviselők!

Az elmúlt hónapok Magyarországgal és magyarsággal szembeni legdurvább atrocitásaként értékeljük és éljük meg mindazt, ami Szlovákiában a magyar nemzetiségű polgárokkal szemben történik. A szabadság, az emberi méltóság tiszteletben tartása, a szolidaritás és nemzetünk képviselője közös ügyünk. Az anyanyelv használatának szabadsága a reformáció egyik nagy vívmánya. Egyházaink számára tehát kiemelten fontos, hogy vallási közösségeink tagjai anyanyelvükön hallhassák az evangélium üzenetét, és mindennapos ügyeiket is anyanyelvükön intézhessék.

Meggyőződésünk, hogy az európai egység ereje a határokon átívelő regionális együttműködésekben rejlik. Megengedhetetlennek tartjuk északi szomszédunk döntését, amellyel augusztus 21-én megtagadták a Magyar Köztársaság elnökétől a belépést a Szlovák Köztársaság területére, de példátlan volt az is, hogy március 15-én a román légügyi hatóságok visszavonták az elnöki gép leszállási engedélyét. De említhetnénk Malina Hedvig ügyét vagy a dunaszerdahelyi brutális rendőrrattakat is. Az Önök előtt is jól ismert esetek felsorolása sajnos még hosszan folytatható lenne. Ezek az események mind szemben állnak az európai normákkal, és nemcsak nemzetünknek ártnak, hanem az európai közösség szellemiségének, az Európai Unió tekintélyének is.

Mindannyiunk összefogására van szükség ahhoz, hogy a Magyarországról és a magyarságról kialakult kép Európában úgy változzék meg, hogy a szlovákiaihoz hasonló megalázó eseményekre ne kerülhessen sor. Azt tapasztaljuk, hogy nemzetközi tekintélyünk sajnálatos csökkenésével az eddigi, nemzeti közösségünk kollektív jogainak hangsúlyozására törekvő – egyébként jogos – érveléssel egyre kevésbé tudunk eredményt elérni. Az egyetemes keresztény értékek, az általános felebaráti szeretet jegyében mi is megteszünk mindent annak érdekében, hogy az európai egyházi közösségek, nemzetközi egyházi szervezetek értesüljenek az atrocitásokról és az ezzel szembeni békességet munkáló törekvéseinkről, közösségeink értékeiről. Kérjük európai parlamenti képviselőinket, hogy a jövőben is tegyenek meg mindent annak érdekében, hogy az Európai Parlament hitelesen értesüljön a mindannyiunkat megalázó történelekről, és bírja rá az Európai Uniót hathatós lépések megtételére. Érthetetlennek tartjuk, hogy az Európai Unió továbbra is a két ország belügyének tekint az eseteket. Az emberi, állampolgári jogok általános érvényesülése a világi törvények jegyében ugyanolyan egyetemes ügy, mint amilyen a mi keresztyén hitelveink általános érvényre jutása. Felajánljuk tehát együttműködésünket és segítségünket a közös feladat elvégzéséhez. Egyben – előre egyeztetett időpontban – személyes találkozást is kezdeményezünk a közös gondolkodás megvalósítása érdekében.

2009. augusztus 29.

Együttműködésükben bízva,
üdvözlettel:

Itzész János,

Magyarországi Evangélikus Egyház, elnök-püspök

Pröhle Gergely,

Magyarországi Evangélikus Egyház, országos felügyelő

Dr. Bölcskei Gusztáv,

Magyarországi Református Egyház, püspök,

a Zsinat lelkes elnöke

Dr. Huszár Pál,

Magyarországi Református Egyház, főgondnok,

a Zsinat világi elnöke

Buchenwald elfeledett asszonyai

Kiállítás a békásmegyeri evangélikus templomban

► **1937-től a buchenwaldi koncentrációs táborba férfiakat deportáltak. Legalábbis így tudtuk 2001-ig, amikor létrejött Németországban a *Buchenwald elfeledett asszonyai* című kiállítás. Az asszonysorsokat bemutató anyag – Párizs és Debrecen után – augusztus 25-től a békásmegyeri evangélikus templomban tekinthető meg.**

A kiállítás történelmi újdonsága, hogy ráirányítja a figyelmet a buchenwaldi főtábor mellett a buchenwaldi főtábor mellett létezett sok altáborra, amelyekbe nőket deportáltak, módszertanilag pedig e sorsok bemutatásával nyújt újat a kényszermunkára ítélt nőkről szóló dokumentumanyag.

Hogy hány altábor létezett, azt még mindig nem tudják pontosan, bár folyamatosan kutatják, tény azonban, hogy ezekbe nők kerültek. A hadifoglyok, szovjet kényszermunkások, cigány asszonyok mellé érkeztek a magyar zsidó nők. Ahogy *Pusztainé Fahidi Éva* egykori *háftling*, azaz fogoly kérdésemre elmondta, az altáborok csak adminisztratív táborai voltak a borzalmak főtáborának, és ő ennek a „csak”-nak köszönheti talán az életét is. Őket, magyarországi zsidó lányokat, asszonyokat a háború vége felé deportálták a táborokba. Ám mindaddig alig tudott róluk a közvélemény, míg a Buchenwaldban dolgozó kutatók egyikének, *Irmgard Seidelnek* eszébe nem jutottak ezek az altáborok is.

Bár a fotók, a tárlókban elhelyezett tárgyak, tábori dokumentumok kegyetlen pontossággal vázolják fel a keretet, amelyben a lágerlakóknak meg kellett tanulni az életben maradás nagy titkát, az egykori nevenincs, csak számként emlegetett nők nem csak fogolyként tárulnak elénk ebben a kiállításban. Végigkövethetjük sorsukat születésüktől a

különböző állomásokon, a táboron át egészen az öregezésig. Olyanok is, akik e kiállítás megszervezéséig soha senkinek nem mondták el, hogy lágerben voltak. Olyanok is, akik a tábor borzalmi között is tudták, hogy csak a kultúra segítheti a túlélést, s legnagyobb katasztrófa a műveletlenség. Éppen ezért ezek a magyar zsidó asszonyok *Jókait, Márait* idézték, mondták egymásnak, lopva újságot szerkesztettek. Fahidi Éva szerint ezeket a sorsokat, eseményeket mindenütt meg kell mutatni, ahol empátia mutatkozik irántuk.

Pröhle Gergely, a Magyarországi Evangélikus Egyház országos felügyelője megnyitóbeszédében hangsúlyozta, hogy ennek a kiállításnak nem emlékeztetnie kell, hanem tanítania, és rendet kellene tennie a mai Magyarországon az összetevődött fejekben. Mivel a kiállítás most szakrális térben, templomban kapott helyet, jó alkalom arra is, hogy ezen keresztül az emberek átértékeljék egymáshoz és Istenhez való viszonyukat. Megjegyzésemre, hogy a vézskorszakban maigori evangélikus lelkészek is

megpróbáltak életeket menteni, Pröhle Gergely kijelentette: azzal, hogy a kiállítás a Gaudiopolis nevet viselő szeretetház mellett jött létre, *Sztehlo Gáborra* is emlékezhetünk, így tehát ezeknek a sorsoknak a bemutatása nemcsak német ügy, nemcsak zsidó ügy, hanem épp annyira magyar, mint amennyire evangélikus is.

Jutta Hausmann, az Evangélikus Hittudományi Egyetem professzora kérdésemre elmondta, hogy németorszá-

csak nyilvánvalóvá teszi ezt, ráadásul határokon átívelően: németek és magyarok, zsidók és keresztények, hívők és nem hívők találkoztak itt egymással. A legkülönbözőbb értékrendet vallók egyikében, hogy – amint Fahidi Éva a megnyitón fogalmazott – a félelem és a gyűlölet ellen fel kell lépni. Ezért a kiállítás nem pusztán kulturális esemény, nem pusztán a kultuszi közösség saját missziója, hanem annak nyilvánvalóvá té-

KOCSOR LÁSZLÓ FELVÉTELE

gi gyerekkorát a hallgatás lengte be, amely lassan változott. Ma már Németország lakói is érdeklődnek, empátikusak, de ugyanakkor mindig figyelni kell az egyensúlyra is, hogy a múlttal való foglalkozás ne váljon erőltetetté, és hogy az érdeklődés át ne csapjon közönybe vagy elutasításba.

Végül, de nem utolsósorban felmerül a kérdés, hogy miért egy evangélikus templomban rendezték meg a kiállítást. *Donáth László*, a békásmegyeri gyülekezet lelkésze elmondta, hogy teremtetségünkkel fogva kultusz és kultúra összetartozik – e kiállítás

tele, hogy vagyunk még páran, akik az aktuális félelmek ellen bármikor fellépnek.

A kiállított anyag taníthat, elgondolkoztathat. A templom kapuja bárki előtt nyitva áll, diákoknak, nagyobb csoportoknak előzetes bejelentkezés esetén maguk a túlélők tartanak tárlatvezetést.

■ VERES

EMESE-GYÖNGYVÉR

A kiállítás október 18-ig szombaton kivételével mindennap 10 és 18 óra között látogatható a békásmegyeri evangélikus templomban (1038 Budapest, Mező utca 12., tel.: 1/368-6118).

Gazdagon terített közös asztal

A felnőtteknek szóló evangélikus országos cigánytábornak idén augusztus 21. és 25. között a Nógrád megyei Bér volt a helyszíne. Ebben az évben a *Közös asztal* elnevezéssel megrendezett tábornak nem volt előzetes hírverése, mert ötvennél is többen jelentkeztek Nyírtelekről, Szentetornyáról, Sárszentlőrincről (ezeken a helyeken folyik cigánymisszió). A kis falunak épp elég feladatot jelentett ez az előző évekhez mérten alaposan megnövekedett létszám. Végül csak harmincan jöttek el – a felnőttek mellett szép számban kamaszok is. A falu népe változó számban és érdeklődéssel vett részt a tábor programjain.

Ténylegesen tábori viszonyok között éltek a résztvevők – bográcsos főzés, elsősorban matracos-tömegszállásos alvás.

Változatos volt a program: reggel, este áhítatok – a hitelles Krisztus-képet, a krisztusi lényegét keresték, hogy képük kirajzolódhasson rajtuk. Így találtak rá a szol-

gai formára, a szelíd, alázatos magatartásra, a megbocsátásra, a testi-lelki szükségek biztosítására, a tanulás-tanítás fontosságára. Kiscsoportos beszélgetések mélyítették az igemagyarázatokat. A

testvérünk biznyságtétele alatt csak az a szem maradt szárazon, amelyik befelé könnyezett.

A táborozók között szolgált *Lázár Attila* énekes biznyságtétellel, *Szeverényi János*

A SZERZŐ FELVÉTELE

vasárnap istentisztelet sok számára emlékezetes maradt. *Csepregi András* igehirdetése után a gyülekezet elé kiállt harmincfős cigány csapat éneke megindította a hallgatóságot, és az egyik cigány

országos missziói lelkész, aki nemcsak igét hirdetett, de *Martin Luther Kingnek* népe felemelése érdekében folytatott következetes, erőszakmentes küzdelmét is bemutatta. A segítő, mentő szeretet meg-

nyilvánulásait példázva *D. Kehézi László* nyugalmazott lelkész, egyháztörténész tartott mindenkit megragadó előadást *Sztehlo Gáborról*.

Táncbemutatóval egybekötött színi jelenet adtak elő a vanyarci katolikus misszió tagjai. Volt vizuális varázslat, a tábor összefoglaló fényképsorozat-vetítés, szabadtéri evangélizáció Szirákon a békési pünkösdi gyülekezet cigány tagjainak szolgálatával és irodalmi összeállítás, amelynek keretében *Surman László* cigány költő vezetett végig költészetén.

A tábor lakói nappali és éjszakai túrákon találkozhattak a táj szépségeivel, hallgathatták az erdő hangjait.

A puliszkavacsora ugyan bizalmatlan fogadtatásban részesült de a repetára várakozó sor a teljes sikert bizonyította.

A nehézségek ellenére sok örömben, áldásban volt része mindazoknak, akik eljöttek. Reménység szerint jövőre is gazdagon terít majd az atyai kéz.

■ BAKAY PÉTER

Augusztus 20-án a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság jóvoltából mozgássérült emberek és kísérőik a budai Sas-hegyről nézhették a tűzijátékot (további információ: www.sas-hegy.hu). A Magyar Evangélikus Ifjúsági Szövetség (Mevisz) szervezésében egy egész tábor látogatott el erre a programra Csákvárról, de Budapestről további meviszesek, illetve a Mozgássérültek Budapesti Egyesületének és a Felső Evangélikus Diakonissza Egyesület intézményeinek szervezésében érkeztek mozgássérült látogatók. Így összesen közel nyolcvan – ebből negyven fő mozgássérült – gyönyörködhetett a nagy eseményben, és csodálhatta meg együtt a nagy természeti szépségeit.

■ KÉZDY PÁL felvétele

Kitüntetett pedagógusok

Visszajárnak az egykori ovisok Interjú Tóthné Szebeni Gyöngyivel, az év óvodapedagógusával

► „Mi óvó nénik vagyunk itt. Valahogy ez kedvesebb...” – mondja arra a kérdésre, hogy minek is tekintí magát. Ez évben a győri Péterfy Sándor Evangélikus Oktatási Központ óvodájában dolgozó Tóthné Szebeni Gyöngyi kapta az év óvodapedagógusa elismerést.

– Ötvenévesen születtem, középiskolába Csornán jártam, a Hunyadi János Óvónőképző Szakközépiskolában érettségiztem – kezdi a bemutatkozást. Ezután két évig a szülőfalumban dolgoztam, majd felvételiztem Sopronba, az óvónőképző főiskolára. Ekkor jelent meg a pályázat, hogy a győri evangélikus gyülekezet induló óvodájába óvónőket keres. *Tekus Ottó* lelkész úr hívott elbeszélgetésre. Így kerültem Győrbe, ezért egy év halasztást kértem a főiskolán, majd a levelező tagozatot kezdtem el. Közben férjhez mentem, és megszülettek a gyermekeim. *Rebeka* tizenöt, *Lackó* tizenhárom és fél éves. Egész családnak evangélikus. 2005-ben született még egy kislányunk, *Tamara*. Most egy éve, hogy újra dolgozni kezdtem.

– Mikor érlelődött meg Önben az elhatározás, hogy kisgyermeknevelést választja élethivatásul?

– Arra nem emlékszem, hogy ez konkrétan megérlelődött volna bennem. Arra viszont igen, hogy már általános iskolás koromban a szomszéd gyerekekre vigyáztam. Óvodás korúak voltak, de volt közöttük kisebb is. A tágabb családon belül pedig – talán nem tudatosan – valahogy körém gyűltek a gyerekek. Sokat meséltem nekik. A pályaválasztásnál minden bizonnyal ezért került képbe a csor-

A SZERZŐ FELVÉTELE

nai szakközépiskola. Ezt azóta sem bántam meg.

– Az óvónőképző szakközépiskola milyen szakmai alapot adott?

– Szakmailag nagyon sokat jelentett nekem. Szakmai gyakorlatra a gyakorlóóvodába jártunk. Először beülhettünk foglalkozásokra, figyeltünk, jegyzeteltünk, azután mi kerültünk előtérbe. Foglalkozásokat kellett vezetni, az iskola tanárai bent ültek, majd értékelték a munkánkat, illetve önmagunkat is értékeltünk kellett, ebből nagyon sokat lehetett tanulni. Voltak szakmai hetek is. Fontos az a szempont is, hogy egy középiskolás tanulónak még nem kell foglalkozni a mindennapi gondokkal, a megélhetéssel, a párválasztással... Csak a tanulmányainkra figyelhettünk.

– Akkoriban a keresztény nevelésről nem taníthattak az óvónőképzők.

– Valóban nem, akkoriban még nem voltak különböző szakmai programok, amelyek közül választhatott egy óvoda. Egységes országos program alapján dolgozott mindenki.

– Visszatekintve milyennek értéke-

li azt a régi, egységes szakmai programot? És milyen alapokon nyugszik most a győri evangélikus óvodában zajló nevelés?

– A régiben teljesen meg voltak szabva napi teendőink. Olyan mélységig, hogy például mikor legyenek az étkezések, vagy hogy naponta legyen öt perc testnevelés... Előírták a napi feladatokat is, például szerdán mese vagy éppen környezetismeret-foglalkozás volt.

Mi itt, a győri evangélikus óvodában az „Óvodai nevelés játékkal, mesével” programot választottuk, mert úgy gondoltuk, hogy ez áll a legközelebb a gyermekek életkorához, és ebbe tudjuk leginkább beilleszteni a keresztény nevelést. Mert ez nem azt jelenti, hogy egy-egy órára éljük meg a hitünket, hanem az egész napunkat, életünket átszövi.

– Van-e valami speciális „szakterület”?

– Speciális nincs, viszont a barkácsolás, kézműveskedés nagyon közel áll hozzám, virágkötészetet is tanultam, haladó szinten végeztem. De énekelni is szeretek.

– Régen óvó néniknek hívták az óvónőket, ma óvodapedagógusoknak. Minek érzi magát inkább?

– Óvó nének. Mi óvó nénik vagyunk itt. Valahogy ez kedvesebb, még az óvónőnél is. A gyerekek is így hívnak bennünket.

– Ön szerint miben nyújt többet egy evangélikus egyházi óvoda, mint bármely más?

– Érzelmileg biztosan többet tudunk adni. Azt, ami a hitünkből fakad, és ami kell a gyerekeknek. Az

ölelést, odafigyelést, a másik megbecsülését... Elfogadni és elfogadtatni a gyermeket úgy, amilyen – ez alapvető. Mindenki van valami értékes tulajdonság, és ha az ember megtalálja ezt és kiemeli, akkor ő is értékesnek érzi magát. Az emberek elzárkóznak a hittől, a gyerekeiket mégis egyházi intézménybe szeretnék írni. Mert érzik, hogy itt olyan alapozás folyik, amire a gyerekek az élete folyamán szüksége lesz. Az első években volt egy óvodásom, akinek a szülei nem voltak vallásosak. Kérdeztük, hogy akkor miért hozták be. Azt mondták, hogy ők nem kapták meg a hitbeli nevelést, de szeretnék, ha gyermekük megkapná ezt a pluszt.

– Megkeresik-e később az egykori óvodásai?

– Ó, igen! A mostani elsős gimisek karácsonyi műsort adtak nálunk, majd leültek a kicsik közé. Kérték, hogy hadd jöhessenek majd vissza egy napra játszani – persze van egy olyan életkor, amikor „ciki”, ha beszélgetnek az egykori óvó nénijükkel... Ennek az intézménynek itt Győrben nagy előnye, hogy a templom köré épült az óvoda és az iskola is. A kis elsősök a szünetekben gyakran átszaladnak hozzánk.

– Nagy családos anyukaként nem fárasztó ez a munka? Itt huszonnyolc gyermek van a csoportjában, otthon pedig várják a sajátjai...

– Nem. Az első kettő már nagyobb, a kicsi meg igazi áldás, ajándék. Én mindig sok gyerekről álmodtam, ötről, hatról, de ennyi adott. Az embert megfiatalítja, ha kis-

gyermeke születik. Idősebb korban máshogy éli meg az ember azt, hogy szülő.

– Hogyan fogadta, hogy önt választották az év óvodapedagógusának?

– Az évzáró értekezleten tudtam meg. Nem is tudtam, hogy létezik ilyen díj. Örültem neki, de napok, hetek teltek el, mire felfogtam, hogy mit is jelent ez. A vezető óvónő megmutatta, hogy milyen ajánlást írt rólam... – És realis volt?

– Szerinte igen. Én azt gondolom, hogy csak teszem a dolgomat egy olyan óvodában, amelyben szeretek dolgozni.

– Kezdődik az új munkaév. Az ajánlás és a díj tudatában másképpen kezdi az évet? Kötelezi ez az elismerés valamire?

– Nem, nem érzem, hogy kötelezne. Ugyanúgy tesszük a dolgunkat a mindennapokban. Nem érzem, hogy nekem más kellene tennem, mint korábban. Az elkövetkezendő huszonöt évben – ami még a nyugdíjig hátravan számomra – megpróbálok megfelelni annak a sok minden jónak, amit a vezető óvónő a jellemzésben írt rólam.

– Siker vagy kihívás az ön számára mindez?

– Kihívás annyiban, hogy megmaradjak ezen az úton. Szeretnék nem belefáradni, hanem a mostani lelkesedéssel, szeretettel továbbra is tenni a dolgomat, mert a gyerekeknek egyre inkább szükségük van ránk, óvónőkre. A szülőknak egyre több dolguk van, sokszor éppen a gyermekeik számára nincs idejük. Ha ide az oviba belépnek, béke, szeretet fogadja őket. Ezen dolgozunk. Munkatársaimmal úgy érezzük, hogy ezen felül nem teszünk semmi különlegeset. Ha másik óvodában dolgoznánk, akkor is ezt tennénk.

■ MENYES GYULA

„Azonnal tudtam, hogy itt a helyem”

Beszélgetés Dérné Csepregi Klárával, az év tanítónőjével

► „Hitelesnek kell lennünk a gyermekek előtt. Ők még nagyon formálhatók, és úgy bízunk bennünk, akár a saját szüleikben” – vallja Dérné Csepregi Klára. Az Orosházi Evangélikus Óvoda, Általános Iskola és Gimnázium pedagógusa izgatottan készül az új tanévre, hiszen ismét egy osztályra való hat éves gyermekkel ismerteti meg nemcsak a betűk, hanem a hit világát is. Közvetlenül a becsengetés előtt nyilatkozott lapunknak annak apropóján, hogy a közelmúltban az év tanítója címmel tüntette ki a Magyarországi Evangélikus Egyház.

– Evangélikus családba születtem, az Orosházával szomszédos Pusztaföldváron tanyasi kislányként nevelkedtem. A falu családias, természetközeli légkörét és az általános iskolai éveket meghatározó élményeim közé sorolom. Első tanítóném, a mindig lelkiismeretes és precíz *Lövei Istvánné, Olgi* néni igazi példaképemmé lett, de a falusi iskolában később is több tiszteletreméltó pedagógus keze alatt voltunk, nem egy közülük egykor evangélikus kántortanítóként szolgált. Ilyen volt például konfirmáló lelkészem, *Benczúr Zoltán* felesége is. Mellettük édesanyám volt az, aki mindig arra nevelt minket, hogy a tanulás érték. Debrecen-

ben végeztem a tanítóképző főiskolát 1977-ben, majd az Orosházi 2. számú általános iskolában kaptam állást.

– Lényegében akkor pályakezdése óta nem is változtatott munkahelyet, hisz ezt az intézményt vette át a rendszerváltás után az evangélikus gyülekezet.

– Amikor felmerült, hogy az egyház lesz az iskola fenntartója, *Pintér János* esperes és *Győri Gábor* igazgató lelkész kereste meg a tanyastületet. Miután felvázolták az elképzeléseiket, számomra nem is volt kérdés, hogy maradjak-e; azonnal tudtam, hogy itt a helyem. Izgalmas volt belevágni az ismeretlenbe. Lépésről lépésre alakítottuk ki az iskola arculatát, lelkiségét, munkarendjét.

– Az épület tehát ugyanaz, az egyházi intézmény azonban mennyiben lett más, mint az elődje?

– Természetesen sok tekintetben. A világi iskolában csak a tudás volt a cél. Itt a jézusi szeretet hatja át a pedagógiai tevékenységet. És nemcsak a külsőségekben mutatkozik meg, hanem a munkatársak közötti és a gyerekekkel kialakítandó kapcsolatunkban is. Törekszünk arra, hogy folyamatos kapcsolat legyen az iskola és a gyülekezet között: templomi alkalmakat, gyermek-istentisz-

A SZERZŐ FELVÉTELE

teleteket szervezünk. Évről évre készülnünk a hittanversenyekre, ahol osztályommal már országos első, illetve második helyet is szereztünk. Amikor az osztályterem falára egy vezérgigé kellett választanom, a 119. zsoltár 66. verse mellett döntöttem: „Taníts engem helyes értelemre és ismeretre...” Ez a mondat segít mindannyiunkat, gyermekeket és felnőtteket is rátalálni a helyes útra.

– Miközben Orosházán is érezhetően csökken a gyereklétszám, az evangélikus iskolát továbbra is sokan keresik.

– Valóban, látjuk beérni mindazt, amiért hosszú évek óta dolgozunk. Idén is két első osztályt indítottunk, és csak azért nem vettünk fel még több

gyereket, mert nem férnének be az osztálytermekbe. Tartjuk a kapcsolatot nemcsak saját óvodánkkal, hanem a város többi intézményével is, hogy minél szélesebb körben megismertessük a szülőkkal az itt folyó munkát.

– Évek óta első és második osztályos gyermekekkel foglalkozik. Mire helyezte a hangsúlyt munkája során?

– Ennél a korosztálynál különösen fontos, hogy a pedagógusok hitelesek legyenek. A gyermekek személyisége ekkor még nagymértékben formálható, és úgy bízunk bennünk, akár a saját szüleikben. Felelős, ugyanakkor lélekemelő feladat megfogni a hat évesek kezét és bevezetni őket a betűk és a keresztény hit világába. Fontos, hogy megszerettessem a gyerekekkel a tanulást és magát az iskolát is, hiszen hosszú évekip koptatják még az iskolapadot. Azonban később is tartom a kapcsolatot tanítványaimmal és szüleikkel. Gyakran kérnek tanácsot tőlem az iskola elvégzése után is. Az pedig mindig örömmel tölt el, amikor egykori kisdíákjaimmal együtt térdelhetek az oltárhoz úrvacsorát venni. Hiszem, hogy akár a gyülekezeteink jövője is múlhat azon, hogy sikerül-e bevonni az

iskolásokat az egyházközség életébe. Úgy kell dolgoznunk, hogy egész élete során igénye legyen az igehallgatás.

– Számított a kitüntetésre?

– Nem, nagyon meglepődtem, amikor az igazgatótól közölte a hírt. Itt is szeretném megköszöni az iskolavezetésnek, hogy javasolt a kitüntetésre. Az Országos Egyházi Iroda Oktatási Osztályának pedig minden tanító nevében köszönöm ezt a címet. Örülök annak, hogy nemcsak azoknak a – nagyobb gyermekekkel foglalkozó – pedagógusoknak ismerik el a munkájukat, akik versenyeredményekkel büszkélkedhetnek, hanem azoknak is, akik az „alapozó munkát” végzik. Meggyőződésem, hogy ilyen értelemben sem szabad homokra építenünk, mert csak a szilárd alapra épülhet erős vár.

– Van utánpótlás lelkiismeretes pedagógusokból?

– Elmondhatom, hogy a mi iskolánkban vannak lelkes fiatal kollégák, akik nemcsak jó szakemberek, hanem – a helyi gyülekezeti ifiből kikerülve – számukra teljesen természetes köze a gyülekezet is.

– Kikből áll az év tanítónőjének családja?

– Örömmel tölt el, hogy rendezett családi körülmények között élek. Két felnőtt fiamra nagyon büszke vagyok, és izgalommal várjuk unokám első óvodai napját. Szabadidőmet legszívesebben velük töltöm.

■ LÁSZLÓ JENŐ CSABA

Laboratórium és oratórium

► Folytatás az 1. oldalról

A régi-új lelkész maga is soproni származású, licista öregdiák; 2007 nyarán, ösztöndíjas éve után érkezett haza Németországból, ahol rendszeres teológiát és egyházzenét tanult. Az Eötvös József-gimnáziumban folytatott munkája mellett vezeti a Harkai Evangélikus Egyházközséget. Nem csoda hát, hogy az ünnepekre nemcsak a gimnáziumhoz kötődő vendégek jöttek el, hanem szép számmal voltak jelen hívek a soproni és a harkai gyülekezetből is.

Prédikációjában Iltz János feltehetően a különböző hangsúllyal, de gyakran felvetődő kérdést: van-e létjogosultságuk az egyházi iskoláknak? Er-

re a kérdésre csak akkor szabad igennel válaszolni, ha tudunk többet adni, mint a nem egyházi iskolák: az ifjúságnak nemcsak horizontális, földközeli tudást kell adni, hanem vertikálisat, felfelé mutatót is. Ebben a feladatban van különösen nagy szerepe az iskolalelkésznek, aki a tanárok és a diákok felé egyaránt képviseli ezt a mennyei dimenziót.

Wagner Szilárd prédikációjában az iktatás napjának újszövetségi ígését, 1Pt 5,5-öt alapul véve hangsúlyozta az alázat fontosságát: most nem elsősorban a tanárok és a diákok között – egyébként nyilvánvaló – különbségre kell figyelniük, hanem arra, hogy közősek vagyunk a tanulásban, az Isten országá megismerésében. Lehet

persze csak a lélektelen magolásra figyelni, és épp ellenkezőleg, lehet mindezt elhanyagolva elpazarolni az időt, sőt lehetséges a kettőnek az ötvözete, de mindháromból épp a lényeg hiányzik: a találkozás azzal, aki megteremtett és gyermeikeként szeret bennünket. Az iskolalelkész pedig társ lehet ezen az úton, akár a szavakkal, akár a lelkipásztori beszélgetés csöndjével vagy a kinyújtott kéz, a Krisztustól kapott gesztusok segítségével.

Wagner Szilárd hazaérkezett – adja Isten, hogy szülővárosában minél tovább tudja krisztusi gesztusokkal vigasztalni és elkísérni az eötvös gimnazistákat.

■ HEGEDŰS ATTILA

Pápai tanévnyitó – emléktábla-állítással

A pápai Gyurátz Ferenc Evangélikus Általános Iskola újraindítása óta először van együtt a nyolc évfolyam. Összesen 184 diák kezdte meg idén a tanévet. Az ünnepi tanévnyitó istentiszteleten dr. Fabiny Tamás, az Északi Egyházkerület püspöke hirdette az ígét, mellette a liturgiában a házigazda Polgárdi Sándor esperes és Tóth Károly beosztott lelkész szolgált.

A zsúfolásig telt templomban a meghívóra került ige alapján hangzott a prédikáció: „A bölcsesség kezdete az Úrnak fellelme.” Minden egyházi iskola jelmondata is lehetne ez a mondat, hiszen a bölcsesség egyben Istenre hagyatkozást jelent.

Igehirdetésében Fabiny Tamás rámutatott, hogy háromféle ember létezik: az egyik, akit mindig irányítani kell, a másik, aki csak önmagából indul ki, ő a belülről önmagát irányító ember. A keresztény ember azonban nem is belülről és nem is kívülről, hanem felülről irányított ember. Tekintetünket egy új tanév kezdetén fölfelé emeljük, mert onnan várunk áldást. Tudjuk, hogy felülről irányít bennünket az élet Ura, a bölcsesség Istene. „Szeretjük-e Istent? – erre a legfőbb kérdésre válaszoljunk kétezer év elmúltával is felülről irányított emberként, gyermekként vagy felnőttként, hogy mindnyájan az ő tanítványai legyünk. Jézus ma is azt mondja: engedjétek hozzám jönni a kisgyermeket. Jó, hogy itt vagytok, kedves szülők, keresztiszülők” – fogalmazott a püspök.

„Hadd mondjam a legnagyobb bátorítással: gyertek máskor is!”

A 2009/2010-es tanévben első osztályba felvett harminckett diákot Polgárdi Sándor ígével áldotta meg. Kifejezte az egyházközség irántuk tanúsított befogadó szeretetét és nyitottságát. A tanévet Szűcs Gábor igazgató nyitotta meg.

Az istentisztelet után a parókia Széchenyi utcai homlokzatán bronz domborműves emléktáblát lepleztek le. A pápai evangélikus művész tanár,

BABOS JÁNOS FELVÉTELEI

Kiss László által készített alkotás dr. Fabiny Tibor evangélikus egyháztörténésznek, lelkésznek állít emléket, a „Ne feledkeztek meg vezetőitekről, akik az Isten ígését hirdették nektek” ige (Zsid 13,7) alapján. A tábla leplezése előtt Polgárdi Sándor mint egykori tanítvány méltatta néhai professzorát, majd ifj. dr. Fabiny Tibor egyetemi tanár olvasta fel özv. id. dr. Fabiny Tiborné levelét, aki arról írt, hogy férje első szolgálati helye a pápai gyülekezet volt, amelyre mindvégig élete egyik legszebb korszakaként emlékezett.

■ P. S.

Nagy összefogás az apróságokért

Bajor támogatás is segítette az új óvoda felépülését Nyíregyházán

► Az aprócska asztalok, székek, az alacsonyra szerelt mosdókagylók szokatlan látványt nyújtanak annak, aki nem otthonos az óvoda világában, de aki ezeket látja, óhatatlanul mosolyra húzza a száját, lelke megtelik melegséggel, ha a tárgyak használóit még csak képzelete varázsolja is oda. Hetekig így jártak-keltek a hajdani lelkészlakásban azok, akik fáradságtalanul munkálkodtak a múlt szombaton felszentelt nyíregyházi evangélikus óvoda kialakításán, berendezésén. Meglehet, mások meg a homlokukat ráncolták: hogyan is lehetséges a mai szigorú gazdasági helyzetben új intézmény kialakítására gondolni. Hiszen egy óvoda esetében nem csak az egyszerű, a beruházási költséget kell előteremteni...

– Komoly áldozat ez, és őszintén meg kell mondani, hogy az egyház különböző döntés-előkészítő testületei nem is egykönnyen támogatták a nyíregyházi óvoda ügyét – árulta el dr. Fabiny Tamás, az Északi Egyházkerület püspöke az ünnepélyes avatás emelkedett pillanatai után. – Korábban a gazdasági bizottság, melynek szigorú fiskális szempontokat kell érvényesítenie, illetve az oktatási bizottság is úgy látta, hogy nincsenek meg az óvodaalapítás feltételei, ezért a „harc” kemény volt. Meg kellett győznünk őket.

– Mivel lehetett érvelni?

Az óvodának az egyházközség lesz a fenntartója – ez tehát elsősorban nyíregyházi felelősség –, még ha az egyházkerület és az országos egyház is kész bizonyos tervszerűség alapján hozzájárulni a működéséhez.

Sztankó Gyöngyi esperes, igazgató lelkész fáradságtalan szervezőnek bizonyult. A Luther téri lelkészlakás átalakításán, felújításán rendre társadalmi munkában dolgoztak a mesterek, érkeztek az adományok a gyülekezeti tagoktól, hogy minden szükséges felszerelésre legyen pénz.

dozatkészség miatt pontosan nem lehet megmondani, hogy mennyibe is került az óvoda – mondja az esperes asszony, majd hozzátéveszi: – Mindig is csak az anyagiak intették óvatosságra a presbitériumot, és halogattuk a legkisebbek intézményének életre hívását, de hogy az óvodára szükség van a helyi evangélikusságnak, hogy teljes nevelési intézményi szerveret szolgálja őket, az nem volt kérdés.

Véleményét osztja Fabiny Tamás is, hiszen az egyházkerület legnépesebb gyülekezetéről van szó, illendő, hogy teljes legyen a vertikum.

Nem is okozott gondot benépesíteni a város legújabb óvodáját. Pillanatnyilag huszonhárom kisgyerek jár ide, kettőt előjegyzésbe vettek, de sokakat sajnos el kellett utasítaniuk – hely hiányában.

– Legalább még egy csoportot megtölthetünk volna, és bizony jötték sokan nem evangélikusok is, ami nagyon örvendetes és helyénvaló, de a hely mérete, befogadóképessége mindent meghatároz – mondja Kocsisné Sárossy Emőke, az új szervezeti egység, a Nyíregyházi Evangélikus Általános Iskola és Óvoda igazgatója. – Ez a szervezeti forma teszi lehetővé a gazdaságos működést. Így olcsóbb az étkeztetés, a takarítás, a fenntartás, de ugyanilyen fontos, hogy – nevelési tervünknek megfelelően – ebből az óvodából várjuk az utánpótlást az evangélikus általános iskolába. Türelmesnek kell lenniük, tizenketten még kiscsoportosok... Két óvónő, valamint egy teljes és egy rész munkaidőben dolgozó dadus vigyáz rájuk.

Míg az elmúlt években több evangélikus óvoda is létesült az országban, ebben a tanévben a nyíregyházi az egyetlen új intézmény. Hírlik azonban, hogy már a szentendrei evangélikusok is készülnek egy olyan ünnepre, mint amilyenben augusztus 29-én a nyíregyháziaknak lehetett részük.

■ VESZPRÉMI ERZSÉBET

SALLAI GABOR FELVÉTELEI

– Azzal, hogy Nyíregyházán nagyon nagy a vállalkozó kedv. És nemcsak a gyülekezet, a város támogatását élvezve is tapasztalhattuk sokak segítőkészségét. Ez részben magyarázható az önkormányzat és az evangélikus gyülekezet hagyományosan jó kapcsolataival, másrészt azonban látni kell, hogy a városnak érdeke is az óvodai férőhelyek számának gyarapodása.

Az egyházkerület lelkészi vezetője nem rejti véka alá azt sem, hogy az igazán nagy „lökést” a bajor testvér-gyülekezet céladománya adta az ügynek. Fabiny püspök azonban a folyamatos működés garanciáit is ugyanilyen fontosnak tartja.

Egy nap és egy éjszaka járta meg az ingyen fuvar Bajorországot, mert még a bútorzatra is teltelt a német testvérek figyelmességéből. Szállítását egy helyi gyülekezeti tag vállalta magára: a teherautóján és az idején kívül még a benzinköltséget is adta az ügryhöz, noha gyermeke már a Nyíregyházi Evangélikus Kossuth Lajos Gimnázium padjait koptatja...

Játékok a társintézményekből kerültek. Egyedül az európai szabvány szerinti udvari játszótéren (képiünkön) nem lehetett nagyon spórolni, a szigorú hatósági elvárások miatt ott nem volt helye a leleménynek.

– A bekerülési összköltség úgy tizenötmillióra rúg, de az említett áll-

A Magyar Köztársaság elnöke megbízásából az oktatási és kulturális miniszter augusztus 20-án, az államalapító Szent István király ünnepe alkalmából kimagasló színvonalú szakmai munkájáért a Magyar Köztársasági Ezüst Érdemkereszt kitüntetéssel adta át Horváth Antalnak, a községi Evangélikus Mezőgazdasági, Kereskedelmi, Informatikai Szakképző Iskola és Kollégium igazgatóhelyettesének.

► Forrás: Evangélikus Hírlevél

Közös elkötelezettséggel

Tanácskozás az egyházi oktatásról

► A fasori evangélikus gimnázium 1989. szeptember 2-i „kapunyitása”, az egyházi oktatás húsz évvel ezelőtti újraindulása alkalmából rendezett konferenciát augusztus 26-án Piliscsabán a Pázmány Péter Katolikus Egyetem (PPKE) Bölcsészettudományi Kara. Az *Egyházi iskolák a köz szolgálatában* című szimpóziumon több mint félezer pedagógus vett részt, hogy néhány nappal a 2009/2010-es tanév hivatalos megnyitása előtt közösen tekintsenek vissza az elmúlt két évtized eredményeire, és egyúttal a jövő feladataival is számot vessenek.

A konferencia első előadójaként Erdő Péter bíboros, prímás, esztergom-budapesti érsek, a PPKE nagykancellárja arról beszélt, hogy az emberi értékek válságának korában a vallásos szellemben zajló nevelés döntő szerepet játszhat a kultúra megújulásában és egy szolidárisabb,

fontosabb ismervét megfogalmazva *Schulek Mátyást* idézte, aki újraindulásától, 1992-től 2005-ig volt a Deák Téri Evangélikus Gimnázium igazgatója. „Nincs evangélikus fizika, de van evangélikus fizikatanár, nincs keresztény matematika, de van keresztény matematikatanár...”

A továbbiakban Kálmán Attila, a Pápai Református Kollégium Tatai Gimnáziumának igazgatója, a Magyarországi Református Egyház Zsinatának volt világi elnöke, az Antall-kormány művelődési és közoktatási államtitkára többek között a katolikus egyetem alapításának eddig kevésbé ismert titkaiba avatta be a hallgatóságot, Hoffmann Rózsa, a PPKE Pedagógiai Intézetének docense, a Kereszténydemokrata Néppárt országgyűlési képviselője pedig az utóbbi hét-nyolc év oktatáspolitikája által okozott súlyos gondokra mutatott rá.

A katolikus, a református és az evangélikus egyház oktatási szakembereinek részvételével zajló kerekasztal-beszélgetésen a finanszírozási gondok mellett szó esett az egyházi

reményben gazdagabb társadalom létrehozásában. Mint mondta, a hit, a vallásosság az ember alapja, szabadságának elidegeníthetetlen tartozéka, ezért a modern demokráciák magától értetődően biztosítják állampolgáraiknak az egyházi fenntartású iskolák választásának lehetőségét.

Egyháznak képviselőiben dr. Fabiny Tamás püspök személyes elméneit is felidézve – 1989 és 1993 között mellékállásban a fasori gimnázium egyik hittantanára volt – első sorban a húsz évvel ezelőtti újrakezdés bemutatására törekedett. „Ahogy a babiloni fogságból hazatérő zsidók mindenhol csak romokat találtak, úgy nekünk is rá kellett döbbernünk: feltámadni nehéz” – fogalmazott az Északi Evangélikus Egyházkerület lelkes vezetője, elismerve, hogy a kellenél talán több intézményt igényelt vissza az egyház, anélkül hogy az anyagi vagy éppen a személyi feltételeket meg tudta volna teremteni. Az egyházi iskola leg-

iskolákban folyó pedagógiai munka eredményességéről is. A felszólalók egyetértettek abban, hogy az elért sikerek titka a tanári karok közös értékrendjében, hitében, elkötelezettségében s az ebből következő közöseteremtő munkájukban rejlik.

Botos Máté, a PPKE Bölcsészettudományi Karának nemrég kinevezett dékánja záró előadásában hangsúlyozta, hogy ma az egyházi iskolák mindennél fontosabb küldetése, hogy korunk szaporodó létszámában kallódó, elhanyagolt gyermekeinek megadják az emberhez méltó élet lehetőségét.

A második világháború utáni évekig a hazai iskolák hatvan százalékát az egyházak tartották fenn, ám ezeket az intézményeket – tíz kivételtől eltekintve – 1948-ban államosították. A rendszerváltás eredményeként ma az oktatási intézmények hat-hét százaléka van egyházi kezelésben, ez hozzávetőleg ötszáz óvodát, általános és középiskolát jelent.

■ EVÉLET-INFÓ

„EGYHÁZUNK ERŐSSÉGEI AZ ISKOLÁK” (ORDASS LAJOS, 1945. SZEPTEMBER 27.)

Megszüntetéstől

► Húsz éve nyílt meg a visszakapott fasori evangélikus gimnáziumban az első tanév. Alábbi tanulmányában egyházunk Déli Egyházkerületének az események idején hivatalban levő püspöke tekint vissza az ünnepi alkalomra és a hozzá vezető útra.

A második világháború pusztításai és vérzivatar után Ordass Lajos püspöki beiktatásakor székfoglaló beszédében aláhúzta mint reformációi örökségünket a templom és az iskola fontosságát. Mintha előre látta volna, hogy hamarosan – az 1948. június 16-án kieroszakolt parlamenti döntéssel – államosítani fogják az egyházi oktatási intézményeket: „Az államhatalom akkor cselekszik legjobban saját érdekében, ha az egyházak iskolája iránti hálatartozását azzal rója le, hogy működésük elé akadályt nem gördít. Egyházunk pedig akkor hű önmagához, ha az ősök áldozatát meg nem tagadva maga is szakadatlanul és örömmel áldoz iskoláira, tudva, hogy bennük rejlik jövője” – szögezte le a püspök 1945. szeptember 27-én a budapesti Deák téri templomban.

Az iskoláinkat elkobzó államhatalom ellen tiltakozó egyházi vezető 1948. szeptember 8-án letartóztatták, koncepciók perben hamis vádak alapján elítélték és bebörtönözték. Ez lett a sorsa Mindszenty József bíborosnak is.

A forradalom alatt, 1956. október 30-án állami és egyházi rehabilitálása után Ordass püspök visszatért ugyan hivatalába, azonban 1958. június 24-én állami erőszakkal újra elmozdították, és 1976-ban bekövetkezett haláláig nem gyakorolhatta püspöki tisztségét.

A magyarországi egyházak 1948-ban államosított oktatási intézményeinek statisztikája a következő képet mutatja (forrás: *Statisztikai évkönyv*, megjelent a *Beszélő* 1991. április 27-i számának 11. oldalán):

Intézmények	Összesen hazánkban	Államosított egyházi
Óvodák	1246	202
Elemi iskolák	7016	4262
Középsiskolák	555	197
Gimnáziumok	173	87
Főiskolák	42	30

A Magyarországi Evangélikus Egyház és a kormány közötti, kieroszakolt egyezmény szerint (1948. december 14.) egyházunknak a lelkészképző soproni teológiai fakultáson – a később Budapestre költöztetett teológiai akadémián – kívül két gimnáziuma maradt meg: a budapest-fasori fiúgimnázium és a Deák téri leánygimnázium. Az egyház vezetői azonban állami nyomásra az 1951/52-es tanév végével mindkét intézményt „felajánlották” az államnak. Az épületeket ekkor már nem államosították. A fasori gimnázium épületét oktatási-továbbképzési célra vették át, bérfizetés nélkül. A Deák téri iskolaépületbe kerületi általános iskola került, az épület használatáért a kerületi tanács némi térítést fizetett a Pesti Evangélikus Egyháznak.

Az ébren tartott legenda

A fasori gimnáziumnak az 1950/51-es és az 1951/52-es tanévben tanulója voltam. A megszüntetés azt jelentette, hogy tanárainkat más budapes-

ti iskolákba helyezték át. A könyvtárat, a szertárakat, az iskola felszerelését széthordták. Az épület osztálytermeit az Országos Pedagógiai Intézet (OPI) kezelésében kisebb irodákká építették át.

Egyházunk jogásza, akik az átadási szerződés fogalmazásánál jelen voltak – különösen is dr. Vetsey Aladár –, ragaszkodtak ahhoz, hogy beleveggyék a megállapodásba: ha az állam egyszer visszaadná az épületet, köteles lesz az eredeti állapotában visszaszolgáltatni. Emlékezés szerint ehhez mosolyogva és kelletlenül járult hozzá a minisztériumi küldöttek. Amikor 1989-ben az épületben újraindult az egyházi iskola, az egyház elővigyázatossága az államnak kerek kilencvenmillió forintjába került.

A két megszüntetett iskola tanulóit más budapesti iskolákba irányították. Magam a Villányi úti József Attila Gimnáziumba kerültem, két évet ott végeztem, illetve ott érettségiztem. Ebben az intézményben, a Fasorhoz hasonlóan, szintén tanították a latin nyelvet, de a görögöt már nem. A Fasor épületéből a Sopronból odakényszerített teológiai akadémiának is költöznie kellett. Megkaptuk a Hősök tere közelében a Lendvay utca 62. szám alatti épületet. (Ez később az Állami Egyházügyi Hivatal központja lett.)

Egyházunk népe keserű belenyugvással fogadta Dezséry László és Vető Lajos püspökök intézkedését a két gimnázium „felajánlásáról”. A Fasori Öregdiákok Köre, a volt tanárok, különösen is dr. Gyapay Gábor ébren tartották az iskola „legendáját”, a gimnáziumnak és híres Nobel-díjas egykori növendékeinek a történetét. Mutatta az egyházi közhangulatot, hogy az 1956-os forradalom hetében megjelent két fiatal budapesti segédlelkészünk az Üllői út 24. szám alatti teológusotthonban, hogy teológushallgatókat toborozzanak: „Gyertek, segítsetek, foglaljuk vissza a Fasort!” Úgy emlékszem, Solyom Jenő egyháztörténész-professzorunk figyelmez-

tett minket, ne siessük el ezt a visszafoglalást, és megkérdezte, van-e átgondolt stratégiánk arról, mit kezdünk az épülettel.

A Fasor egyházi visszavételének 1956-os történetéhez hozzátartozik az Evangélikus Teológiai Akadémia Ifjúsági Bizottságának 1956. október 22-én hozott határozata, amelyben az ifjúság kérte – Nagy István senior és Friedrich Lajos igazgató elnöke mellett –, hogy „az egyházi vezetőség tegye lehetővé az Evang. Teológiai Akadémia és az Evang. Lelkésznevelő Intézet összeköltözését a volt Evangélikus Gimnázium épületébe (Bp. VII., Gorkij-fasor 17–21.)...” (A határozat szövege megjelent az *Együtt az ország népével* – *Evangélikusok 1956-ban* című kötetben. Szerk. Zászkaliczky Zsuzsanna, Luther Kiadó, Budapest, 2006, 91. o.)

Harc a Fasorért

Egyházunknak a Fasor ügye nem felejtődött el a később sem. Bántotta az egyház népét, hogy amíg a katolikus

egyháznak több gimnáziuma megmaradhatott, és Debrecenben a református egyházé is, tőlünk elvették az egyezményben biztosított kettőt. Az öregdiákok csoportja, kihasználva a kialakult lehetőségeket, hagyományörző szervezetként működött a Hazafias Népfront keretében, és egyre határozottabban követelte a gimnázium újraindítását. Fölvették a kapcsolatot a külföldre került egykori diákokkal; közöttük több befolyásos közéleti személy is felemelte szavát az iskola érdekében.

A Lutheránus Világszövetség Tanulmányi Osztályán 1980-tól kezdett munkám végén, 1987. július 23-án Bogsch Árpád, az ENSZ Szellemi Tulajdon Világszervezetének (WIPO, OMPI) főigazgatója, egykori fasori diák, a Fasort támogató svájci egyesület vezetője fogadást adott Genfben a gimnázium ügyében Svájcban tevékenykedők részére abból az alkalomból, hogy megtörtént – Káldy Zoltán püspök halála után – a püspöki tisztségre való jelölésem. Elmondta: azzal a megbízással engednek haza, hogy tegyék meg mindent a Fasor újra egyházi iskolaként való indulásáért. Kifejtette, hogy ő ehhez jelentős nyugati egyesületi segítséget tud biztosítani. Ezt a támogatást később meg is kaptuk.

Be kell vallanom, kétségek között ígértem meg, hogy igyekezni fogok a kérésnek eleget tenni. Ekkor még nem bíztam a sikerben. 1987. október 24-én a Deák téri templomban püspöki beiktatásomkor székfoglaló beszédemben a Fasor kérdését nem említettem. A párhuzamosan válaszított és velem együtt beiktatott egyházkerületi felügyelő, Frenkl Róbert viszont határozottan szólt mindkettőnk egykori iskolájának ügyéről. (Beszédének összefoglalója olvasható az *Evangélikus Élet* 1987. november 8-i számának 1. oldalán.) Ettől kezdve felgyorsultak az események.

1987. november 11-én az országos presbitérium javasolta az újraindítást. 1988. február 14-én a Budapest-Fasori Evangélikus Egyházközösség templomában istentiszteleten prédikáltam arról, hogy a templom és a gimnázium közös fala hamarosan már nem az elválasztást, hanem újra az egybeköttetést jelzi. Február 19-én a Művelődésügyi Minisztérium hozzájárult az újraindításhoz. Február 20-án az egyház elnöksége körlevélben kérdezte meg egyházközösségeinket, egyetértenek-e az újraindítással, és elkötelezik-e magukat évi meghatározott összegű gyülekezeti költségvetési hozzájárulás befizetésével. Április 3-án, húsvétkor D. dr. Nagy Gyula püspök-elnök, Farkasházi Ferenc országosfelügyelő-helyettes, Frenkl Róbert egyházkerületi felügyelő és magam mint a Déli Egyházkerület lelkes vezetője püspöki pásztorlevélben jelentettük be a gyülekezeteknek gimnáziumunk 1989. szeptemberével történő indulását.

Az újraindulás

Óriási volt a gyülekezetek lelkesedése! Gyűltek az egyházközösségi felajánlások, és sok egyháztagot, illetve korábbi fasori diáktól személyes adományt is kaptunk. A szükséges informatikai berendezések, számítógépek külföldi magyaroktól érkeztek, mintegy negyvenezer nyugatnémet márka értékben. A német Hoechst AG vállalta a kémiai szertár és laboratórium felszerelését. A Lutheránus Világszövetségén keresztül a nyugat-

az újjászületésig

ti és északi egyházak támogatása szükséges volt az egykori átadási szerződés szerint járó állami költségvállalás kiegészítésére.

A tervezett három első, két második és egy harmadik osztályba 641 tanuló jelentkezett. Az első osztályoknál négyszeres túljelentkezést tapasztaltunk.

Gyapay Gábor megbízott igazgató vezetésével megkezdődött a taná-

Iskolánk szervezésével párhuzamosan elkezdődött a belső egyházi vita arról, mit is jelent az egyházi oktatás. Miben kellene az evangélikus iskoláknak másoknak lenniük, mint az elmúlt negyven-ötven évben az úgynevezett „kettős nevelés” ellen küzdő állami iskolák?

Az egyházi nevelés-oktatás körüli bizonytalanságokat látva országos tapasztalatcserét, konferenciát hívtunk

kezdtem, a Magyarországi Evangélikus Egyháznak 430 lelkésze volt, amikor pedig 1987-ben püspök lettem, csupán 253. Gyülekezetek, intézmények, iskolák maradtak folyamatosan és a rendszerváltás után is megfelelő lelkészi ellátás nélkül, és még nagyobb volt az evangélikus pedagógusok hiánya. Ez a hiány ugyan húsz év alatt csökkent, de még mindig problémát jelent.

1989. szeptember 2.

Egyháztörténelmi eseményt hozott ez a nap, harminchét év után újraindult „a Fasor”! A megnyitó istentiszteleten az iskola fennállása óta sokszor idézett vezérige szól hozzánk: „A bölcsesség kezdete az Úrnak félelme.” (Péld 9,10) A prédikációm igyekezett válaszolni a vitatott oktatási-nevelési kérdésekre is.

Az újraindulás ünnepének jelentőségét aláhúzza, hogy *Glatz Ferenc* miniszter gimnáziumunkból nyitotta meg – televíziós közvetítéssel – a tanévet. Frenkl Róbert, a Déli Egyházkerület felügyelője az 1952-ben utoljára érettségizett diákok nevében akkor búcsúzó, most pedig az újraindulást köszöntő beszédében foglalta bele az „alma mater” iránti ragaszkodásunkat és lelkesedésünket. Felejthetetlen „Veni Sancte” volt ez a nap! Éreztük a magyarországi rendszerváltás örömeit és felelősségét!

Egy nappal a tanévnyitó előtt, 1989. szeptember 1-jén, pénteken 18 órakor a Budapest-Deák téri templomban került sor a gimnázium tanári karának eskütételére. Jn 12,20–26 alapján Jézusnak a búzamagról szóló példabeszédéről szól a prédikáció: „...ha a búzaszem nem esik a földbe, és nem hal meg, egymaga marad; de ha meghal, sokszoros termést hoz.” A kiválasztott tanári kar és a népes gyülekezet átértézte a helyzet jelentőségét: „Eljöttünk az ünnepre, mert ünnep az, hogy látjuk, ez az iskolaindulás aláhúzza a vallásos és erkölcsi, és evangéliumra épülő nevelés fontosságát. A vulgármaterialista koponyaszugorítás évtizedei után megnyílt a szabadság kapuja az evangélikus oktatás és nevelés előtt szervezett iskolai formában is” – mondtam az igehirdetésben.

A később újrainduló oktatási intézményeink számára is vezérfonalat adott a prédikációmban elhangzott bibliai útmutatás: „...áldozat nélkül nincs élet, mert élet csak ott van, ahol megtalálható valami (...) a szakrificiális elemből... A tanári hivatás abban hasonlít az apostoli vagy a szülői hivatáshoz, hogy ott van termék, ahol a példa szerint valaki (...) tud adni önmagából, idejéből, erejéből, tudásából, emberségéből, hitéből, szeretetéből. A jézusi etika szembeszáll azzal a tévhitel és téves gyakorlattal, amelyik az élet értelmét az individuáció, az önmegvalósítás révén gondolja elérni. Igen, szükséges az individuáció, de ez nem lehet gátlástalan önérvényesítés, amint nem lehet végtelen, határtalan a szabadságunk sem, hanem mindig és mindenben a közösség, a család, a nagyobb emberi közösségek hasznának és előbbre vitelének a szempontja kell, hogy érvényesüljön.”

Isten iránti hálaadással emlékezem vissza a huszadik évfordulón a Budapest-Fasori Evangélikus Gimnázium történetének erre a szakaszára, hiszen nyitány volt ez, amelyet további oktatási intézményeink újraindulása követett.

■ D. DR. HARMATI BÉLA

Fenntartói tájékoztató a fasori gimnáziumban bekövetkezett személyi változásokról

Az elmúlt hetekben számos információ látott napvilágot a Budapest-Fasori Evangélikus Gimnáziumban várható vezetőváltásról, a fenntartó Magyarországi Evangélikus Egyház szándékairól. Kisebbségi gyerekek édesapáiként mi magunk is megértjük és átérzünk mindazon aggodalmakat, melyek – különösen az iskolakezdés előtt – minden, gyermeke iskoláztatásáért, neveléséért aggodó szülőt foglalkoztatnak. Ezért fontosnak tartjuk, hogy most, amikor a helyzet jogilag rendeződött, a tantestület és a szülői választmány tájékoztatása is megtörtént, nagyobb nyilvánosság előtt is egyértelművé tegyük a helyzetet.

Dr. Ódor László igazgató úr augusztus 31-ével közös megegyezéssel távozik a gimnázium éléről. A tantestület és a szülői választmány előtt is köszönetet mondunk igazgató úrnak azért, hogy négy év alatt új távlatot tudott nyitni az iskola előtt, nemzetközi tapasztalatával, nagyvonalúságával a fasori gimnázium nemes hagyományainak követését, az iskola „zászlóshajó” jellegének visszaállítását tűzte ki célul.

Minden nagybecsülésünk mellett azonban sajnálattal tapasztaltuk, hogy az iskola gazdálkodásának rendjében, a tanítás mindennapos megszervezésében egyre több probléma mutatkozott, valamint hogy igazgató úr az elmúlt években rendszeresen a fenntartó evangélikus egyházat tette felelőssé a visszasságokért. Az elmúlt két évben számos alkalommal igyekeztünk egyértelművé tenni, hogy a Fasorra ugyanazok a világi és egyházi törvények vonatkoznak, mint az összes többi evangélikus gimnáziumra, melyekben nem tapasztaltunk a fasorihoz hasonló visszasságokat, a fenntartóval kialakuló elhúzódozó konfliktust. Mi magunk sajnáljuk a legjobban, hogy a józan érvelés, mi több, baráti szó nem vezetett eredményre.

Természetesen tudjuk, hogy a szülőket és főleg a tanulókat nem érdekli az iskolaigazgató és a fenntartó viszonya, a különböző szervezési kérdések, annál inkább foglalkoztatja az, hogy milyen marad és lesz az iskola szellemisége, hangulata, a tanári kar összetétele, a tanítás rendje.

A Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Presbitériuma 2009. szeptember 1-jétől 2010. július 31-ig *dr. Roncz Bélát*, az aszódi evangélikus gimnázium igazgatóját bízta meg az igazgatói feladatok ellátásával. Tanácsadóként *Kolarovszki Zoltánt*, a békéscsabai és *Tölly Balázst*, a soproni evangélikus gimnázium igazgatóját kérte fel. Mindhárom iskola jól működő, országos sikereket és – ami még fontosabb – jókedvű, fegyelmezett tanulókat és elégedett szülőket felmutatni képes intézmény. A mai világban mindez az iskolák honlapjára kattintva könnyűszerrel ellenőrizhető.

Mind mi, az egyház vezetői, mind *dr. Roncz Béla* a tantestület és a szülői választmány előtt is egyértelművé tettük, hogy az iskola nyitott, befogadó, ugyanakkor az evangélium útmutatását egyértelműen követni kívánó jellegét akarjuk megőrizni. Éppen ezért is kérte fel a jövőendő igazgató *Győri Tamást* az iskolalelkészi szolgálat további ellátására. Helyetteseként igazgató úr a korábbi helyettes *Hámor Endrét* és a kérelmes körű közoktatási tapasztalatokkal rendelkező *dr. Dobos Krisztinát* kérte fel.

Amint ezt a szülői választmány ülésén is hangsúlyoztuk, sem az Ódor igazgató úr által sokszor megfogalmazott hosszú távú célok, sem az iskola szellemisége nem fognak változni. Reményeink szerint ugyanakkor szervezetesebb, fegyelmezettebb lesz az oktatás rendje, csökken a tanári fluktuáció, erősödik a kollegiális légkör a tantestületben, javul a viszony az épülettulajdonos pesti evangélikus gyülekezetekkel, az igazgatótanáccsal és – nem utolsósorban – a fenntartó Magyarországi Evangélikus Egyházzal.

Kérjük, higgyék el, hogy – ugyanúgy, mint Önök – mi is a sikeres fasori evangélikus gimnáziumban vagyunk érdekeltek. Minden más híreszteléssel szemben nincsenek mögöttes szándékaink, nincs másik forgatókönyv, nincsenek rejtett ambíciók. 2010. március 31-ig ki kell írni az igazgatói pályázatot, hogy az új, végleges igazgató 2010. augusztus 1-jén munkába állhasson, s jól működő iskolát vehessen át.

Eddig is számos közvetlen szülői megkeresést kaptunk, melyeket haladéktalanul meg is válaszoltunk. Ismét hangsúlyozzuk: tapasztalatból tudjuk, hogy nincs fontosabb, mint a mégoly jelentéktelennek tűnő szülői, tanulói aggodalmak eloszlátása. Ennek természetesen a jövőben is állunk elébe.

Isten iránti hálaával gondolunk arra, hogy húsz évvel ezelőtt újra megindulhatott az oktatás a Budapest-Fasori Evangélikus Gimnáziumban, és reméljük, hogy az elődökhöz méltóan, bekességben, rendben dolgozhatnak tanáraink, tanulhatnak gyermekeink az ódon épület falai között.

Erős vár a mi Istenünk!

Üdvözléssel:

ITTZÉS JÁNOS elnök-püspök és PRÖHLE GERGELY országos felügyelő

Budapest, 2009. augusztus 24.

A tanári szoba (1912)

ri kar szervezése. Elkészült a szervezeti és működési szabályzat, a költségvetés, majd megalakult az igazgatótanács. Nyolc osztály indult, 302 tanuló vettünk fel. A tanári állásokkal kapcsolatban 121 érdeklődő jelentkezett, és 1989. március 1-jéig 70 tanár adta be pályázatát.

A Magyarországi Református Egyház vezetőségének kérésére kétosztályos református tanuló felvételére is sor került. Hely volt, mert negyedik osztályt nem indítottunk, és abban egyeztünk meg a reformátusokkal, hogy ha később ők is engedélyt kapnak budapesti gimnáziumuk újraindítására, a tanulók majd átmennek oda. Terveink szerint az indulás után három évvel kellett teljessé lennie az intézménynek, vagyis működnie a tizenkét osztálynak.

Koedukált gimnáziumunk többségében fővárosi és környékbeli tanulókat vett fel, azonban szükség volt kollégiumi férőhelyek kialakítására is a mintegy huszonöt százaléknyi vidéki tanuló számára. Ez a kezdésnél nagy problémát jelentett. Próbálkoztunk fővárosi állami kollégiumokban helyet kapni, és megkíséreltük az elhelyezést Főton, a Mandák Belmissziói Otthonban. Néhány év után sikerült megoldani a kérdést a Budapest XIII. kerületi Vízafogó u. 2–4. szám alatti egykori munkásorlkantanya alapítványi átvételével és átalakításával, majd később a VII. kerületi Rózsák tere 1. szám alatti korábbi Protestáns Árvaház visszavételével.

Mitől evangélikus az evangélikus gimnázium?

A sikeresnek mondható előkészítő folyamat nem azt jelentette, hogy egyházon belül és kívül mindenki támogatta az ügyet. Gyülekezeteinkben a költségekkel kapcsolatban aggodó hangok is jelentkeztek, feltették a kérdést, hogy vajon lesz-e elegendő anyagi ereje egyházunknak a jövőben erre, amikor annyi más feladat megoldatlan.

Egyházon kívül a helyzet érdekes volt. Az Állami Egyházügyi Hivatal egyes illetékesei még akkor is elleneztek az újraindulást, amikor „a párt” vezetői és az illetékes minisztérium már beletörődtek.

össze Budapestre 1988. szeptember 2-ára. A Puskin utcai püspöki hivatalban megrendezett találkozózn két elmentés vélemény kristályosodott ki szervezendő iskoláinkat illetően. Az egyik csoport, amelyet „ébredési tábornak” nevezhetek, az evangélikus iskolát nagyon szigorú fegyelmi, a spiritalitás kérdéseivel fokozottan foglalkozó intézménynek kívánta látni. Még az a kívánság is elhangzott: legyenek olyanok majdani iskoláink, hogy az érettségivel párhuzamosan a végzős növendékek mintegy „bizonyítványt” kaphassanak arról, hogy ők megtért hívőkké váltak. A másik tábor viszont azt hangsúlyozta, hogy újrainduló iskoláink épüljenek a szabadság fellegváráivá, ahol „kultúrprotestáns szellemű elitképzés” történik.

Az érettségivel együtt adandó hitéleti bizonyítvánnyal kapcsolatban elmondtam: jó lenne, ha a teológia öt évének elvégzése után tudnánk ilyen bizonyítványt kiállítani. A vitában nem sikerült áthidalni az ellentéteket, és megmutatkozott, mennyire befolyásolta helyzetünket az a tény, hogy iskoláink elvétele után csaknem negyven éven keresztül keveset foglalkozhattunk oktatási-nevelési kérdésekkel.

Az egyházmegyék lelkészi munkaközösségi ülései felvették programpontjaik közé a gimnázium indításának problémáit. 1989. január 30-án tizenöt lelkészünk aláírásával nyílt levél fogalmazódott meg az Evangélikus Gimnázium Bizottsághoz *Mitől evangélikus az evangélikus gimnázium?* címen. Ebben kérték, hogy egyházunk mérje fel, mit várnak a gyülekezetek tagjai az újraindult intézménytől. Az aláírók nem érzik, hogy „a hit és a lelkeség középpontba állítása bigottság lenne”. Fontosnak tartják a hitoktatók személyét, és vallják, „mégsem a »legjobb fasori hagyományokhoz« ragaszkodás a fontos, hanem a jelen és jövő igényeit világosan felmérve gimnáziumunkat hitvallásos alapokra kell építeni”...

Az akkor előkerült kérdések ma is foglalkoztatják gyülekezeteinket és iskoláinkat. A belső egyházi helyzetről ebben az összefüggésben alá kell húznom azt a tényét, hogy 1959-ben, amikor lelkészi szolgálatomat el-

HIRDETÉS

Luther-út

Október 21–25. között biztosan induló utunkra, melyen végigjárjuk a reformáció emlékhelyeit, még van néhány hely. Jelentkezés és információ: *Sándor Frigyes* (20/824-3222), *Baksa László* utazásszervező (46/506-088 vagy 46/506-089).

HIRDETÉS

Kedves Testvérem! Szeptembertől új csoportok indulnak Budapesten (VIII., XI., XVIII., XXII. ker.) és vidéken (pl. Szigetszentmiklós) a keresztyény elváltak felkarolása és gondozása céljából. A kezdeményezés elnevezése: VálóHáló. Ha szeretnél többet megtudni, hívd a 20/770-3390-es telefonszámon *Endreffy Juditot*. Áldjon meg az Úr!

HIRDETÉS

Az Alsósági Evangélikus Egyház-
község pályázatot ír ki a 2009. szeptember 1-jén megüresedő lelkészi állásra.

A lelkész jövedelme az országos átlagnak megfelelő. (A díjlevél megtekinthető az esperesi hivatalban.) Rendelkezésre áll a közelmúltban felújított háromszobás lelkészlakás egyedi gázfűtéssel, kerttel, két garázzsal, valamint egy külön bejáratú, modern, felszerelt lelkészi iroda. A szolgálatok ellátásához gépkocsi biztosítva van. Egyházközse-
günk gyülekezetükhöz ragaszkodó, lelkészüket megbecsülő hívekből áll.

A pályázatokat részletes szakmai önéletrajzzal 2009. szeptember 30-ig a Vasi Egyházme-
gye Esperesi Hivatalába (9542 Boba, József Attila u. 24.) kérjük eljuttatni.

HIRDETÉS

Városmissziói napot szerveznek Budapesten a XVI. kerületi gyülekezetek szeptember 12-én, szombaton 9 órától 22 óráig az önkormányzat épülete előtt (1163 Budapest, Havashalom u. 41.) Információ: <http://gyertyafeny.lutheran.hu>.

HIRDETÉS

Zarándokút Rómába

Az Ökumenikus Tanulmányi Központ ez évi utolsó bibliai zarándokútja *Rómába* vezet (november 8–12. között), amely a keresztyények számára hitük és vallásuk világközpontja. Abba a városba, ahol Jézus Krisztusnak két legkiemelkedőbb apostola, Péter és Pál fogságot és mártírhálált szenvedett. Külön jelentőséget ad az útnak, hogy ebben az évben fedezték fel Pál apostol sírját az Örök Városban. A gazdag úti programban más híres római bibliai történeti helyek is szerepelnek. A csoportban még van hely, jelentkezni *szeptember 30-ig* lehet.

A programról és egyéb részletekről a tanulmányi központ (Bp. XI. ker., Bocskai út 15. III. 3.; tel./fax: 466-4790), illetve *Gimesi Zsuzsa*, a bibliai közösséget vezető szervező lelkész (70/508-7624) szívesen ad részletes tájékoztatást.

Szeretetet az igazságban

XVI. Benedek pápa *Caritas in veritate* kezdetű enciklikájáról

► **Többször elolvastán a hetvenkilenc pontból álló körlevelet, az utolsó bekezdésében található Pál apostoli igét tartom kulcsmondatnak: „Hisz minden a tietek: (...) a világ, az élet, a halál, a jelenvalók, az eljövendők: minden a tietek. Ti azonban Krisztuséi vagytok, Krisztus pedig az Istené.” (1Kor 3,22–23; katolikus fordítás) Valóban, az enciklika mindarról szól, ami az emberi élethez, korunk emberének az életéhez hozzátartozik, ugyanakkor meghirdeti a szeretet mai himnuszát.**

Hogy XVI. Benedek pápa mit ért szereteten, azt már a 2005 karácsonyán kiadott, *Az Isten szeretet* című enciklikájában meghatározta. Pontosan leírta, hogy Isten irgalmas szeretete különbözik a baráti szeretettől, az emberi vonzódástól, és hogy a Szentírás újszövetségi részében külön szó, az *agapé* kifejezés jelöli a fogalmat.

Az *erószban* a mámort látták a görög gondolkodók, az értelmet meghaladó „isteni örületet”, a barátságra a *filia* szó volt használatos, az *agapé* azonban Isten szeretetét és az abból áradó emberszeretetet fejezi ki. Teológiai érdekesség, hogy ez az értelmezés pontosan megfelel *Anders Nygren* (1890–1978) svéd evangélikus teológus meghatározásának. Nygren – aki egyébként az 1947-ben alakult Lutheránus Világszövetség első elnöke volt – már 1924-ben foglalkozott a vallásról szóló értekezésében e témával, majd 1930–36-ban jelentette meg az *Erósz és agapé* című, igen jelentős, kétkötetes művét svédül és németül.

„Integrált fejlődés”

Hogy a pápa milyen komolyan veszi világunkat, azt az enciklikájában érintett következő témák jelzik: szegénység, éhezés, küzdelem az erószak ellen, béke, leszerelés, környezetvédelem, éghajlatváltozás, felelősség a teremtettség iránt, az emberi élet védelme... Ezek a jelenségek a mai valósághoz tartoznak (ezt jelenti az enciklika címében a *veritas* = igazság kifejezés).

A római katolikus egyházfő azonban nem elégszik meg a mai világ diagnózisával, hanem utat akar mutatni a szeretethez, a személyes megtéréshez. Vagyis nem egyszerűen közgazdasági, pénzügyi jelenségeket tár fel, hanem ennél többről beszél. Szavaival „integrált fejlődésről” tanúskodik. Álláspontja szerint a ma emberének élete nem határozható meg pusztán a gazdasági vagy erkölcsi, bizalmi válsággal, reménytelenséggel – van kiút a jelenlegi helyzetből is. Az enciklika ezt ajánlja fel olvasóinak.

Természetesen nem utolsó szó vagy vélemény az, amit ezzel az enciklikával kapcsolatban most írok, hiszen lehetetlen hetilapunkban összefoglalni mindazt, amit ez az enciklika jelent, ahogy az eddigi bőséges visszhang is utal erre. Lehet véleményünk Róma püspökéről, akár kritikát is megfogalmazhatunk a szavairól, csak egyet nem lehet: figyelmen kívül hagyni, amit a római egyház feje mai világunkkal kapcsolatban mond, tekintetve véve az emberiség helyzetét és meghirdetve a reménység evangéliumát.

Hetvenkilenc tétel

2009. június 27-én írta alá a pápa az enciklikát, és a *L'Osservatore Romano* július 8-án hozta nyilvánosságra. A Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola titkárságának jóvoltából először angolul ismerhettem meg a teljes szöveget, mivel még nem készült el a hivatalos magyar fordítás. E helyütt az enciklika formájáról, tartalmáról, visszhangjáról, célkitűzéséről írok.

A *Caritas in veritate* kezdetű enciklika hetvenkilenc tételből áll, bevezetéssel és összefoglalással, valamint bő irodalmi hivatkozással. A múltat utal, és a jövőbe tekint már maga a beosztás is. A *Populorum Progressio* üzenete alapként VI. Pál 1967-ben megjelent szociális enciklikájára utal. A második fejezetben az emberi fejlődés témája kerül elő. Ebben XVI. Benedek leszögezi, hogy a gazdaságot mozgó profit szétrombolhatja a jólétet, és szegénységet teremt; ehelyett új, „emberséges szintet” ajánl. Veszélyesnek tartja a kulturális egyformaságot és a kulturális közömbösséget.

A harmadik fejezet – a testvériség, a gazdasági fejlődés és a polgári társadalom leírása után – az adakozó életstílust állítja szembe a haszonelvű korszellemmel, a negyedik fejezet pedig az egyén szerepének túlhangsúlyozásával foglalkozik. Ez kiterjed az ötödik fejezet mondanivalójára is, amelyben az enciklika az emberi család világ-méretű közösségéről szól. Itt olvasható a legélesebb kritika is: „Ha Isten-

nek nem adunk helyet a közéletben, a politika elnyomóvá, agresszorrá válhat.” Végül a hatodik fejezetben a népek, illetve a technika fejlődéséről szól a római egyházfő, kijelentve, hogy sem a technikának, sem a tudománynak (például a biológiának)

velében, hanem minden egyes emberhez, aki a mai válságban kínlódik. Témája, az integrált emberi fejlődés valóban új lépés a római egyház tanításában.

A visszhang

Talán nemcsak az Olaszországban egy nappal a körlevél megjelenése után kezdődött G8-csúcstalálkozó adott aktualitást az enciklikának, hanem a világgazdasági kérdések komolyan vétele és rajtuk felülemelkedő mondanivalója is. A pápa a szeretet evangéliuma jegyében reflektált csaknem valamennyi problémára, amely korunk emberét foglalkoztatja. Mély analízise több mint egyházi felajánlás egy vallásos megoldásra, inkább az ember méltóságának és hivatásának a komolyan vétele.

Nem véletlen, hogy az enciklika megjelenése óta egyházi és nem egyházi sajtóorgánumok állandóan foglalkoznak a szeretet és az igazság problematikájával. Míg a Szentszék teológusai korábban a hit és az értelem (*fides et ratio*) kérdését tartották a modern világ problémájának, addig XVI. Benedek eddigi enciklikáiban a szeretet mondanivalóját és hatását hangsúlyozza.

A legerősebb visszhangot először Olaszországban, majd Amerikában kapta az enciklika; később felekezetre, vallásra való tekintet nélkül anglikánok, protestánsok, szabadegyházak, de más világvallások képviselői is ismertették, és véleményt nyilvánítottak e modern, sok tekintetben új lépést jelentő pápai iratról. Míg XVI. Benedek előző enciklikájában az igazságnak a szeretetben való meghirdetése volt a téma, most a pápát a szeretetnek az igazságban (vagyis a valóságban) megjelenő hatása foglalkoztatja.

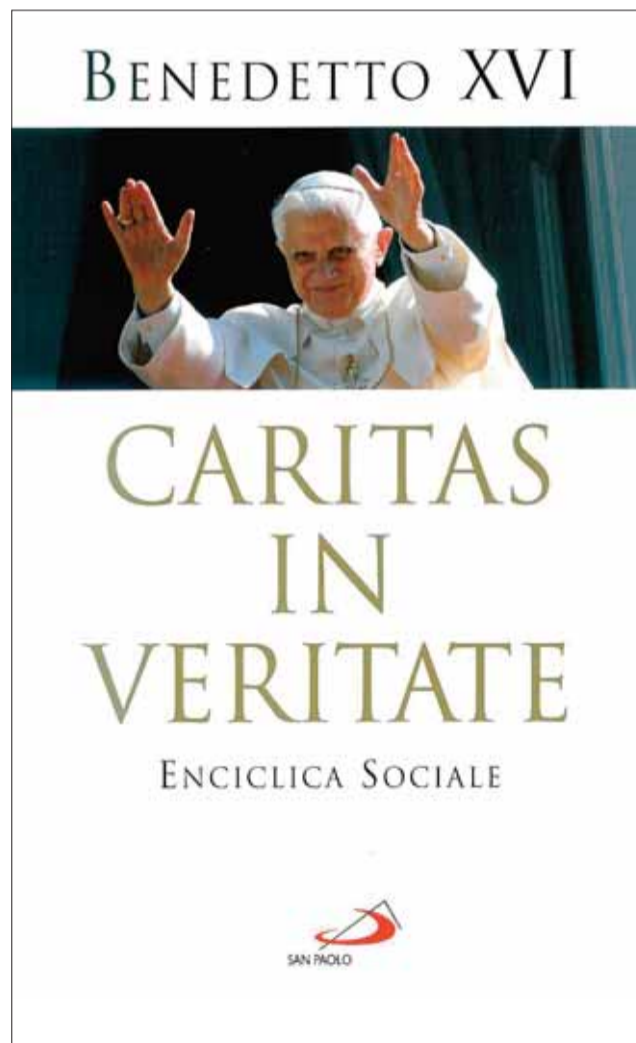
Az egyetlen negatív kritikai megjegyzést a távozóban lévő berlini evangélikus püspöktől, *Wolfgang Hubertól* olvastam. Egy nyilatkozatában (*Heilbronner Stimme*) meglemlített, hogy az olvasóban azt a benyomást keltheti a pápai irat, hogy Róma még mindig világi hatalmasságnak tartja magát, noha a világ kormányzása nem a katolikus egyházfő kezében van a 21. században, így erősen utópiajellegű, de legalábbis idealista beállítást az egyébként szerrinte is nagyon jelentős enciklika.

A mai világ nem fogadja el tanítóhivatalnak, abszolút tekintélynek a pápaságot. A világi államokat nem ellenőrizheti a pápa, és a világi határozatokat sem szankcionálhatja. Nem biztos, hogy minden felvetődő kérdést az egyháznak kell megoldania, hiszen nem is képes erre. Inkább talán az emberek mellé kel-

lene állnia, hogy segítséget kapassanak a mai bonyolult világban való eligazodáshoz – fogalmazta meg magánvéleményét Huber püspök.

Az bizonyos, hogy a múltat összefoglaló, a jelent ismerő és a jövőbe reménységgel tekintő enciklikával még nekünk is indokolt lesz foglalkoznunk a későbbiekben is.

■ HAFENSCHER KÁROLY (ID.)

nem lehet abszolút szabadsága az ember morális fejlődése nélkül. Az olvasó, ismervén a teljes szöveget, úgy értékelheti, hogy – a Biblia szavával – egy bölcs ember szólal meg, aki őt és újat egyaránt hoz elő.

XVI. Benedek pápa nem csupán saját egyházához vagyis püspökeihez, papjaihoz, egyháza népéhez, klerikusokhoz és laikusokhoz fordult körle-

Tállyai csendesnap

Azt nem tudjuk, hogy *Kossuth Lajos* keresztelésekor hányan voltak a zempléni település evangélikus templomában, de múlt szombaton a Borsod-Hevesi Egyházmegye csendesnapján – a munkanap ellenére – közel százan gyűltek össze. *Sándor Frigyes* esperes nemcsak résztvevőket hozott magával Miskolcra, de zenei szolgálókat is – az *In His Steps* együttes Jézust dicsőítő énekekkel színesítette a mintegy hétórás együttélést. A nap témájáról, amely *A teremtsz a mai ember gondolkodásában* címet viselte, délelőtt *Szakács Tamás* felsőpetényi és *Blatniczky János Dániel* szügyi lelkész tartott előadást. Ők egyébként a reggeli áhítat és a záró úrvacsorai istentisztelet igei szolgálatait is vállalták. Ebéd után az érdeklődők egy rövid sétát tehettek az Európa mértani középpontjának tekintett településen, majd ismét a templomban folytatódott a program az *In His Steps* együttes koncertjével és a miskolci Evangélikus Kossuth Lajos Gimnázium és Pedagógiai Szakközépiskola diákjainak a nyári szünet felhőtlen

örömeit idéző és azt búcsúztató műsorával. A rendezvényt záró istentisztelet előtt a Luther Kiadó igazgatója, *Kendeh K. Péter* és az *Evangélikus Élet* szerkesztőségvezetője, *Boda*

Zsuzsa beszélt a kiadóban és a hetilapnál folyó munkáról. A nap során lehetőség nyílt a kiadványok kedvezményes megvásárlására is.

■ BODA ZSUZSA felvétele

Szakács Tamás előadása

A HÓNAP KÖNYVE – SEPTEMBERBEN 30% KEDVEZMÉNNYEL A LUTHER KIADÓTÓL

Keveházi László: „A kereszt igéjét hirdetni kezdtem”

Sztárai Mihály élete és szolgálata

A magyarországi reformáció kezdeteihez kalauzol el a *A kereszt igéjét hirdetni kezdtem* című márvány-mintás könyv, amely *Sztárai Mihály* (1510 körül – 1575) életét és szolgálatát mutatja be tudományos igénnyel, felvázolva és értékelve a Sztárai Mihály foglalkozó eddigi szakirodalmat is.

Harmincesztendei kutatómunka áll a mű háttérben, melynek eredményeként a különböző vélemények, elméletek ütköztetésén és szintéziséen keresztül új megvilágításba került Sztárai Mihály alakja és életútja. Nem bizonyítható többek között például, hogy a reformátor korábban ferences szerzetes volt, az sem, hogy részt vett a sárospataki iskola alapításában, valamint páduai tanulmányait is új, későbbi időpontra teszi a szerző az újabb kutatási eredmények fényében.

Érdekfeszítő és izgalmas a könyv segítségével nyomon követni Sztárai Mihály életútját; ebben a kötet elején található térképvázlat is a segítségünkre lehet. A reformátor életén keresztül meglevenedik a magyarországi reformáció kezdete, bepillantást nyerünk a korabeli városok, mezővárosok, főúri családok életébe. Megismerhetjük a hódoltság területén élők nehéz helyzetét, ahol bizony nem kevesen tértek át a törökök hitére félelemből vagy más megfontolásból. Kirajzolódik a lutheránus lelkészek elszánt küzdelme, hogy továbbadják a tiszta evangéliumot ott, ahonnan a katolikus főpapok többsége elmeneült a török elől, ott, ahol csak megtűrtek a kereszténységet, és csak politikai okokból döntenek hol a katolikusok, hol a lutheránusok javára a vitás kérdésekben. A lelkészek mindezért nemegyszer az életüket kockáztatják, csak hogy vigaszt nyújthassanak a török igát nyakukon hordó magyar keresztényeknek.

Sztárai Mihály alakja példaként jelenik meg előttünk. Egy cél vezrelte egész életén keresztül: az evangélium továbbadása. Talán még az a halvány remény is megcsillant előtte, hogy a törökök közé is eljut az örömhír. Az igehirdetésen túl a szervezéshez is igen jól értett, 1544-től hét év alatt százhusz gyülekezetet szervezett Alsó-Baranyában,

túl egyháztörténelmi és történelmi eseményeket is megénekel, mint amilyen például a *Historia Cranmerus Tamás érseknek az igaz hitben való állhatatosságáról*. Drámáit, melyek közül kettő maradt az utókorra – *Az igaz papságnak tiköre...* és *A papok házasságáról* –, valószínűleg elő is adták a korabeli diákok.

Keveházi László könyve az élet-

A hónap könyve – szeptemberben a Luther Kiadótól 30% kedvezménnyel

Keveházi László: „A kereszt igéjét hirdetni kezdtem”
Sztárai Mihály élete és szolgálata

Vásárolja meg a hónap könyvét kedvezményesen!
Eredeti ára: 1950 forint.

<http://bolt.lutheran.hu/>
E-mail: kiado@lutheran.hu
Fax: 1/486-1229
1085 Budapest, Üllői út 24.

majd püspöki szolgálatot végzett, posztillás kötetet, agendát, ordinációs liturgiát készít (melynek szövegét a könnyebb érthetőség kedvéért *Keveházi László* mai nyelvre átültetett formában idézi). Az irodalomtörténet-írás is számon tartja a reformátort, hiszen mindhárom műnemben – líra, epika, dráma – jelentős, úttörő alkotásai születtek. Énekeskönyvünkben is ismert a „Mely igen jó az Úristent dicsérni” kezdetű műve, a mai református énekeskönyv öt énekét örzi, de szerzeményei jelen voltak katolikus és unitárius könyvekben is. Énekei mellett ránk maradtak zsoltárparafázisai is, melyek legszebbjei a 24., 26., 74. és 94. zsoltár alapján készültek. Históriai énekei közül talán a *Szent Illyésnek és Ákháb királynak idejében lőtt dolgokról* a legismertebb, de további bibliai történeteken

rajzon túl bemutatja sokoldalú szolgálatát is – külön fejezet foglalkozik Sztárai Mihállyal mint püspökkel, és ugyancsak külön fejezetet szentel a szerző a költő bemutatásának is.

Az író további kutatásokra is bátorít, hiszen maradtak még felderítetlen részletek Sztárai életével kapcsolatban, főként életútjának eleje maradt homályban erre vonatkozó források híján.

Azonban nem csak egyház- és irodalomtörténetészek számára lehet érdekes e könyv, melynek hátoldalán egyébként Sztárai Mihály pecsétje látható Keveházi László gyűjtéséből. Szívesen ajánlom minden érdeklődő figyelmébe, aki Sztárai Mihály életén és munkásságán keresztül szeretne többet megtudni a magyarországi reformációról.

■ KEREPESZKI ANIKÓ

HETI ÚTRAVALÓ

Krisztus mondja: Amikor megtettétek ezeket akárcsak egyet is a legkisebb atyámfiai közül, velem tettétek meg. (Mt 25,40)

Szentháromság ünnepe után a 13. héten az *Útmutató* reggeli és heti igéi

ezt hirdetik: a hitünk cselekedetek nélkül halott! Az isten- s emberszeretet parancsának betöltése mindennap hitből fakadó jó cselekedetekben válik nyilvánvalóvá, melyeket Isten készít el (lásd Ef 2,10). Az utolsó ítéletről szólva Jézus azonosítja magát a legkisebb, leginkább irgalomra szoruló „lázárokkal”, s Krisztus az irgalmas samaritánus tettével úgy válaszol a törvénytudónak e megkísértő kérdésére: „De ki a felebarátom?”, hogy azt megfordítja: „...ki volt a felebarátja a rablók kezébe esett embernek?” (Lk 10,29.36). De nem elég csak elméletben tudni a választ, úgy kell szeretni a másik embert, mint önmagamat! „A hit egyedül Istent illetheti. Ebből születik azután a cselekedet, amellyel felebarátainknak szolgálunk” (*Luther*). „Az Úr törvényében boldog, aki gyönyörködik”, ma is (GyLK 668). A szeretet apostola kijelenti, hogy „Isten szeretet”, mert „elküldte a Fiát engesztelő áldozatul bűneinkért” (1Jn 4,8.10). Az egymás iránti szeretet által lesz teljessé bennünk az ő szeretete, de ez is Isten ajándéka. „Az az Isten szeretete, hogy megtartjuk az ő parancsolatait, az ő parancsolatai pedig nem neheznek.” (1Jn 5,3; LK) A törvénytudó a Tórárt idézte: „Szeresd azért az Urat...” (5Móz 6,5) és „Szeresd felebarátodat...” (3Móz 19,18b). A választott nép ismerte az adósságelengedés törvényét is („...amivel testvéred tartozik neked, azt engedd el!”), de megtette-e ezt minden hetedik év végén? Ám még ma is azt „parancsolom neked, hogy légy bőkezű az országodban levő nyomorult és szegény testvéredhez” (5Móz 15,3.11). Isten a prófétája által ítéletet hirdet népének a társadalmi igazságtalanság miatt, ám a túlélés és a kegyelem egyetlen lehetőségét is eljűk és élénk tárja: „Engem keressetek, és éltek!” „A jóra törekedjétek, ne a rosszra, akkor életben maradtok, (...) szerezzetek érvényt a törvénynek...” (Ám 5,4.14.15) Az emberszeretet különböző törvényei különösen a nyomorultakat, a jövevényeket, az árvákat és özvegyeket védik: „...naplemente előtt add vissza neki a zálogot (...) Még aznap add meg a bérét (...) Ne forgasd ki jogaidból...” (5Móz 24,13.15.17)! Az első keresztény gyülekezetben még testvéri közösség volt, hiszen „nem volt közöttük egyetlen szűkölködő sem, mert (...) az eladott javak árát (...) szétosztották mindenkinek úgy, ahogyan szüksége volt rá” (ApCsel 4,34–35). Júdas e tette hit nélküli, tehát halott volt, és őt is azzá tette! Így árulta el Jézust: „Akit megcsókolok, az lesz ő, azt fogjátok el!” (Mt 26,48) Júdas, Jézus Krisztus szolgálója pedig így köszönti az elhívottakat: „...irgalom, békesség és szeretet adassék nektek bőségesen.” S az üdvözítő Istent dicsőíti, övé a „dicsőség, fenség, erő és hatalom öröktől fogva, most és mindörökké” (Júd 2.25). Folytasuk: „Dicsőség legyen Istennek!” – „Hitből jön a cselekedet, / Hogy életünk betöltse; / Élő, igaz hit nem lehet, / Melynek nincs jó gyümölcse.” (EÉ 320,6.5) Megvan mindkettő?

■ GARAI ANDRÁS

Munkaévkezdés délen

► Az elmúlt évek hagyományait követve idén is lelkészkonferencia keretében nyitotta meg a munkaévet a Déli Egyházkerület. Az *Igehirdetés a gyülekezet épüléséért* címmel meghirdetett és közel kilencven lelkész részvételével megtartott találkozóra 2009. augusztus 24. és 26. között került sor a balatonszárszói Evangélikus Konferencia- és Missziói Otthonban.

A konferencia témájának bevezetéseként *dr. Szabó Lajos* professzor, az Evangélikus Hittudományi Egyetem (EHE) Gyakorlati Tanszékének vezetője tartott előadást. Mondandójában az igehirdetésben megjelenő lelkiség szerepéről és a prédikáció megújulásának lehetőségeiről szólt.

Másnap e témafelvezetéshez kapcsolódóan – mintegy gyakorlati példaként – *Pángyánszky Ágnes* pilisi lelkész, az EHE doktorjelöltje ismertette *Barbara Brown Taylor* amerikai lelkészről munkásságát és igehirdetési szolgálatát, levetítve a résztvevők számára a bemutatott igehirdető egyik prédikációjának felvételét.

Meghívott előadóként *Hajdú Zoltán Levente* szőlési református lelkész a kistelepléni végezhető gyülekezetépítés lehetőségeiről, illetve *Lovas András* gazdagréti református

lelkész a nagyvárosi gyülekezetépítés új irányairól beszélt.

Gáncs Péter püspök nyitóáhítata, *Ribár János* esperes esti és reggeli áhítatok keretében megtartott evangélizációja, valamint *Lovas András* záró istentiszteleten elhangzott igehirdetése egyaránt Péter halfogásának evangéliumi történetére (Lk 5,1–11) fókuszált.

Az előadások témáinak feldolgozása csoportbeszélgetések, illetve drámapedagógiai forgatókönyvek keretében történt, a fórumbeszélgetéseken a 2008. évi lelkészi jelentések ki-

A zenekar

értékelésére, valamint a közelmúltban megjelent *Elmélyülés* című gyülekezeti munkaprogram bemutatására is sor került.

A kánapos együttöltés kulináris örömeit a konferencia- és missziói otthon kitűnő konyhája, valamint az utolsó esti grillpartin elkészített utánozhatatlan békéscsabai kolbász biztosította. A közös éneklések zenei kíséretét a kerület lelkészeiből verbuválódott zenekar (ex *Promise*) szolgáltatta.

■ S. A.

NAPPOS OLDAL

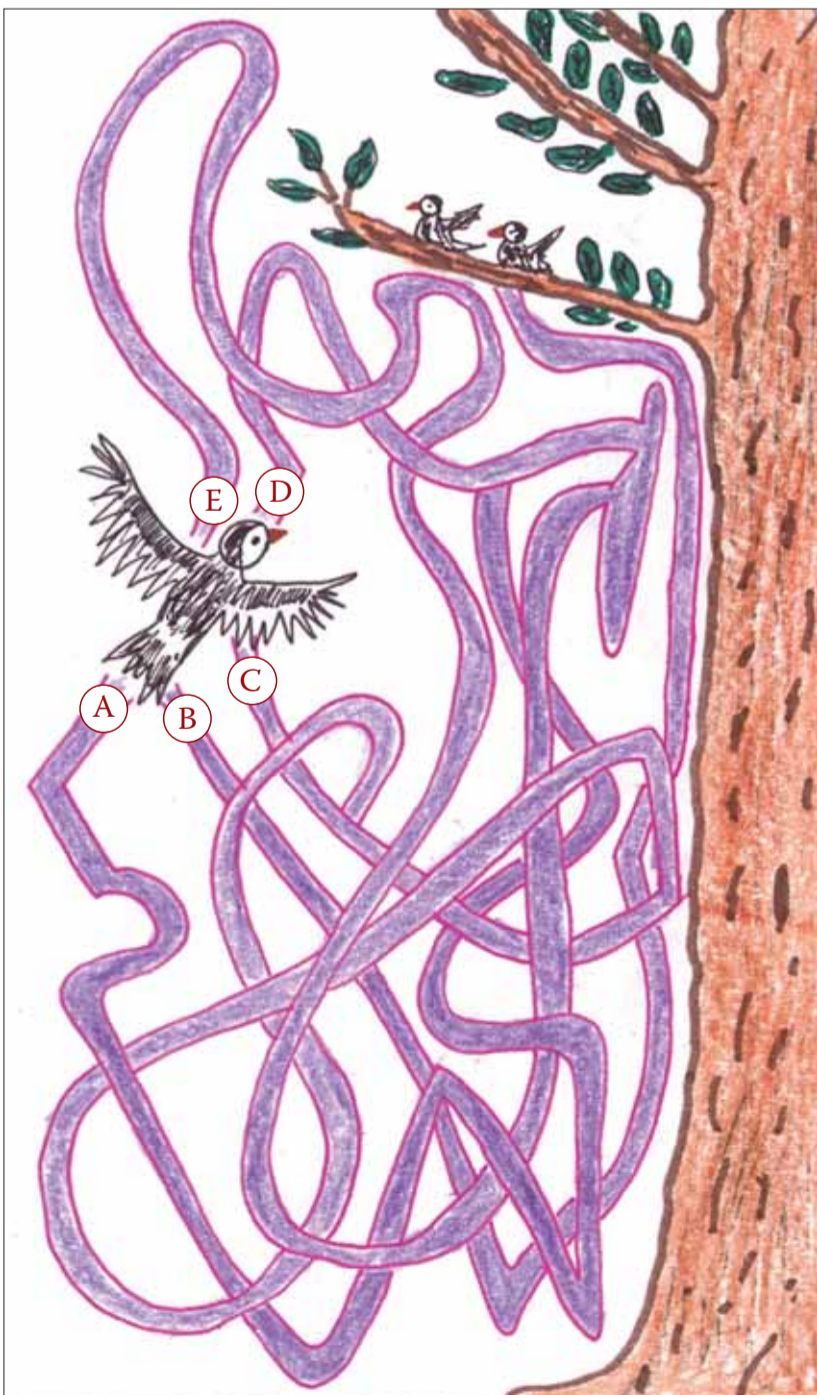
Szerkesztette: BODA ZSUZSA

Ha a kancsó magánhangzóit a hiányos mondatba sorba beírjátok, akkor azt az igeverset olvashatjátok, amely a bibliaolvasó Útmutató szerint a szeptemberi ige.

„_h_l_ _t_ k_ncs_t_k_v_n,
_tt_l_sz_ _t_ sz_v_t_k_s.”

Szeptemberben a költöző madarak már a hosszú útra készülnek. Előtte a kicsinyek sokat gyakorolnak, és néha megpihennek. Madármama melyik úton tud a faágon ülő fiókáihoz repülni?

Drága mennyei Atyám!

Egy újabb tanév kezdődik, aminek egyszerre örülök is meg nem is. Várom az új feladatokat, kíváncsi vagyok arra, amit tanulni fogunk, de aggodom is, hogy vajon hogyan sikerül majd helyt állnom.

Kérek, te adj nekem békességet. Tudom, hogy te mellettem leszel, rád mindig számíthatok.

Úr Jézus, te segíts, hogy az osztálytársaimmal jó kapcsolatban tudjak lenni, a bosszantásokat el tudjam viselni, és legyenek olyan társaim is, akikkel segítjük egymást.

Olyan jó lenne, ha a tanárok is kedvesek lennének. Te segíts, hogy akkor is tudjam fegyelmezni magam, ha úgy érzem, nincs igazuk.

Köszönöm, hogy velem jössz az iskolába is.

Ámen.

IMASAROK

Kedves Gyerekek!

► Most induló hatrészes sorozatunkban Jákób történetét eleveníthetik fel. Minden alkalommal megoldhatok egy-egy rejtvényt is. A megfejtéseket a játék végén összegyűjtve küldjétek el szerkesztőségünk címére (Evangélikus Élet szerkesztősége, 1085 Budapest, Üllői út 24.). A borítékra írjátok rá: Gyermekvár.

GYERMEKVÁR

1.

Ábrahám fiának, Izsáknak és feleségének, Rebekának egy nap ikrei születtek, két fiú. Az idősebb vörös volt, és mindenütt szőrös, őt Ézsau-nak nevezték el. A fiatalabbiknak a Jákób nevet adták.

Ahogy teltek-múltak az évek, a fiúk is felnőtté cseperedtek. Ézsau vadász lett, és egész nap az erdőt, mezőt járta. Öccse viszont otthon a háziállatokat gondozta, és földműveléssel foglalkozott.

Egyszer Jákób lencsefőzeléket főzött, amelynek jó illatát már messziről lehetett érezni. Ézsau épp akkor jött haza fáradtan és éhesen a mezőről egész napi munkája után. Nagyon

megkívánta az ízletes ételt. Megkérte öccsét:

– Adj nekem ebből a főzelékből, mert nagyon éhes vagyok!

Jákób azonban ezt feltételhez kötötte:

– Akkor ehetsz belőle, ha nekem adod az elsőszülöttségi jogodat.

Ugyanis az akkori törvények szerint a legidősebb testvér örökölte a családi vagyont. Ezt a jogot akarta Jákób megszerezni a bátyjától. Ézsau akkor ezt mondta:

– Rendben van. Én úgyis mindig veszélyben vagyok, hiszen sokszor vadállatokkal kell megküzdenem.

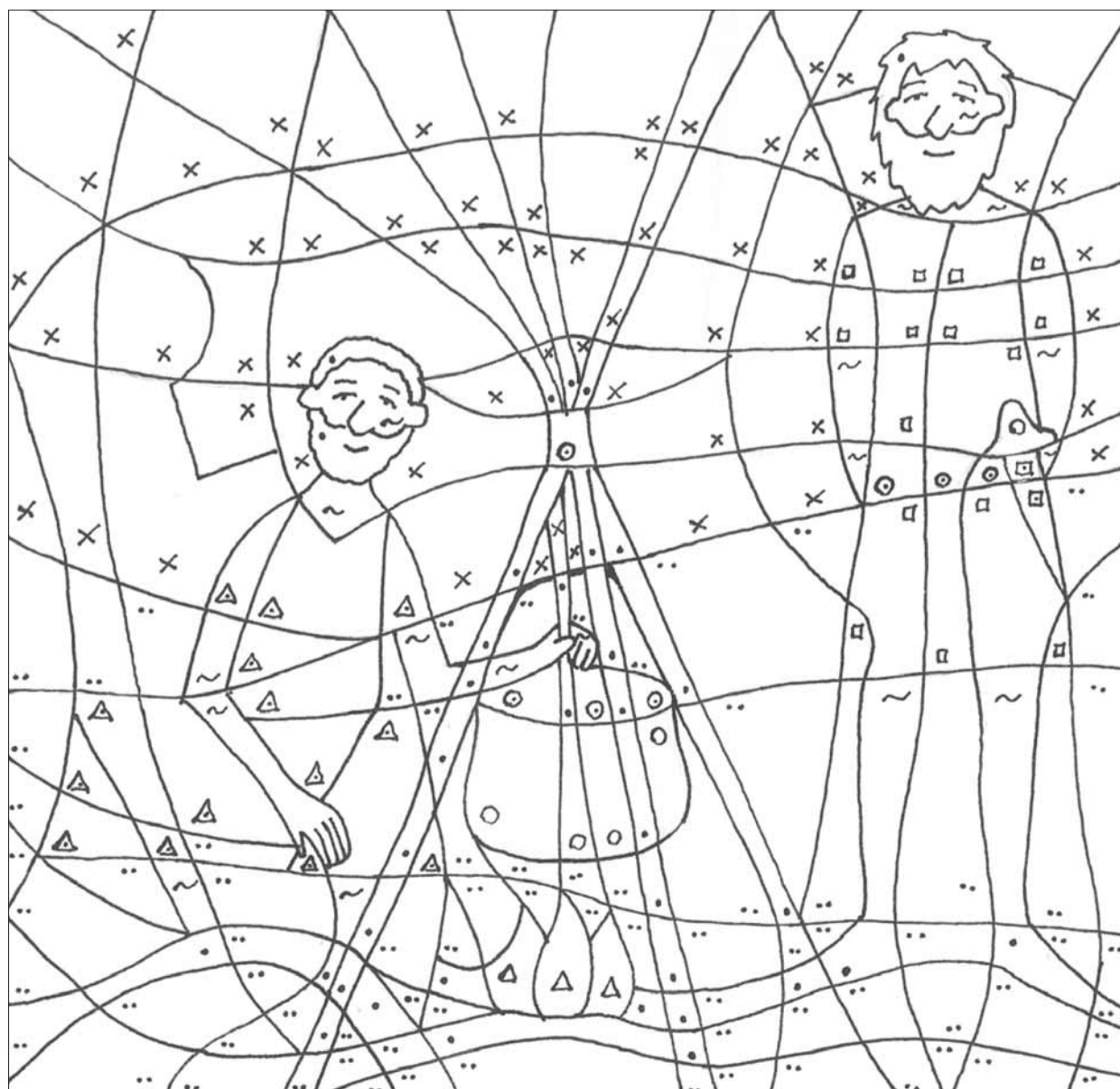
– Esküvel is fogadd meg, hogy nekem adod az elsőszülöttségi jogodat!

– Esküszöm!

Így adta el Ézsau egy tál lencséért az őt illető jogot.

Színezzétek ki a rajzot a jelöléseknek megfelelően! Mit ábrázol a kép?

- barna ○ bordó
- világos barna ⊙ fekete
- sötétzöld ⊞ szürke
- △ piros ▲ sárga
- × világoskék ~ rózsaszín

RAJZ: JENES KATALIN

Honnan hová, evangélikus egyház?

► A szeptember 12-i országos presbitertalálkozó bevezető előadásának címe igen ambiciózus. Feltételezi, hogy a jelenlegi helymeghatározáson túl a jövő cselekvési irányát is meg lehet határozni a rendelkezésre álló húsz percen. Előrebocsátom: korántsem hiszem, hogy az általam leírtak és mondandók általános érvénnyel bírhatnak. Evangélikus közösségünknek éppen az az egyik különleges értéke, hogy az egyház testének különböző tagjaiként mindannyian más saját tapasztalatot, sokszínű egyházképet hordozunk magunkban. Ezeknek a tapasztalatoknak a kicserélése a találkozó egyik legfontosabb célja. Amikor azonban most országos ügyeinkről ejtek szót, azt sem rejttem véka alá, hogy nagyon is fontosnak tartom az országos problémák iránti fogékonyság növelését. Biztos vagyok benne, hogy csak akkor lehetnek sikeresek a helyi kezdeményezések, ha ezek egy szélesebb körű testvéri együttműködés részeként is értelmezhetők.

Helyzetünk a számok tükrében
Napjaink „számszerűsített” világában bizony mi is rákényszerülünk, hogy egyházunk állapotáról statisztikák, grafikonok formájában adjunk számot. A számok persze nem azonosak a lelkekkel, de azért ne álltassuk magunkat azzal, hogy éppen egy egyház életének alakulásáról ne adnának viszonylag pontos képet a kimutatások. Az adatok bizony megrázóak. Amennyire örömteli az a tény, hogy a rendszerváltás óta örvedes módon bővült intézményrendszerünk, olyannyira elkeserítő, hogy az egyháztagok egyre fogynak. A kazuális szolgálatok számának alakulása talán még pontosabban mutatja, hogy a rendszerváltást követő szabadság nem az egyházi élet valós kiteljesedését, csupán intézményi megerősödését vonta maga után.

niálni pontosan, hogy hol húzódik a határ az egyháztól elvárható elkötelezett közéletiség és az egyoldalú pártpolitizálás között. Az ország túlpolitizáltsága okán ez a dilemma hatványozottan és még gyakrabban merül föl, amit a politikusok – egyházas vagy épp egyházellenes módon – ki is használnak. Eközben az ország gazdasági, társadalmi helyzete, közegészségügyi állapota az utóbbi években vésszen leromlott. Megroppant a közbizalom, a hagyományos közösségek is nehéz helyzetbe kerültek. Ennek hatására Magyarország nemzetközi érdekérvényesítő képessége is megromlott, a magyar nemzeti közösség védelme, értve ez alatt a határon túli magyarság jogainak érvényesítését és egyúttal a hazai kisebbségek iránti toleranciát, nehézkessé, olykor kitalástalanná vált. Ez egy olyan egyház

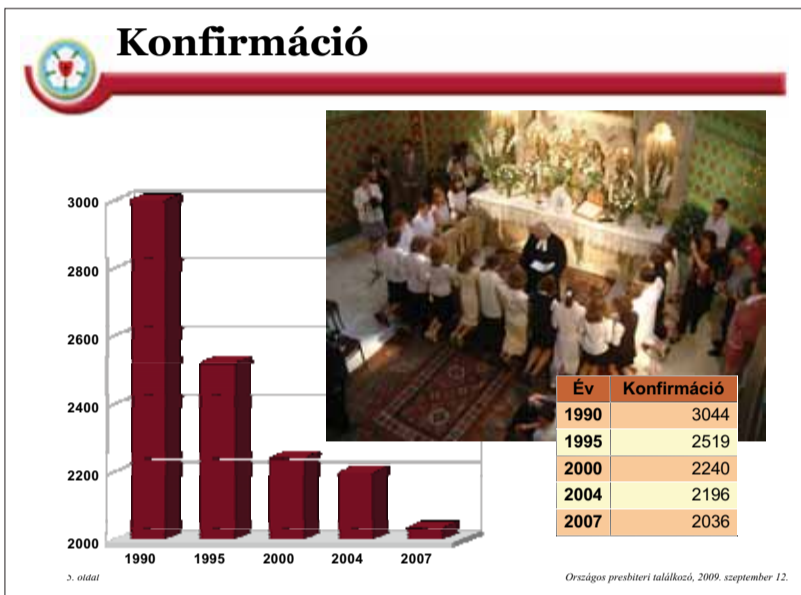
„Isten munkatársai vagyunk.” (1 Kor 3,9)

EVANGÉLIKUS PRESBITEREK ORSZÁGOS TALÁLKOZÓJA

azonban itt nem akarom terhelni az olvasót. Ám ha csak a saját egyházi statisztikáinkra tekintünk, nem kerülhetjük meg a kérdést: hogyan tovább? Ha még inkább élére akarom áll-

gyakozó kincsünk a hívó ember, akit meg kell becsülnünk. Kedves Presbitertársak, magunkat is meg kell becsülnünk, ezért fontos a képzésben, önképzésben való részvétel.

korszallemre fogni. Óriási hibák történtek az utóbbi évtizedekben a lelkesi munka minőségbiztosítása terén. Vajon hány helyen maradnak el a családlátogatások, hány helyen nem megyünk a konfirmandus korú, megkeresztelt, anyakönyvezett gyerekek után? Hány fiatal veszünk akkor, amikor a nagyvárosba költöző egyetemistára otthoni lelkésze nem hívja fel városi kollégájának a figyelmét? A kérdéseket még hosszasan folytathatnám. De persze meg is fordíthatjuk a kérdést: hányan tekintik csak formális tisztségnek a gyülekezeti felügyelői, presbiteri posztot, s hagyják ezáltal magára a lelkészt. Miközben mi, laikusok állandóan számon kell kérjük lelkészeinken a „pásztoraságot”, azt is vállalunk, hogy ennek érdekében felszabadítjuk őket egy sor szervezési tevékenység alól!

Kedves Testvérek!

Mint a helyzetleírásból is kiderült, nagy a baj! Kívül és belül, a világban, az országban, a Magyarországi Evangélikus Egyházban. Ebben a helyzetben azonban nem csüggedni, hanem imádkozni és cselekedni kell! A világi közvélemény – tapasztalatom szerint – igen pozitívan látja egyházunk közéleti megjelenését, ami jó. Belül azonban látható, hogy jóval szorosabb koordinációra, a gazdasági és szervezési fejelem megerősítésére lenne szükség. A tevékenységünket érintő törvények egyre összetettebbek lesznek, így ezek ismerete is egyre inkább szakképzett munkaerőt igényel. Él az egyházban egy furcsa rögeszme arról, hogy az Országos Egyházi Iroda voltaképp nem is szükséges, vagy legalábbis, hogy ott túl sokan dolgoznak. Ez tévedés. Az összefogottabb cselekvéshez szükség van egy ilyen méretű szakapparátusra. A működésén persze lehet javítani, mint ahogy bizottságaink, választott testületeink „áramvonalasításán”, létszámának csökkentésén is érdemes elgondolkozni a választási ciklus most kezdődő második felében. A nagyobb anyagi ál-

A külső körülmények változása
A rendszerváltás és a nyugati típusú demokráciamodell átvétele önmagában nem jelent garanciát a valóságosság, az egyházak életének kibontakozására. Azt már a rendszerváltás hajnalán is tudtuk, hogy az elvilágiasodás mértéke a „szabad világban” – furcsa módon – szinte azonos mértékű a szocialista országokban tapasztaltakkal. A szocializmus öröksége és az ebből az időszakból ismert felemás modernizáció azonban felerősítette azt a kicsit ideologikus, kicsit pragmatista kérdésfeltevést, hogy a modern világban mi keresnivalójuk is van az egyházaknak. Ez az állapot máig tart, a kérdésre adandó, az elvilágiasodott tömegek számára is közérthető válasszal pedig mindmáig adócsak vagyunk. S bár állam és egyház szétválásának Eötvös József-i elvét gyakran emlegetjük, nem sikerült úgy megoldani az egyházfinanszírozás kérdését, hogy az egyházak a társadalomban valóban önálló és öntudatos szereplőként tudjanak megjelenni. Az embereket leginkább foglalkoztató kérdésekben (például szociális, gyermekvállalási, bevándorlási, etnikai), amelyekre biblikus alapon irányt adó választ lehetne adni, nehéz defi-

számára, melynek fontos a határon túli magyar evangélikusok ügye, ugyanakkor többnemzetiségű gyökerei miatt élő bizonyítéka a tolerancia lehetőségének, különösen elszomorító fejlemény.
Még tágabb összevetésben egyre inkább úgy tűnik, hogy Magyarország a kontinensen egyre inkább a perifériára szorult, európai unió tagóságának számtalan előnyét sem képes úgy kamatoztatni, hogy az mindenki számára átélhető legyen. Pénzügyi és energiatartósságunk hosszú időre meghatározza fejlődési pályánkat, miközben elmulasztottuk széles körben tudatosítani azokat a civilizatorikus célokat, melyek számunkra, hitvalló keresztények számára a teremtett világ iránt érzett felelősségben foglalható össze: környezetvédelem, energiatakarékosság, tudatos táplálkozás, egészséges életmód. Ez a mulasztás csak fokozza sebezhetőségünket, kiszolgáltatottságunkat.
Hogyan tovább?
Lehet, hogy a fenti helyzetleírás sokak számára túl pesszimistára sikeredett. De sajnos itt is csak a gazdasági, népegészségügyi, közvélemény-kutatási adatokra támaszkodtam, melyekkel

lítani a kérdést: mit teszünk annak érdekében, hogy Isten előtt el tudjunk számolni a kapott lehetőségekkel?

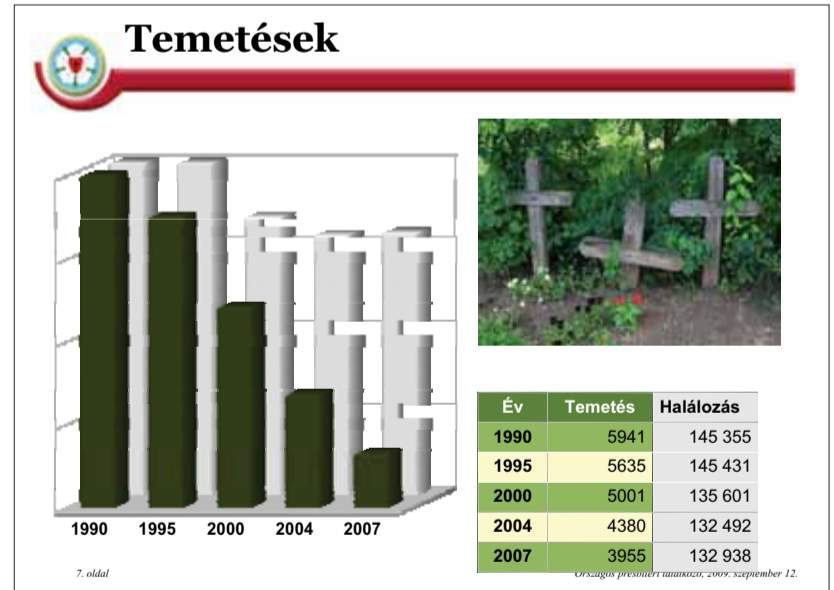
Tudatos és összehangolt cselekvés szükséges!

Mi, magyarországi evangélikusok nagyon nem vagyunk egyformák. Kegységünk is más és más. Ha tudatos cselekvésről beszélünk, akkor nem az imádság erejében kételkedem, csupán a Szentlelket váró vitorlák felvonását sürgetem. Egy megroppant országban miért pont az egyház lenne mentes a visszasságoktól? Ugyanakkor persze számos romlásunknak a mi magunk restsége az oka. Ennek tudatában indítottuk el *Élő kövek egyháza* címmel az evangélikus stratégia megalkotását. Sokan már a stratégia szó hallatán is berzenkednek, túl világiasnak, mi több, militánsnak tartják. Kedves Testvérek, nem kell ettől megriadni, hisz nem az elnevezés a lényeg, hanem az, hogy tere, alkalmunk van a közös gondolkodásnak. Országosan és helyi szinten is. Az első dokumentumban mindenki számára megfogalmaztuk a szempontokat, amelyek alapján áttekintheti saját gyülekezetének helyzetét is. Az ősz folyamán elinduló kérdőíves belső közvélemény-kutatás a már meglévő – és mint láttuk, elég lehangoló – statisztikákon túl további részletekre is rákérdez. Ennek módszertanáról az esperesek már értesülhettek. Ami azonban már most egyértelmű, az a stratégia következő négy súlypontja:

- Lelki, spirituális megújulás
- A képzés, önképzés szükségessége
- A gyülekezetépítés módszertana
- A lelkesi munka támogatása és kritikája

A lelki, spirituális megújulás, amely cél és egyben eszköz is, a legkevésbé lehet a tudatos cselekvés tárgya. Emberi gyengeségünkben törekedhetünk rá, imádkozhatunk érte, és persze azért megteremthetjük az együttléte alkalmaikat. Legfőbb és – mint láttuk a statisztikából – leginkább fo-

gyú válhat módszeresebbé a gyülekezetépítés is, mely sokkal inkább az élő kövek egymásra rakására, mint új épületek felhúzására kell vonatkozzon. Mindnyájan tudjuk, hogy a közös cselekvésnek milyen óriási közösségfejlesztő ereje van. Ha ez egy Istennek tetsző cselekedet, például a gyülekezet látókörébe került szegények, elesettek, betegek közös felkarolása, akkor ez a testvéri, lelki közösséget is meg tudja erősíteni. Ha van valami jó

országunk mai helyzetében, akkor az az, hogy nem nehéz megtalálni az ilyen fajta cselekvés lehetőségét. S bármily rossz állapotban is van sok gyülekezetünk, megvannak a szervezetek, lelkészek, felügyelők, presbiterek, Ti, kedves Testvérek, akikkel rendszeresen összejövünk, beszélgetünk, együttintézzük, tehát nem a semmiből kell megteremteni a cselekvőt, hívó embereket közösségét. Ez egy olyan óriási előny egy ennyire darabjaira szakadt társadalomban, amellyel élnünk kell! Egyházunkért közösen viseljük a felelősséget, ez természetes. Ugyanakkor mégiscsak fokozott felelőssége van lelkészeinknek, espereseinknek, püspökeinknek. Ha a népmozgalmi adatokra nézünk, nem lehet mindent a

doztavállalás önmagában kevés, de – bármekkora is a szociális elesettség – legalább ne szegyélljünk beszélni róla. Az evangélikus ember hagyományosan aktív része környezetének közéletének. Emberközben kell lennünk, láthatóvá kell válnunk! Olyan a helyzet ma Magyarországon, hogy égető szükség van ránk. Szükség van imádságunkra és tetteinkre, odaforululásunkra, lélekkel telt intézményeinkre. Tennünk kell azért, hogy ne nyíljon tovább az olló növekvő számú intézményeink és csökkenő számú híveink között! Legyünk valóban az élő kövek egyháza, mely a gyülekezetek szolidaritás közössége!

■ PRÓHLE GERGELY
országos felügyelő

HIRDETÉS

Meghívó

Örömmel értesítjük, hogy szeptember 5-én, szombaton du. 3 órakor a cinkotai evangélikus templomban (Budapest, Rózsalevél u. 46.) Győri Gábor esperes beiktatja szolgálatába a gyülekezet megválasztott lelkészét, *Vető Istvánt*. Szeretettel hívjuk és várjuk ünnepünkre és az azt követő kötetlen együttlétre.

Az egyházközség vezetősége

HIRDETÉS

Konferencia és munkatársképző nap

Szeretettel hívjuk minden érdeklődő testvérünket a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület egyházközségi elnökségi konferenciájának és munkatársképző napjának összevont alkalmára, amelyet Révfülpön szeptember 18–19-én az Ordass Lajos Evangélikus Oktatási Központban tartunk.

Program

Péntek: 18.00: Vacsora • 19.00: A konferencia megnyitása • 19.15: Ismerkedés • 20.00: Filmklub: *Kellemetlen igazság* – Al Gore volt USA-alelnök filmje • 21.45: Áhítat

Szombat: 8.00: Reggeli • 9.00: Áhítat • 9.00: *Kilátás az Ararátról – a teremtésvédelem teológiai alapjai* – előadás megbeszéléssel (dr. Kodácsy-Simon Eszter tanársegéd, EHE) • 11.00: Szünet • 11.30: Épített és lelki örökségünk iránti felelősségünk – projektismertetés (Szarka István esperes) • 12.30: Ebéd

14.00: Fórumbeszélgetés időszzerű kérdéseinkről (kerületi elnökség) • 15.30: Úrvacsorai istentisztelet (Ittész János)

A részvételi díjat az egyházkerület fizeti. A jelentkezéseket szeptember 14-ig kell a püspöki hivatalban bejelenteni (tel.: 96/516-160; 20/824-4222; e-mail: nyugati.kerulet@lutheran.hu).

HIRDETÉS

Fogadóórát minden hónap első hétfőjén tartom. Mindenkit szeretettel várok délután három órától öt óráig a Déli Egyházkerület székházában (1088 Budapest, Puskin u. 12.).

Radosné Lengyel Anna országosfelügyelő-helyettes,
a Déli Egyházkerület felügyelője

HIRDETÉS

DUNA

A Duna Televízió *Isten kezében* című műsora szeptember 5-én 12.05-kor kezdődő adásának címe: *Kántorképzés Fót*on.

A kántortanítói állások megszüntetése idején az evangélikus gyülekezetek organista nélkül maradtak. Ezért kellett minél gyorsabban elkötelezett egyháztagokat kiképezni az egyházzenei szolgálat ellátására. Az intézetet évtizedekig a különös kisugárzású *Kiss János* missziói munkás vezette. A kántorképző legnagyobb hatású tanára és a zenei ügyekért felelős igazgatója pedig *Trajtler Gábor* orgonaművész-lelkész volt. Főt neve az evangélikus egyházban egyet jelent a rengeteg lelki, zenei és közösségi élményt nyújtó kántorképzéssel. Szerkesztő-riporter: *Erhardt Ágoston*. Operatőr: *Czétényi Csilla*. Rendező-operatőr: *Horváth Tamás*.

Istentiszteleti rend • 2009. szeptember 6.

Szentháromság ünnepe után 13. vasárnap. Liturgikus szín: zöld. Lekció: Gal 3,15–22; 1Móz 4,1–16a. Alapige: Lk 13,22–30. Énekek: 455., 473.

I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) Balicza Iván; de. 10. (német, úrv.) Johannes Erlbruch; de. 11. (úrv.) Balicza Iván; du. 6. (dicsőítő, ifjúsági) Balicza Iván; II., Hűvösvölgyi út 193., Főbédé de. 10. (úrv.) Szalay Tamás; II., Modori u. 6. de. 3/4 11. Sztojanovics András; Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9. de. fél 10. (úrv.) Fodor Viktor; Csillaghegy-Békásmegyer, III., Mező u. 12. de. 10. (úrv.) Donáth László; Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér de. 10. (úrv., tanévnyitó, ifjúsági) Bálintné Varsányi Vilma; Újpest, IV., Lebstick M. u. 36–38. de. 10. (úrv.) Solymár Péter Tamás; Káposztásmegyer, IV. Tóth Aladár út 2–4. de. 9. (úrv.) Solymár Péter Tamás; V., Deák tér 4. de. 9. (úrv., családi) Smidélusz Gábor; de. 11. (úrv.) Gáncs Péter; du. 6. (úrv.) Cselovszky Ferenc; VII., Városligeti fasor 17. de. 10. (családi) Pelikán András; de. 11. (úrv.) Aradi György; VIII., Üllői út 24. de. fél 11. Szabó Bertalan; VIII., Rákóczi út 57/a de. 10. (szlovák) Gulácsiné Fabulya Hilda; VIII., Karácsony S. u. 31–33. de. 9. Szabó Bertalan; IX., Gát utcai katolikus templom de. 11. (úrv., énekes liturgia) Koczor Tamás; Kőbánya, X., Kápolna u. 14. de. fél 11. (úrv.) Benkóczy Péter; Kerepesi út 69. de. 8. (úrv.) Tamásy Tamás; Kelenföld, XI., Bocskai út 10. de. 8. (úrv.) dr. Blázy Árpád; de. 10. (úrv., tanévnyitó, családi) dr. Joób Máté; de. 11. (úrv.) dr. Blázy Árpád; du. 6. dr. Blázy Árpádné; XI., Németvölgyi út 138. de. 9. dr. Blázy Árpádné; Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24. de. 9. (úrv.) Bencéné Szabó Márta; Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17. de. 10. (úrv., tanévnyitó, családi) Keczkó Pál; de. fél 12. (úrv.) Keczkó Pál; XIII., Kassák Lajos u. 22. de. 10. (úrv.) Kendeh György; Zuglói, XIV., Lócsei út 32. de. 11. (úrv.) Tamásy Tamás; XIV. Gyarmat u. 14. de. fél 10. Tamásy Tamás; Pestújhely, XV., Templom tér de. 10. (úrv., tanévnyitó) Szabó B. András; Rákospalota, XV., Régi Főti út 73. (nagytemplom) de. 10. (úrv.) Ponicván Erzsébet; Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11. de. 10. (úrv., tanévnyitó) Börönte Márta; Cinkota, XVI., Batthyány I. u. de. fél 11. (úrv.) Vető István; Mátyásföld, XVI., Prodám u. 24. de. 9. (úrv.) Vető István; Rákoshegy, XVII., Tessedik tér de. 9. (úrv.) Nagyné Szeker Éva; Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111. de. fél 11. (úrv.) Grendorf Péter; Rákosszaba, XVII., Péceli út 146. de. 9. (úrv.) ifj. Zászkaliczky Pál; Rákosliget, XVII., Gózon Gy. u. de. 11. (úrv.) ifj. Zászkaliczky Pál; Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3. de. 10. (úrv.) Hulej Enikő; Pestszentimre, XVIII., Rákóczi út 83. (református templom) de. 8. (úrv.) Hulej Enikő; Kispeszt, XIX., Templom tér 1. de. 10. (úrv.) Széll Bulcsú; XIX., Hungária út 37. de. 8. (úrv.) Széll Bulcsú; Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89. de. 10. (úrv.) Győri János Sámuel; Csepel, XXI., Deák tér de. fél 11. (úrv.) Zólyomi Mátyás; Budafok, XXII., Játék u. 16. de. 10. (úrv.) Solymár Gábor; Budaörs, Szabadság út 75. de. 10. (úrv.) Endreffy Géza; Budakeszi (református templom) de. fél 9. dr. Lacknerné Puskás Sára; Názáret-templom, Mátyásföld-Bagolyirtás de. 11. Zászkaliczky Pál.

Összeállította: BODA ZSUZSA

Vakondtúrás vagy hegy?

■ GARÁDI PÉTER

Evangelikus testvér-gyülekezeti kapcsolatok a Kárpát-medencében címmel előadásokat és beszélgetéseket szervez az Evangélikus Belmissziói Baráti Egyesület (EBBE) és a Magyar Evangélikus Konferencia (Maek) a következő fél évben. Nem azért, mert a szervezők valamiféle kristálygömbből ezt olvasták ki, hanem mert „bizonyos események és történések” mostanság mintha véletlenszerűen estek volna meg. Pedig a hívó ember tudja: véletlenek márpedig nincsenek.

Mikre gondolhatunk? Például Nagy Olivér alsószeli (Szlovákia) lelkész cikkére: *S.O.S., szlovákiai magyar evangélikusok* (Útitárs, 2009. április 26.), továbbá a májusban a debreceni Nagytemplomban ülésező alkotmányozó zsinat döntésére, mely kimondta az egységes Magyar Református Egyház megalakulását, amelyet a Kárpát-medence különböző országaiban működő magyar részegyházak alkotnak, valamint a budaörsi és a sa-jógömöri (Szlovákia) evangélikus gyülekezetek új típusú, több mint három éve fejlődő testvér-gyülekezeti kapcsolatára. (Ez utóbbiról e sorok írója számolt be a közelmúltban *Egy rendhagyó konfirmáció oldalvizén* címen az *Evangelikus Élet* 2009. június 14-i számában.)

Tenni kell! De miért? A határon túli és inneni magyar evangélikus gyülekezetek között az első szembe-tűnő hasonlóság az, ami egyben különbség is. Fogynak ott is, és fogyunk itt is – de ott sokkal gyorsabban! A másik hasonlóság az épületek, templomok egy részének nehéz fenntarthatósága vagy fenntarthatatlansága. Hasonlítunk abban is, amiről *Gáncs Péter* püspök augusztus 19-én beszélt az evangélikus honlap szer-

kesztőségének, hogy a lelkeszi szolgálat one man show-ként (egyszemélyes show-műsorként) működik a gyülekezetekben, azaz a gyülekezetek lelkészközpontúak. A különbségek közül a legszembe-tűnőbb, hogy lelkeszi mozgalmak, különbözőségek a határon túl alig fedezhetők fel. A népegyház romjai között „nem nyílik virág”, míg a határon innen az om-ladékok között látszanak szirmok is.

Tenni kell, mert bár erőtlenekek vagyunk, de odaát sokkal inkább azok. Ez olyan, mint amikor a kórteremben betegek fekszenek, de közülük az egyik még fel tud kelni, és a többieknek vizet visz, megigazítja a párná-jukat, felolvass nekik, lelkiileg erősíti őket, és semmiképpen sem hiszi el, hogy a másik négynek, ötnék meg kellene halnia.

Múlt és jövő. Tömegek az Üllői úti teremben, pótszékek, a helyszín át-szervezése a templomban – ilyenek és ehhez hasonlókk jellemezték a 2008 szeptemberétől 2009 júniusáig tartó EBBE sorozat kereteit, mely a *Serkenj fel, aki aluszol* címet viselte, és a 20. századi magyar evangélikus ébredés meghatározó személyiségeiről szólt. Közösen merítettünk azokból az ál-dásokból, melyeket Isten a mai napig is ad a már köztünk nem lévő áldott szolgáló által. Gazdag esték, gazdag tanúságtételek voltak. A múlt erősítette a jelent; az előrementeken keresztül mennyei Atyánk a maiakat. Hála legyen Urunknak mindezt!

Most, amikor a Kárpát-medencei evangélikus testvér-gyülekezeti kapcsolatokról készül az előadás- és beszélgetéssorozat, a múltról csak nagyon kevesek tudnak beszámolni. A jelen is elég „sovány”. Valójában a jövőről, reményeinkről szeretnénk beszélgetni, amikor nem az időben távollévők, hanem a térben elszakadtak erősítik egymást. Látszólag az

erősebb a gyengébbet. Valójában aki erősíti a másikat, az közben Isten csodálatos munkája révén gazdagodik, erősödik is lelkiilekben.

Mindezek után nem hagy nyugodni a kérdés, meg bujkál is bennem a kíváncsiság: egyházunk népét a jövő is úgy fogja-e érdekelni, mint a múlt? Lesz-e akkora felelősség bennünk saját egyházi és lelki jövőnk iránt, mint a múlttal kapcsolatban volt? Ha igen – akkor van remény. Ha nem: akkor a múltról szóló találkozások sikerét nem csak a nosztalgia hajtotta?

Na még egyszer. Csak azért, mert akiknek eddig mondtam, úgy néztek rám, mint aki háromezer évvel ezelő-ti kínai nyelven beszél ma, magyaroknak. Tehát, kedves magyarországi evangélikus gyülekezetek! Életek jó esetben egy helyben topogás marad, lelki megerősödéseket lelkészeitek és püspökeitek álma marad csupán, ha nem végeztek (ti, gyülekezeti tagok minél többen és nem csak lelkészeket vagy egy-két túlzónak becézett társatok) gyülekezeten kívüli szolgálatot, missziót. Ebben az esetben akaratlanul is a lassú fogyás és erőtlenedés lehetőségeinek adtok helyet.

A szolgálaton keresztül, mint egy terápia által, Isten fog titeket megújítani. És ha körülnéztek, a sok lehetőség közül a határon túli magyarok, evangélikusok és nem evangélikusok felé való „szívnyitás” a huszonharmadik és huszonegyedik órák felismerése! Unoka guggol a kertben egy mozgó földkupac előtt, és kiabál nagyapjának: „Papa, egy hegy nő!” – ez a kép juthat eszünkbe...

Ha sokaknak és még annál is többeknek átforrósodik a szíve erre a szolgálatra, akkor a misszióknak nem új vakondtúrása, hanem nagy hegye fog nőni a legtöbbit, egyszerűen Fiát nekünk ajándékozó, mennyei Atya dicsőségére.

HIRDETÉS

Evangelikus testvér-gyülekezeti kapcsolatok a Kárpát-medencében

Az Evangélikus Belmissziói Baráti Egyesület (EBBE) és a Magyar Evangélikus Konferencia (Maek) 2009 őszi programja

Az előadások minden hónap második csütörtökjén 17 órakor kezdődnek. Helyszín: a józsefvárosi evangélikus templom (Budapest VIII., Üllői út 24.).

- Szeptember 10.: Felvidék (Szlovákia), Gömör–Budaörs • Áhítat: „...egy Lélek által mi mindnyájan egy testté kereszteltettünk meg...” (1Kor 12,13) – Mgr. Hana Peničková • Előadó: Srna Zoltán, Rusznák Dezső, Endreffy Géza, Garádi Péter
- Október 8.: Erdély (Románia), Fazekevarsánd–Lovászpata • Áhítat: „...egy a kenyér, egy test vagyunk sokan...” (1Kor 10,17); – Zászkaliczky Péter • Előadó: Horváth Csaba, Dechterné Ferenczy Erzsébet
- November 12.: Muravidék (Szlovénia), Bodóhegy–Surd • Áhítat: „...egy a ti mesteretek, ti pedig mindnyájan testvérek vagytok” (Mt 23,8) – Zászkaliczky Pál • Előadó: Mitja Andrejek, Smidélusz Zoltán
- December 10.: Órvidék (Ausztria), Órisziget–Nemescső • Áhítat: „...ha majd megtérsz, erősítsd atyádfiait...” (Lk 22,32) – Solymár Mónika • Előadó: Mag. Otto Mesmer, Kalincsk Balázs

HIRDETÉS

A teremtés hete

A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa (MEÖT) közgyűlésének javaslatára 2009-től a szeptember utolsó és az október első vasárnapja közötti időszak hazánkban is a teremtésvédelmi hét jegyében telik a tanács taggyűléseire tartozó gyülekezetekben és intézményekben.

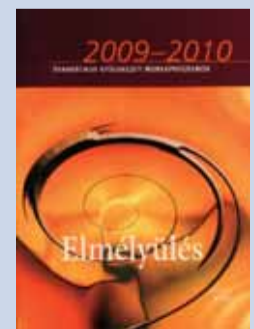
A szeptember 27. és október 4. közötti programsorozat közül a nyitónapon a budapest-zuglói evangélikus templomba 11 órakor a meghirdetett teremtésünnepi istentiszteletet a Magyar Televízió élőben közvetíti.

A hét nap csodája című segédanyag teljes terjedelmében letölthető a <http://ararat.lutheran.hu> honlapról.

Fizessen elő lapunkra!

Elmélyülés – Evangelikus gyülekezeti munkaprogram 2009–2010

Összeállította a Déli Evangélikus Egyházkerület munkaközössége
Luther Kiadó, 2009
Gyülekezetpedagógiai oktatási segédanyag. Ára: 1610 Ft.

Nyár végi színes

EGYHÁZ ÉS VILÁGHÁLÓ

Rovatgazda: Nagy Bence

► A magyar családok valószínűleg több mint felében a szeptember 1-jei dátum is az új esztendő kezdetét jelzi. Az iskolai év kezdetén a rovatgazda sem tehet másként, mint hogy egyfajta pótvizsga jelleggel röviden beszámol a korábban tárgyalt témákkal kapcsolatos nyár végi eseményekről...

Több nő, mint férfi

Megfordult a nemek aránya az internetezők körében ez év első negyedében Magyarországon. Míg 2007-ben a netezőknél csak 48 százaléka volt nő, addig most mintegy 53 százalékuk tartozik a szebbik nemhez. Az eltöltött időt tekintve az esti időszak inkább az uraké, a nap többi részében viszont a hölgyek csaknem mindig többet tartózkodnak a világhálón. Az internetező nőkre jellemző továbbá, hogy többet keresnek és többet is költenek havi szinten, mint nem internetező társaik: 30 százalékuk állítja, hogy jól él, szemben a nem internetezők 24 százalékával.

Fájlcseré oda-vissza

Pert vesztett a második legnagyobb torrentoldal, a *Mininova*. A holland rivális a *The Pirate Bay* után került a szerzőjog-védők célkeresztjébe, noha a cég már korábban önkéntesen távolított el jogvédett anyagokra mutató fájlokat a szervereiről. Az ítélet most három hónap haladékot adott valamennyi kifogásolt tartalom elérhetőségének megszüntetésére, különben ötmillió eurós büntetéssel sújtják az oldal gazdát.

Csaknem a fenti eseménnyel egy időben jelent meg a Big Champagne kutatócég jelentése, amely arról számol be, hogy a fájlcserélés elsődleges

tárgyai nem a filmek vagy a zenék, hanem a tévében futó sorozatok egyes epizódjai. „Ez a kalózkodás társadalmilag teljesen elfogadott formája, és a tévé előtt töltött időt váltja ki” – vallotta be *Eric Garland*, a kutatást végző vállalkozás vezetője. Ebből a szempontból tehát ez a technológia nem működik másképpen, mint egy videomagnó, bár az is igaz, hogy annak idején az azt kifejlesztő Sony-nak is pereskednie kellett a filmes ipar képviselőivel, hogy a készülék forgalomba hozható legyen.

Veszélyes közösségi oldalak

Különböző közösségi oldalakon „terrorizáltak” osztálytársai egy tizenöt éves angol diáklányt, aki július végén öngyilkosságba menekült. *Megan Gillan* halála után nem sokkal a westminsteri érsek nyilatkozott úgy, hogy „az e-mailezés és az sms-ezés üressé teszi az emberi kapcsolatokat. A közösségi oldalakon csak rövid ideig tartó barátságokat lehet kötni, melyek akár öngyilkossághoz is vezethetnek, ha véget érnek.” *Vincent Nichols* egyházi vezető a másik problémát abban látja, hogy az emberek egyre kevésbé lesznek képesek valódi kapcsolatokat kialakítani, és a másik ember nem verbális jelzései értelmezésének képessége is csorbat szenved.

Mindenki enciklopédiája

Michael Jackson neve a harmadik legkeresettebb szó a legnagyobb internetes enciklopédián, a *Wikipédián*. A furcsa körülmények között el-

hunyt popsztár nevét csak a Beatles és maga a *wiki* szó előzi meg, ez utóbira naponta százharmincezer kattintanak rá. A leggyakoribb keresett kifejezések között médiasztárok (például *Megan Fox*, *Rihanna*), mozifilmek (például *Alkonyat*, *Gettómillió*), valamint történelmi események (például a második világháború) és szereplők találhatók. *Barack Obama* amerikai elnök a 9. helyet szerezte meg, míg a 29. helyre az újinfluenzajárvány került.

A *Wikipédia* neve azonban nemcsak keresési toplistája miatt került ismét reflektorfénybe. A kaliforniai Palo Alto Kutatási Központ munkatársai nemrég azt vizsgálták, hogy az önkéntességre épülő oldal milyen ütemben fejlődik. Beszámolójuk szerint a netes enciklopédia 2006-ban érte el fejlődésének csúcspontját, azóta csökkenő ütemben gyarapodnak az új bejegyzések. A havi szerkesztések és az aktív szerkesztők száma is csökkent az utóbbi pár évben, ezt pedig azzal magyarázzák, hogy az együttműködési kedv visszaesett a basáskodó szerkesztők miatt: valószínűleg senki nem szereti, ha komoly időbefektetéssel járó javításait egy teljhatalmú rovatvezető visszavonja.

Újít a Google

Nem volt eredménytelen a Microsoft *Bing* keresőjének üzembe állítása. Noha a Google-t egyelőre nem lehet megszorongatni az élen, de a keresőóriásnak is titulált cég lépni kényszerült. Keresőjének próbaverziója a *Caffeine* (koffein) kódnevet kapta. Azt ígéri, hogy másfélszer olyan gyorsan huszonöt százalékkal több értékes találatot ad majd, mint a jelenlegi keresőjük. A tesztelés alatt lévő rendszer a <http://www2.sandbox.google.com/> címen érhető el.

■ NAGY BENCE

EVÉL&LEVÉL&LEVÉL

Ünnepi kenyér

Elmentem augusztus 19-én Gödöllőn az élelmiszerboltba, hogy az előző nap megrendelt kétkilós kenyeret átvegyem. (Ma már csak külön megrendelésre sütnék ekkorát, mert az emberek kisebbet óhajtanak vásárolni!)

A mellékelt fényképen látható kenyeret tette elem az eladó nő. Szóltam, hogy bizonyára tévedésből adta ezt nekem, ez a kenyér valami ünnepi alkalomra készülhetett, hogy ilyen szép nemzeti színű szalaggal van átkötve. Mondta, hogy nem, ez a pékmester, *Zsemle Vilmos* ünnepi ajándéka, mert-hogy augusztus 20. a magyarok nagy ünnepe!

Hála Istennek, vannak még örömteli meglepetések is!

KOÓS ALBERT (Gödöllő)

HIRDETÉS

Több szem többet lát

Hitoktatói konferencia a Parakletos Könyvesház szervezésében Debrecen, 2009. október 2–3.

Bemutató, tapasztalatcseré és műhelymunka *Evert Kuijt 365 bibliai történet gyermekeknek és tanítóknak* című bibliai feladattárához kapcsolódva, mely hasznos lehet azoknak is, akik már ismerik és használják a feladattárat, s azoknak is, akik most szeretnének megismerkedni vele.

A konferenciához kapcsolódva pályázatot írunk ki *Én így használom a 365 bibliai történetet* címmel.

A konferenciára megjelenik a teljes Bibliát feldolgozó 365 bibliai történet feladattárának DVD-változata is! A DVD megvásárolható a konferencián, könyvvásárainkon, vagy megrendelhető 3900 Ft + postaköltség áron.

Tel.: 76/463-106 (Parakletos Könyvesház), 20/552-5673 (Damásdi Dénesné). E-mail: parakletos@parakletos.hu. Honlap: www.parakletos.hu.

HIRDETÉS

Meghívó

Szeretettel hívunk mindenkit szeptember 18–19-én, pénteken és szombaton az Északi Egyházkerület egyházkerületi családi és sportnapjára Aszódra. A pontos program, illetve a regisztrációs formula megtalálható az Északi Egyházkerület honlapján (eszak.lutheran.hu), az Észak-Pest Megyei Egyházmege honlapján (eszakpestmegye.lutheran.hu) vagy *Simon Attilánál* (tel.: 20/824-3468).

HIRDETÉS

Papnétalálkozó

Örömmel adjuk hírül, hogy Isten segítségével szeptember 25-től 27-ig ismét megrendezhetjük Balatonszárszón az országos papnétalálkozót, amelyre ezúton is hívjuk minden aktív papné testvérünket.

A találkozó címe: *Együtt az úton. Házasságom titkai*

Ezúttal *Döbrentey Ildikó* meséiről lesz a vendégünk, aki anyaságról, emberi kapcsolatokról, az imádság erejéről osztja meg velünk gondolatait. Az áhítatokat és az istentiszteletet *Cserhátiné Szabó Iza* főtí lelkész tartja.

Hagyományainkhoz híven lesz néptánc, kreatív foglalkozás, ötletbörze, reggeli torna, szauna, játék és sok-sok beszélgetés.

A jelentkezéseket e-mailben szeptember 10-ig várjuk. Részletesebb programot a jelentkezőknek szeptember 20-ig küldünk.

Gáncs Péterné (gancsmarti@vipmail.hu), *Fabiny Katalin (katalin.fabiny@lutheran.hu)*

HIRDETÉS

Szeretettel értesítjük a gyülekezeteket és a hitoktatókat, hogy a *Keresztfa titka tündököl* című bibliai olvasókönyvet és a hozzá tartozó munkafüzeteket az 1–5. osztályosok számára, illetve a *Krisztus népe Isten nagy csodája* című egyházismereti tankönyvet és munkafüzetét a 6. osztályosok számára megrendelhetik a kiadónál, a veszprémi lelkészi hivatalban, vagy megvásárolhatják és megrendelhetik őket a Luther Kiadónál, valamint a Huszár Gál papír- és könyvesboltban.

Mindig ügyelni fogunk arra, hogy a tankönyvcsomag minden egyes része évről-évre, folyamatosan kapható és megrendelhető legyen. (Várjuk a szíves megrendelést azoktól is, akik eddig még nem tanítottak ezekből a könyvekből.)

A kiadványok árai a kiadónál, Veszprémben: olvasókönyv, 1–5. oszt. (B5, 272 old., fűzött, keménytablás): 980 Ft, 10 példánynál több rendelés esetén -10%; egyházismereti könyv, 6. oszt. (B5, 76 old., ragasztott, puhatablás): 380 Ft, 10 példány fölött: -10%. Munkafüzet, 1., 2., 3. oszt. (A4): 380 Ft. Munkafüzet, 4., 5. oszt. (A4): 480 Ft. Munkafüzet, 6. oszt. (A4): 380 Ft. Útmutató az oktató számára (B5): 380 Ft.

Örömmel értesítjük vásárlóinkat, hogy a következő tanévben egyháztörténelmi tankönyvvel és munkafüzetrel bővül kínálatunk!

Isó Dorottya sorozatszerkesztő, Isó Zoltán és Magassy Zoltán, a Fraternitás Lelkészegyesület elnöksége

HIRDETÉS

Meghívó

1899. szeptember havában a pesti magyar evangélikus egyház presbitériumának megbízásából alapították meg a kőbányai evangélikus missziót. Isten megtartó erejének köszönhetően nőtt és erősödött a kőbányai gyülekezet, majd 1910-ben megalakult a kőbányai lelkészi kör.

Ennek a 100 és 110 éves évfordulónak kapcsán Urunknak hálát adva kezdjük meg a 2009/2010-es tan- és munkáévét. Szeretettel hívunk mindenkit szeptember 13-án 10 órakor kezdődő istentiszteletünkre. Közöttünk szolgálnak majd gyülekeztünk egykori lelkészei, *dr. Fabiny Tamás* püspök és *Smidéliusz András*, valamint jelenlegi lelképásztorunk és a gyülekezet különféle közösségeinek képviselői.

Benkóczy Péter lelkész, dr. Csepregi Gyula felügyelő

HIRDETÉS

A rákosszentmihály-sashalmi evangélikus gyülekezetben (1161 Budapest, Hősök tere 10–11.) minden hónap második keddjén, legközelebb szeptember 8-án Taizé-ima és énekegyüttléti lesz. Minden alkalommal van igehirdetés is. Információ: <http://gyertyafeny.lutheran.hu>.

HÍREK, HIRDETÉSEK

Meghívó

Szethlo Gábor születésének századik évfordulója alkalmából ünnepi megemlékezést tartunk szeptember 6-án, vasárnap 16 órai kezdettel a hatvani evangélikus templomban. Igét hirdeti dr. Fabiny Tamás püspök. Előadást tart D. Keveházi László nyugalmazott esperes, egyháztörténész. Zenei szolgálatot végez a Nagytarcsai Evangélikus Egyházközség énekkara. A templomépítő lelkészünk életútját bemutató kiállítás anyagát az Evangélikus Országos Múzeum bocsátja rendelkezésünkre. Mindenkit sok szeretettel hívunk és várunk!

A gyülekezet presbitériuma

GYÁSZHÍR

Nagy fájdalommal, a Jóisten szándékait kutatva tudatjuk, hogy dr. Csáky-Pallavicini Roger életének 67. évében, augusztus 3-án tragikus hirtelenséggel elhunyt. Búcsúztatására szeptember 1-jén a Farkasréti temetőben és a farkasréti Mindenszentek plébániatemplomában került sor. Táviratcím: Tomcsányi Teodóra, 1124 Budapest, Tornalja u. 23.

Szeretettel hívunk mindenkit templomszentelési ünnepünkre. A szeptember 6-án 9.30-kor kezdődő ünnepi istentiszteletünkön átadásra kerül templomunk felújított oltárképe. Igét hirdeti Mekis Ádám, az Észak-Pest Megyei Evangélikus Egyházmegye esperese.

A domonyi presbitérium

APRÓHIRDETÉS

Társkeresés keresztény diplomásoknak. Tel: 30/254-0414 (kedd de.)

Tatabánya belvárosában (a főiskolától öt percre) másfél szobás, felújított, első emeleti, távfűtéses lakás megbízható albérlőknek kiadó. Érdeklődni a 20/824-2018 egyházi flottás telefonszámon lehet.

Új nap – új kegyelem

Vasárnap

Ezt mondta Isten: Szivárványívemet helyezem a felhőkre, az lesz a jele a szövetségnek, melyet én a világgal kötök. 1Móz 9,13 (2Kor 3,6; Lk 10,25–37; 1Jn 4,7–12; Zsolt 119,57–64) Az özönvíz története után olvasható ez a mondat a Szentírásban. Isten – látva a nagy pusztítást – szivárványt helyez az égre, amely őt figyelmezteti a szövetségre. Arra, hogy többé nem fogja özönvízzel elpusztítani a földet. Nyáron többször is láttam szivárványt az égen. Ilyenkor mindig eszembe jut ez a bibliai történet. És nem azért, mert ígéretet kapunk, hogy nem lesz többé özönvíz, hanem inkább azért, mert ahol megnövekszik a bűn, ott még inkább kiárad a kegyelem (Róm 5,20). Talán ezeket a kegyelemteljes napokat éljük manapság?

Hétfő

Legyen meg az Úr akarata! ApCsel 21,14 (Jób 9,2–3; 5Móz 15,1–11; 4Móz 20,22–29) Az Úrtól tanult imádságban, a *Miatyánkban* naponta elmondjuk ezt a mondatot. Általánosságban, egy jól megtanult, kívülről mondott fohászon belül könnyű elmondani ezt, de amint konkrét élethelyzetekben – főleg szenvedés idején – kell megfogalmazni, nehezen hagyják el ajkunkat ezek a szavak. Pedig ez hitünk megvallásának legalapvetőbb kijelentése. Ha ezt nem tudjuk kimondani a Gondviselőbe vetett őszinte reménységgel, akkor gyenge a mi hitünk. Isten azt várja tőlünk, hogy a próbatételek, kísértések idején is hittel tudjunk így szólni: Legyen meg az Úr akarata!

Kedd

Szántsatok föl új szántóföldet, mert ideje, hogy keressétek az Urat. Hós 10,12b (Lk 9,62; Ám 5,4–15; 4Móz 21,4–9) Régen a földművelő ember tudta, pihentetni kell a szántóföldet, hogy újra visszanyerje termőképességét. Ezalatt benővi a gyom, és az apró állatok is birtokba veszik. De a legtermékenyebb föld, új kezdet mégis akkor van, amikor az ember a természetből teljesen új területet vesz birtokba. Felszánt egy mezőt, vagy éppen erdőből hasít ki termőterületet. A próféta valami ilyesmire utal, amikor azt kéri, hogy kezdjünk teljesen újat az életünkben. Ne a régi, gyomos talajon próbáljuk termővé tenni életünket! Mert Isten áldást ígér a megtérőknek.

Szerda

Maradjon velünk, Uram, szereteted, mert mi is benned reménykedünk! Zsolt 33,22 (Róm 5,5; 5Móz 24,10–15/17–22; 4Móz 21,21–35) Az Isten és ember közötti kapcsolat szeretetkapcsolat, amely kölcsönösségen alapszik. Az Úr – ígérete szerint – velünk van, még ha sokszor rejtőzködve is. Mi pedig benne reménykedünk. Ha ez a kapcsolat részünkről megsérül, akkor ott kishitűség, hitelenség, szeretetlenség támad. A szoltárvers nem elemzi ezt az egymásra utaltságot, hanem egyszerűen csak nyugtázza, kijelenti mint az ember választást Isten szeretetére. Milyen idilli ez a kép! Jó lenne, ha e megállapítás nemcsak elméleti, hanem gyakorlati szinten is megvalósulna mindannyiunk életében.

Csütörtök

Kitartóan részt vettek az apostoli tanításban, a közösségben, a kenyér megtörésében és az imádkozásban. ApCsel 2,42 (Zsolt 119,133; ApCsel 4,32–37; 4Móz 22,1–20) Hittanúsoknak, konfirmandusoknak fontos megtanítani azokat az ismertetőjeleket, amelyekről az első keresztények felismerhetők voltak. A Római Birodalom kegyetlen, rabszolgatartó világában az egymás iránti szeretet volt a leglátványosabb ismertetőjelük. Valamint az, hogy együtt hallgatták az igét, imádkoztak, úrvacsorai és vagyonszövetségben voltak egymással. Útmutatás számunkra ez az igever. Az egyház megmaradása és missziója rejlik ebben a mondatban: a mai, egyre embertelenebb, szekularizált világban újra így éljék meg hitüket a keresztények. Higgyük el, hogy a teremtet világ ma is sóvárogva várja az Isten fiainak megjelenését (Róm 8,19).

Péntek

Aki hú a kevesen, a sokan is hú az. Lk 16,10 (Jer 2,2; Mt 26,47–50(55–56); 4Móz 22,21–41) A mai ember nem becsüli a keveset, rögtön sokra vágyunk. A sok pedig kevélyé, mámorossá, megdondolatlanná teszi az embert, így nagy a hitlenség kockázata. Főleg, ha a sokért nem is dolgoztunk meg, hanem kapunk, esetleg örököltük. Szülők panaszkodnak manapság, hogy a gyermekeknek összespórolt örökséget – sokszor egy élet munkáját – az utódok nem értékelik, látványosan eltékozzolják. Isten először keveset bíz ránk, próbára teszi hitünket, lassan alkalmassá formál minket, hogy megállva a kevesen, a sok, az üdvösség is a miénk legyen.

Szombat

Van-e köszikla Istenünkön kívül? Zsolt 18,32b (ApCsel 20,32; Júd 1–2.20–25; 4Móz 23,1–12) Az ember biztos pontot, kapaszkodót keres az életében, mint a hegymászó a sziklán, pontot, ahová beverheti a szöveget, és hozzárogzíthatja a kötelet. Erre vágyunk mindannyian. Az ember legnagyobb elkeseredése abból fakad, hogy bizonytalan, beláthatatlan a jövője, kevés vagy nincs biztos pont. Ezt nagyon sokan érzik manapság. Egyetlen reményünk, ha nem a politikuskok ígérgetéseiben és a magunk erejében bízunk, hanem visszatérünk ahhoz az Istenhez, aki életünk kösziklájává szeretne válni, akire sziklaként építeni lehet, és aki a Jézust megtagadó Péterből is kösziklát formált.

■ MENYES GYULA

VASÁRNAPTÓL VASÁRNAPIG

Ajánló a rádió és a televízió műsoraiból szeptember 6-ától szeptember 13-áig

VASÁRNAP	HÉTFŐ	KEDD	SZERDA
9.40 / m1 Egyházi naptár 9.55 / m1 Református magazin 10.00 / Duna Tv Istentisztelet az 50 éves Ontariói Független Magyar Református Egyházból 10.20 / m1 Metodista ifjúsági műsor 12.05 / Duna Tv Élő egyház (vallási híradó) (26') m2 / 15.15 Ars Musica (20') Képek a magyar zene történetéből: Árpád-kori gregorián 16.05 / PAX Lehulló lepel In memoriam dr. Fabiny Tibor 20.50 / Duna Tv Egy asszony élete (francia filmdráma, 2005) (97')	5.20 / m2 Hajnali gondolatok 11.00 / PAX Kerekpártúra egyháztörténeti utakon (útifilm) 13.30 / Kossuth rádió Erős vár a mi Istenünk! Az evangélikus egyház félórája 17.15 / Duna Tv II. János Pál (lengyel–olasz tévéfilmsorozat, 2005), V/1. rész 18.00 / Kossuth rádió Haydn billentyűs muzsikája Ratkó Ágnes csembalozik, Bozay Balázs hegedül 20.10 / m1 Beugró (szórakoztató szituációs játék) 21.35 / Bartók rádió Hangjátéktér Testamentum, Kompozíció François Villon verseiből	12.05 / Bartók rádió Hangverseny-különlegességek Ünnepi hangverseny Berlin alapításának 750. évfordulója tiszteletére 14.05 / Kossuth rádió Arcvonalások Catherine Dickens író 20.30 / Duna Tv Szász vártemplomok Erdélyben (magyar dokumentumfilmsorozat) Berethalom, Szászalmád 22.50 / m1 Szíven szúrt ország (magyar dokumentumfilm) 23.20 / Duna Tv Koncertek az A38 hajón (magyar koncertfilm, 2008) Szalóki Ági és zenekara 00.35 / TV2 Magyar szépség (magyar film, 2002)	07.15 / Duna Tv Léptünk koppan ódon köveken (magyar ismeretterjesztő filmsorozat, 2008) (20') A felsőörsi világi prépostság temploma 10.25 / Duna II. Autonómia A hitélet mezsgyéjén (magyar portréfilm) (33') Beszélgetés Gregor Józseffel 13.13 / Bartók rádió A King's Singers hangversenye 13.30 / Kossuth rádió „Tebened bízunk eleitől fogva...” A református egyház félórája 14.05 / Hír Tv Különkiadás A kultúra külön kiadásban 14.35 / Kossuth rádió Tér-idő, Az idő mögött – gondolatok a térről Tér és történelem
CSÜTÖRTÖK	PÉNTEK	SZOMBAT	VASÁRNAP
13.23 / Kossuth rádió Alakok Kosztolányi Dezső portréi 13.38 Bartók rádió Az Ewald rézfűvós kvintett játszik 16.30 / PAX Tíz emberöltő ünnepe (magyar riportfilm) (25') 18.00 / PAX Az anyaméh gyümölcse jutalom (családtervező sorozat) 19.35 / Bartók rádió Kapcsoljuk a Zeneakadémia nagytermét A budapesti zenei hetek és a nemzetközi trombitaverseny nyitó hangversenye 20.35 / Duna Tv A magyar dal hete a Duna Televízióban Kispál és a Borz	7.25 / Duna Tv Isten kezében 14.55 / Duna Tv Az egyházi művészet kincsei – Barangolások Toscanában (olasz ismeretterjesztő sorozat) Livorno és a Tirrén-tenger partja 16.15 / Duna Tv Hősök és legendák nyomában (angol ismeretterjesztő sorozat, 2005) IV/1. rész: Sába királynője 21.00 / m2 Hamlet, (angol–amerikai film, 1996), II/1. 21.45 / Bartók rádió Hang-fogó, Bach: V. Brandenburgi verseny 22.00 / Duna Tv Karácsony augusztusban (koreai játékfilm, 1998) 23.40 / m1 A kis Lili (francia film, 2003)	13.38 / Bartók rádió 500 éve született Kálvin János 14.20 / Duna Tv A Vatikán titkai (lengyel dokumentumfilm-sorozat) Szent Péter és a média 19.35 / Bartók rádió Kapcsoljuk a fertői Esterházy-kastélyt Az Atrium Quartet hangversenye 21.02 / Kossuth rádió A Biblia Nádas Peter kisregénye 21.15 / m1 III. Richárd (183') A Nemzeti Színház előadása felvételről 23.00 / m2 A kiskirály (olasz–francia–német film, 2002) 00.40 / m1 Miénk a holnap (francia tévéfilm, 2003)	10.04 / Kossuth rádió Református istentisztelet közvetítése a debreceni Nagytemplomból Igét hirdeti Bölskei Gusztáv, az MRE Zsinatának lelkes elnöke. 11.15 / m1 Kőbe zárt egyháztörténelem 12.05 / Bartók rádió 20. budapesti Bach-hét 2009 Az Aura Musicale hangversenye a Deák téri evangélikus templomban 15.30 / Duna Tv A megpróbáltatás évei (portréfilm, 2009), Szabó Sándor püspök és családja 21.10 / Bartók rádió Az emberi hang dicsérete Vaughan-Williams: G-moll mise Vukán György: Miss ad Dominum Jesum Christum

Evangélikus Élet – A Magyarországi Evangélikus Egyház hetilapja

E-mail: evelet@lutheran.hu • EvÉlet on-line: www.evelet.hu • Hirdetésfelvétel: hirdetes@evelet.hu.
Szerkesztőség: 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-1108; 20/824-5519, fax: 1/486-1195.
Szerkesztőségvezető: Boda Zsuzsa (zsuzsa.boda@lutheran.hu). Szerkesztőségi titkár (előfizetési és hirdetési ügyek referense): Vitális Judit (judit.vitalis@lutheran.hu).

Főszerkesztő: T. Pintér Károly (karoly.pinter@lutheran.hu).
Olvasószerkesztő: Dobsonyi Sándor (sandor.dobsonyi@lutheran.hu). Tervezőszerkesztő / EvÉlet on-line: Nagy Bence (bence.nagy@gmail.com).
Rovatvezetők: Ecsedi Zsuzsa – Cantate (ezsu@lutheran.hu), Kendeh K. Péter – Oratio oecumenica (peter.kendeh@lutheran.hu), Kóháti Dorottya – Új nap – új kegyelem (dora.kohati@lutheran.hu), Véghegyi Antal – A vasárnap igéje (antal.veghegyi@lutheran.hu).

Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu) 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-5478, 1/486-1228; 20/824-5518; fax: 1/486-1229. Felelős kiadó: Kendeh K. Péter (peter.kendeh@lutheran.hu). Nyomdai előállítás: Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Lajosmizsei Nyomdája. Felelős vezető: Burján Norbert nyomdaigazgató. Árúsítja a kiadó és a Magyar Posta Rt. (ÜLK) INDEX 25 211, ISSN 0133-1302

Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj beföldön (illetve Románia és Szlovákia területén) negyed évre 3250 Ft, fél évre 6500 Ft, egy évre 13 000 Ft, európai országba egy évre 43 800 Ft (168 euró), egyéb külföldi országba egy évre 51 200 Ft (196 euró). Csak a minden hónap 15-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsejével törölni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság. Beküldött kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza. Az adott lapszámba szánt kéziratokat a megelőző hét csütörtökéig kérjük leadni! A hétfő délutáni lapzártakor kizárólag a hétvégi eseményekkel összefüggő (és a szerkesztőséggel előzetesen egyeztetett) írásokat tudjuk figyelembe venni. Az e-mailben küldendő kéziratokat az evelet@lutheran.hu, a hirdetéseket a hirdetes@evelet.hu címre várjuk.

